

Innerstaden 2:1 – S:t Laurentiigatan och Clemenstorget, Lund

RAÄ 73:1, L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2017–2018
Mattias Karlsson

Titel: Innerstaden 2:1 – S:t Laurentiigatan och Clemenstorget, Lund

Författare: Mattias Karlsson

Kulturmiljörapport: 2021:48

Omslagsbild: S:t Laurentiigatan från Clemenstorget i söder.

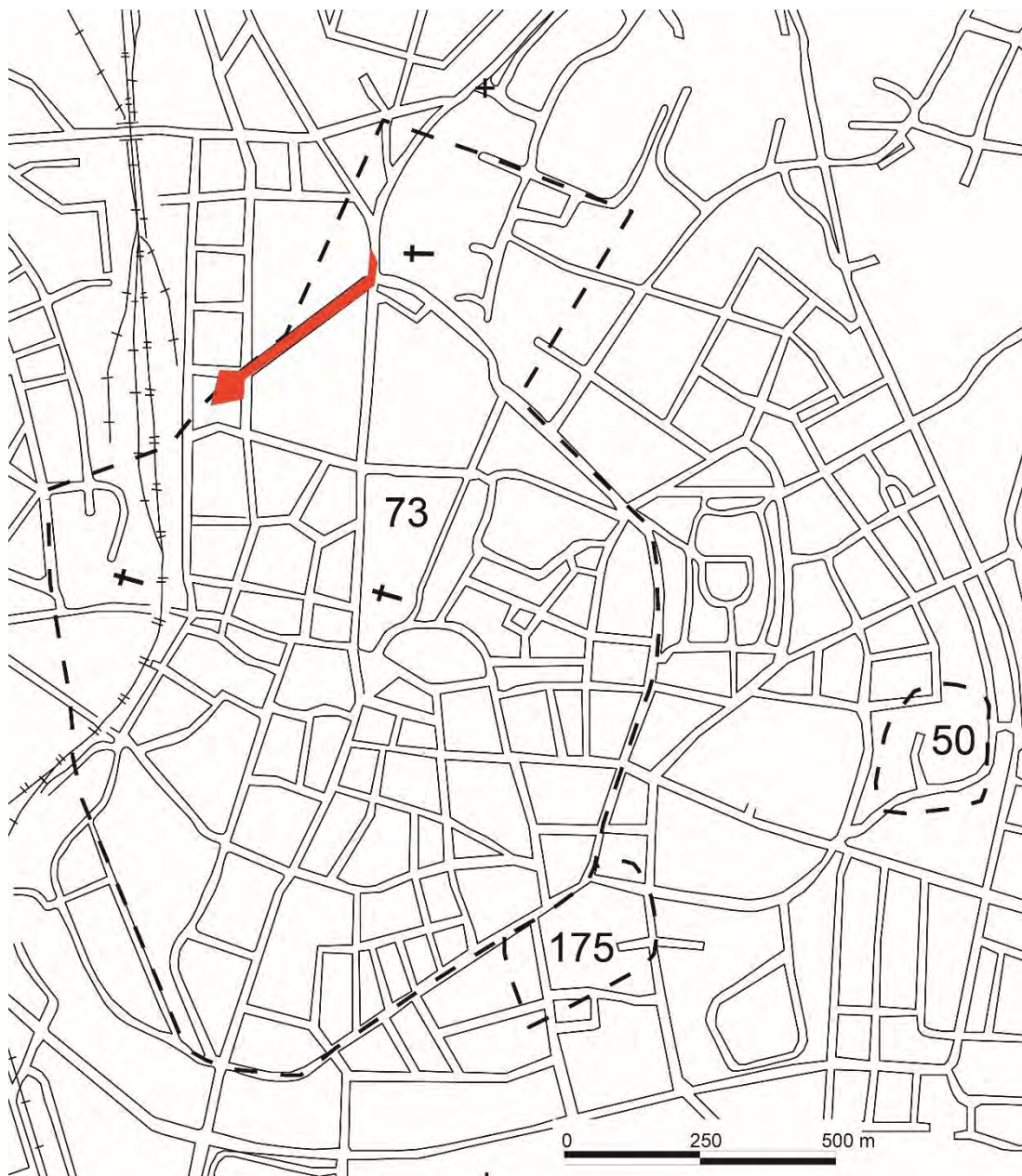
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning.....	6
Fornlämningsmiljö	7
Tidigare arkeologiska iakttagelser	11
Genomförande och resultat.....	14
Clemenstorget	14
S:t Laurentigatan.....	15
Bredgatan	19
Kulturlagerstatus	20
Förslag på fortsatta åtgärder	20
Viktiga resultat	20
Administrativa och tekniska uppgifter.....	23
Källor och litteratur.....	25
Tryckta källor	25
Litteratur	25
Bilagor, förteckning.....	27

Sammanfattning

- I samband med anläggning av spårväg i Lund utförde Kulturen i Lund en arkeologisk schaktningsövervakning (Lst dnr 431-22241-2016; Kulturens projektnummer 61000-488). Schaktningsövervakningen berörde områden inom fornlämningen Lunds stad (RAÄ Lund 73:1): Clemenstorget, S:t Laurentiigatan och Bredgatan.
- Den nya spårvägen i Lund utgår från stationen på Clemenstorget i söder. Spåren går sedan norrut längs S:t Laurentiigatan och svänger sedan norrut på Bredgatan och vidare (norrut) längs Getingevägen. Längs med hela denna sträcka genomfördes omfattande schaktningar, dels för grundgrävning för spåren och dels i syfte att flytta nedgrävda ledningar till placeringar vid sidan om spåren.
- På Clemenstorget i söder påträffades endast enstaka lämningar som kan vara förmoderna, bland annat en rund nedgrävning i moränen. Området var stört av sentida planteringar och schaktningar för elcentral med mera. Moränen påträffades på ca 0,75 meters djup.
- Schaktningarna i S:t Laurentiigatan var omfattande och tidvis svåra att arkeologiskt dokumentera med tanke på gällande skyddsföreskrifter och de stora schaktdjupen. Dokumentationen av den norra delen av gatan kunde generellt sett utföras i större detalj. Från den norra schaktväggen har ca 200 meter sektion dokumenteras. I sektionen framkom bland annat lämningar av stadens vallgrav. Makroprover togs från flera bottenfyllningar i vallgraven. Från en sektion tvärs över vallgraven skickades växtmaterial från det äldsta lagret för ¹⁴C-analys, vilket gav en datering till ca 1030-1160 e.Kr. I det näst yngsta lagret i samma sektion togs ytterligare två ¹⁴C-prover som pekade på 1300-talet. Dateringarna indikerar att vallgraven (åtminstone denna sträckning) har grävts under 1000-talet eller 1100-talets första decennier. Sannolikt har vallgraven rensats upp under 1300-talet. Från korsningen Bredgatan-S:t Laurentiigatan bärgades bokvirke från två olika träd, med daterade fällningsår till vinterhalvåret 1088/1089 e.Kr och vinterhalvåret 1089/1090 e.Kr. Möjligen kan virket ha ingått i en konstruktion i vallen eller i vallgravens broövergång.
- I Bredgatan dokumenterades en längre sektion, ca 27 meter, på västra sidan av gatan och norr om S:t Laurentiigatan. Lagerbildningarna indikerar att flera lager tillkommit för att utgöra underlag för Bredgatan. Bredgatan är medeltida, men den arkeologiska undersökningen gav inga säkra hållpunkter för när gatusträckningen kan ha tillkommit.
- På Bredgatans östra sida och norr om det konstaterade gravområdet för S:t Olofs kyrkogård påträffades en oskodd brunn eller ett vattenhål.
- De naturvetenskapliga analyserna, makrofossilanalyser och ¹⁴C-analyser, av ett urval i undersökningen insamlade makroprover finansierades till stor del med hjälp av medel från Magnus Bergvalls fond.

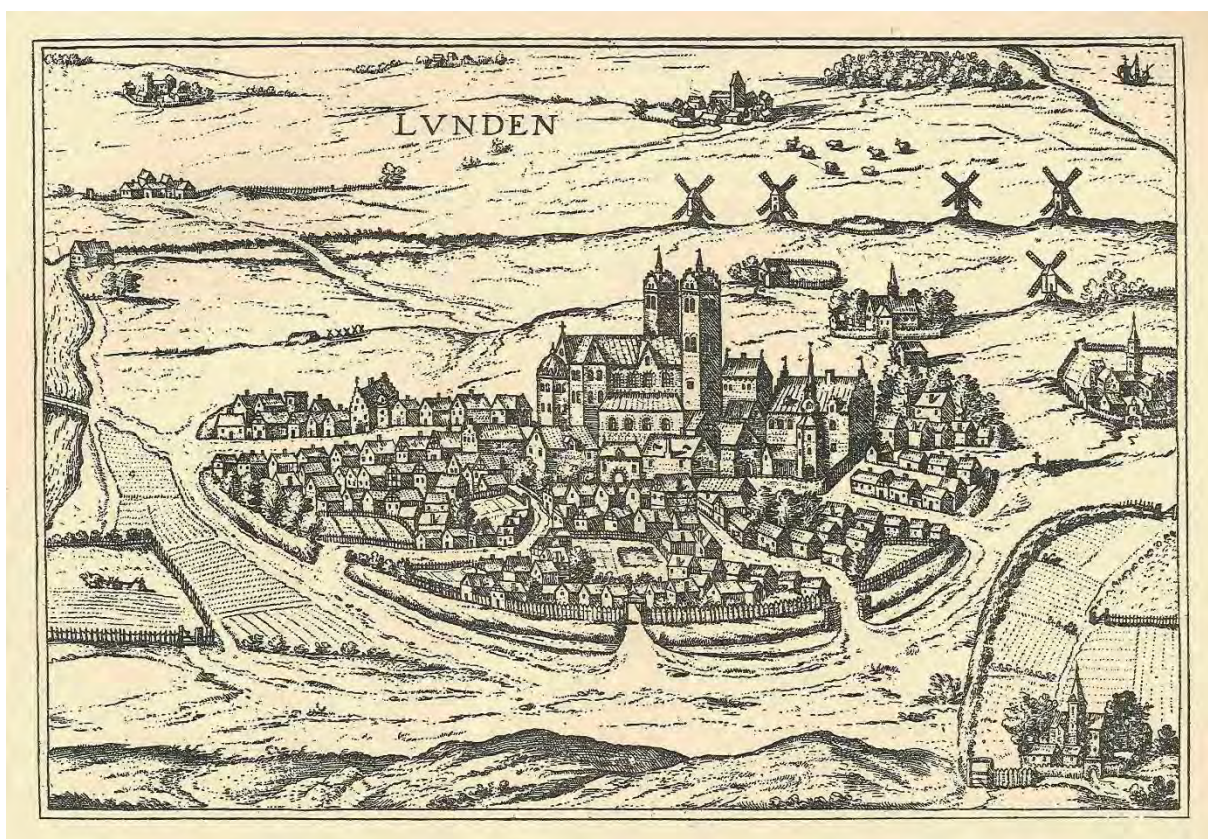

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerat med rött.

Inledning

Med anledning av nybyggnad av spårväg i Lund utförde Kulturen i Lund en arkeologisk schaktningsövervakning. Det berörda området sträckte sig från Clemenstorget i söder vidare norrut i S:t Laurentiigatan och närmast anslutande delar av Bredgatan (figur 1). Sammanlagt en sträcka på ca 400 meter. Schaktningarna genomfördes som ett led i att flytta befintliga ledningar i gatorna och för att utföra grundläggning för spårvägens räls. För att inte helt spärra

trafiken på S:t Laurentiigatan utfördes schaktningarna i huvudsak i två omgångar, först i södra delen av S:t Laurentiigatan och därpå i norra delen. Längs med hela S:t Laurentiigatan fanns sedan tidigare en stor avloppsledning, fjärrvärmeledningar och diverse andra ledningar. Skadorna på äldre kulturlager var som mest omfattande i korsningen S:t Laurentiigatan–Bredgatan. Arbetet genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut (Lst dnr 431–22241–2016, Kulturens projektnummer 61000–488).

Figur 2. Vy över staden Lund av Braun & Hogenberg från ca 1588. Lägga märke till att på en del av vällen finns ett staket eller palissad medan andra delar av vällen är bevuxen med träd.

Fornlämningsmiljö

Förundersökningen omfattande sträckan från Clemenstorget i söder till Bredgatan i norr. Clemenstorget tillkom på 1890-talet i samband med planeringen av S:t Laurentiigatan fram till den Allhelgonakyrkan som invigdes 1891 (figur 2). Clemenstorget var även före denna tid en öppen plats där kreaturshandel bedrivits. Sankt Laurentiigatan kallades före 1890-talet för Vallgatan, en gatusträckning som var anlagd längs den ungefärliga sträckningen av den tidigare vallgraven och vällen (Bevaringskommittén 1981 s. 20f).

Vallgatans och därmed också den gamla vallens sträckning längs nuvarande S:t Laurentiigatan framgår av 1883 års karta över Lund (se Figur 2, 3).

Längs med S:t Laurentiigatans norra sida, inom Studentskehemmets tomt (kv. Kråkelyckan 6), finns idag en låg långsmal upphöjning i terrängen. Förhöjningen kan vara en rest av stadens vall (Bilaga 9).

I korsningen S:t Laurentiigatan-Bredgatan låg Lunds stads gamla stadspört mot norr och den norra stadstullen. Vallen fungerade som en administrativ gräns mellan stad och land fram till avskaffandet av landtullen 1811 (Blomqvist 1951 s. 264; ibid 1978 s. 136).

Det tidigaste omnämmandet av en avgränsning kring Lund omnämns i Roskildekrönikan 1134 där det heter att en befästning uppförts samma år på befallning av tronpretendenten Erik Emune: "Eo tempore Lund muro et uallo iussu Herici est circumdata" (Scriptes minores, vol. I, s. 28; jfr Blomqvist 1985 s. 11).

I den isländska Knytlingasagan (kap. 106) är det istället kung Erik Lam som är byggherre. I förbindelse med Lund och stadens befästning berättas: "Hann sat löngum í Lundi, ok þann stað efdi hann mjök, svá at á hans dögum var engi annarr ríkari í allri Danmörk; hann lét gera steinmúr um staðinn, svá at hann var einum múr allr utan luktr; hefir þat þar lengi siðan haldiz." (Carl af Petersens och Emil Olsens utgåva i Sögur Danakonunga. 1828 års utgåva i Formanna Sögur). I svensk översättning (delvis efter C. C. Rafns danska översättning) lyder samma text: Han satt länge i Lund, och den staden förstärkte han så mycket, att ingen stad i hela Danmark i hans dagar varit mäktigare. Han lät uppföra en stenmur omkring staden, så att den var helt omgiven av en mur, som länge därefter hölls i stånd. Det ställe i Knytlingasagan där denna beskrivning finns handlar om saker som utspelar sig under åren närmast fram till Erik Lams död i Odense 1146.

Knytlingasagan talar alltså om en stenmur omkring Lunds stad. I den äldre utgåvan av sagan från år 1828 noteras att i en annan yngre handskrift av Knytlingasagan, version C, har ordet "steinmúr" ersatts av ordet "borgarvegg" (se utgåvan av Knytlingasagan, kap. 106, i *Formanna Sögur*, jfr även förordet s. 9). Ändring som i den yngre handskriften av sagan kan möjligen ha gjorts för att bättre överensstämma med försvarsanläggningens faktiska utseende. Ordet "borgarvegg" används av Snorre Sturlassons i Olof Tryggvassons saga i beskrivningen av Danavirke. I sagan står det (kap. 26): "Danavirki er svá háttat, at firðir 2 ganga inn í landit, sínum megin lands hvárr, en millum fjarðarbotna höfðu Danir gert borgarvegg mikinn af grjóti ok torfi ok viðum ok grafit díki djúpt ok breitt fyrir utan, en kastalar fyrir borgarhliðum" (Heimskringla eda sögur Noregs konunga, 1-3, Utg. av N. Linder & H. A. Haggson 1869-1872). I svensk översättning: "Danevirke är anlagt på det sättet, att två vikar gå in i landet, en från vardera sidan, men emellan de inre ändarna av vikarna hade danerna byggt en vall av sten,

torv och timmer och därutanför grävt en bred och djup grav samt uppfört skansar vid öppningarna i vallen" (*Norges konungasagor*. Av Snorre Sturlasson. Översatta av Emil Olson. Lund 1919–26). Enligt Snorre kan alltså en "borgarvegg" bestå av allt från sten och torv till timmer.

I Egil Skallagrimssons saga beskrivs en episod (kap. 47) kort efter kung Harald (Blåtand) Gormssons tillträde som regent i Danmark, då norska vikingar seglade, under ledning av Egil och Åke, in i Öresund och tog sig fram till köpstaden Lund som intogs, plundrades och brändes. Staden beskrivs som omgiven av en träborg, "tréborg um staðinn" (se Egils saga på www.sagadb.org). Ett problem med denna berättelse, påtalat flera gånger, är att Lund, enligt de arkeologiska beläggen, knappast var grundlagt vid denna tid. En tanke som framkastats är att berättelsen är korrekt i så måtto att det vid denna tid fanns en köpstad i Skåne och nära Öresund, men att platsen som plundrades istället var centralplatsen Uppåkra (Andrén 1998). En annan möjlighet är episoden är fiktiv men att beskrivningen av Lund som omgiven av en träborg är korrekt och samtida med sagans nedskrivning, vilket förmodligen skett i början av 1200-talet.

I Saxo Grammaticus historieverk *Gesta Danorum*, om "Danernas bedrifter", från 1200-talets början omnämner endast en gång försvarsverket kring Lund. I samband med slutskedet av bondeupproret i Skåne omtalas att när en bondehär år 1182 närmade sig Lund stängdes stadens portar (Carelli 2001 s. 131; *Gesta Danorum*, bok 16, kap. 1:4, se Saxo Grammaticus).

I den handfästning som avtvingas Valdemar (III) Eriksson 1326 heter det i § 40 i översättning: Framledes skall borgarna i Lund och andra stadsbor i "torgköpingar" ha full myndighet och fri rätt att befästa sina städer och byar med palissader, vallgravar, murar och försvarsverk till hela rikets och deras egen nytta och säkerhet, så gott de kan (DD och DRB 2:9 nr 273; jfr Blomqvist 1985 s. 11).

År 1343 omnämns Allhelgonaklostret i Lund såsom beläget utanför "nära Lunds murar" (DD 3:1 nr 360; Blomqvist 1951 s. 161).

Några decennier senare, år 1361, utfärdar Valdemar (IV) Atterdag förnyade privilegier för Lunds stad i vilket det (i översättning) står att: Ingen skall drista sig till gräva innanför stadens område, innanför eller utanför stadens gravar, utan tillåtelse och godkännande av rådmännen under hot om böter och tapp av 40 mark (DD och DRB 3:6 nr 1; jfr Blomqvist 1985 s. 12).

Befästningen, portarna och öppningarna kring Lund omnämns med lite olika epitet i källorna. År 1423 omnämns "Nwnno borlith" vid "grobin" vid S:t Peters kloster (LÄU 3 nr 27; Rep I nr 6045) och 1429 "s. Mortens Port", det vill säga Österport, kallad "Burlith" (Rep I nr 6396).

Efterleden "burled" torde, som Blomqvist (1985 s. 21) också menade vara en bildning av ordet "bord", 'plank' och "led", det senare avseende en öppning i vallen.

Ragnar Blomqvist ansåg det tvivelaktigt om befästningsverket som omnämns år 1134 egentligen kom att byggas runt hela Lund och menar att det möjligen var en hastigt tillkommen träförskansning men att sträckningen kan ha varit den samma som den senare kända vallen (Blomqvist 1985 s. 11). Blomqvist menar att de historiska källorna talar för att stadsvallen, som den är känd i eftermedeltida källor, tillkommit mellan åren 1326 och 1361 (Blomqvist 1985 s. 21).

Blomqvist menade vidare, med hänvisning till ordet "bord" i beskrivningar av vallen och Franz Hogenbergs kopparstick från 1580-talet och senare omtalande från slutet av 1600-talet om en palissad, att den medeltida vallen haft en palissad på krönet (Blomqvist 1985 s. 21ff).

I de många ingrepp som berört vallen och vallgraven i dess hela sträckning kring Lund har endast vid ett fåtal tillfällen påträffats virke på vilket dendrokronologiska analyser utförts. Vid en schaktning i Trollebergsvägen 1995 framkom nedgrävningen för vallgraven och i dess fyllning påträffades sex grova ekstockar. Tre av dem var djupt nedkörda i moränleran och tolkades som brostolpar. Dendrokronologiska analyser pekade på en datering till 1300-talet för brostolparna. En av stockarna bedömdes vara fälld våren 1332. De övriga tre stockarna, som tolkades som överliggare, fick varierande dateringar: en till 1400-talet och två till omkring år 1160 (Nilsson 1996 s. 122; LA-arkivet, Kulturen; Carelli 2001 s. 134).

År 1994 påträffade Bengt Erlandsson, atomfysiker vid Lunds universitet, en ekstock med ca 30 cm diameter samband med en avloppsgrävning i korsningen Biskopsgatan-Tunagatan. Tyvärr dokumenterades ingreppet inte av antikvarisk personal. På Erlandssons eget initiativ daterades virket med ¹⁴C-analys "med stor säkerhet" till perioden 1030–1230 (Erlandsson 1997). Det går inte säkert att säga om virket ingått i en konstruktion sammanhängande med vallen eller vallgraven. Ingen övrig dokumentation relaterad till fyndet har hittats i Kulturens arkiv.

I samband med en schaktning i Östra Vallgatan år 2016 berördes delar av en vallgrav innanför den historiskt kända vallgraven. ¹⁴C-analys av fyllningen gav en datering till 1300-talet. Det ska påpekas att den daterade fyllningen inte säkert var från botten av nedgrävningen och därför knappast var den äldsta som ansamlats eller påförts i den (Karlsson 2018).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

I direkt anslutning till de schakt som grävdes 2017–2018 i Clemenstorget, S:t Laurentiigatan och Bredgatan har tidigare ett flertal olika arkeologiska undersökningar och observationer gjorts.

Clemenstorget

1941-42: Schaktningsövervakning i samband med ledningsgrävning (LA-arkivet, Kulturen).

1948: Ledningsgrävning i gatan i östra delen av Clemenstorget. I norra delen av schaktet påträffades nedgrävningen för vallgraven (LA-arkivet, Kulturen).

2015: I östra delen av Clemenstorget grävdes ett långt ledningsschakt. I norra delen påträffades nedgrävningen för vallgraven (Guldåker 2017).

S:t Laurentiigatan

1990: I samband med anläggning av avloppsledning i S:t Laurentiigatan 1990 genomfördes en schaktningsövervakning längs med stora delar av schaktets sträckning (Carelli 1991). Vid denna undersökning påträffades den medeltida vallgraven. Enligt undersökningen kan vallgraven ha fungerat fram till 1700–1800-talen som ett mer eller mindre fungerande vattenflöde (Carelli 1991).

2015: I den norra trottoaren av S:t Laurentiigatan grävdes ett schakt i vilket påträffades en rad olika äldre lämningar (Guldåker 2017).

Kv. S:t Peter 35

1978: I samband med grundgrävning för ett nytt bostadskomplex i kv. S:t Peter berördes delar av vallgraven söder om S:t Laurentiigatan. Undersökningen inriktade sig i huvudsak på bebyggelse i anslutning till Bredgatan. Vallgravens utbredning dokumenterades genom en schaktningsövervakning (LA-arkivet, Kulturen).

2010: I samband med sanering av mark i anslutning till en tidigare bensinstation invid S:t Laurentiigatan utförde Kulturen i Lund en arkeologisk dokumentation genom en riktad slutundersökning. I ingreppet berördes och dokumenterades en del av stadens vallgrav. Botten

på vallgraven påträffades ca 3 meter under nuvarande markytan. Från delar av fyllningen togs makrofossilprover som analyserades (Guldåker 2011).

Bredgatan

1944: I samband med kloakgrävning påträffades vallgraven i korsningen Bredgatan-S:t Laurentiigatan. I området påträffades även rester av trästolpar som förmodligen ska kopplas till en brokonstruktion över vallgraven och en senare bro i sten (Blomqvist 1951 s. 263).

Figur 3. Karta över Lund från 1883 av J. M. Larsson och M. Roth. Efter André & Högstedt 1990. Kartan visar den planerade utläggningen av S:t Laurentiigatan som avviker något från den äldre Vallgatan.

Genomförande och resultat

Schaktningsarbetena genomfördes för anläggande av en ny spårvagnslinje från Clemenstorget via S:t Laurentiigatan och Bredgatan med fortsatt sträckning förbi sjukhuset (bilaga 5 och 6). De relativt omfattande arbetena i S:t Laurentiigatan förorsakades av att ledningar i gatan, bland annat en avloppsledning från 1990, skulle flyttas närmare gatans norra sida. Därtill fanns ett önskemål om att placera spåren på en grund med särskild uppbyggnad.

Schaktningen genomfördes vid olika tidpunkter längs sträckan från Clemenstorget till Bredgatan. Schaktningarna i S:t Laurentiigatan genomfördes i huvudsak i två etapper: den första på södra sidan av gatan och den andra på norra sidan av gatan. Stora delar av schaktningsarbetens genomfördes till ett betydande djup, ofta till ett djup av tre meter eller mer under gatunivån. De stora schaktdjupen medförde att speciella säkerhetsåtgärder blev aktuella, ibland var det ej möjligt att gå ned i schakten för att utföra dokumentation. Dokumentationsnivån är därmed ibland på en översiktlig nivå. Dessa speciella säkerhetsföreskrifter kom i synnerhet att påverka dokumentationen av schaktningarna på södra sidan av S:t Laurentiigatan (etapp 1).

Schaktningarna i Bredgatan berörde delar som till stora delar redan tidigare berörts av omfattande grävningar för ledningar. Längs Bredgatans södra sida i riktning norrut fanns mer sammanhängande intakta äldre kulturlager.

I denna beskrivning kommer endast större övergripande strukturer som framkommit att redovisas och vissa enstaka mindre lämningar att lyftas fram. För en översiktsplan över schaktområdet och referenspunkter till sektion, se bilaga 5 och 6. För detaljer hänvisas till renritade ritningar och beskrivningar i bilaga 10–14 och till arkivmaterialet. Vanligen inmättes referenspunkter i sektionerna med GPS-RTK (se bilaga 2 och 6). I sektionerna insamlades en rad fynd, se bilaga 1.

Clemenstorget

Längst i söder på Clemenstorget påträffades inga säkert äldre strukturer, förutom äldre kulturlager av ett svårtolkat slag (bilaga 7, 10). Området var skadat av senare ingrepp i form av trädplanteringar, en fontän och i nordöstra delen en större elcentral från omkring 1950.

Inför anläggandet av spårvägscentralen på Clemenstorget flyttades åtta äldre platanträd. Flyttningen dokumenterades genom schaktningsövervakning. De praktiska svårigheterna kring flyttningen medförde också svåra omständigheter för att göra goda arkeologiska observationer.

Längs med östra delen av Clemenstorget hade grävts ett ca 30 meter långt schakt för en elkabel. Schaktet hade grävts utan medverkan av antikvarisk personal. Endast längst i norr och längst i söder stod schaktet öppet för en besiktning. Smärre äldre kulturlager var blottade i den södra schaktändan.

I samband med avbaning av ett större område för spårvägsplattformen konstaterades att moränen fanns på ca 70 cm djup under markytan, ca 42,55 meter över havet. I området påträffades endast en större nedgrävning i moränen, möjligen en brunn eller ett vattenhål.

S:t Laurentiigatan

Stora delar av schaktningarna i S:t Laurentiigatan dokumenterades antingen i plan, huvudsakligen södra sidan av gatan, eller i sektion, huvudsakligen längs gatans norra sida. Dokumentationen utgör ett viktigt komplement till den dokumentation som utfördes i samband med schaktning för avlopp 1990. För att underlätta jämförelser mellan dokumentationen 1990 och 2017–2018 används samma 0-punkt som 1990 i efterbearbetningen. Beskrivningen utgår från S:t Laurentiigatans södra del och slutar i norr där Bredgatan börjar. För en översikt med referenspunkter, se bilaga 6. För sektioner, se bilaga 8, 11, 12). För ¹⁴C-analyser, se bilaga 3.

Längst i söder, i korsningen S:t Laurentiigatan – Karl IX-gatan, påträffades moränen på ca 2 meters djup. Strax ovanför moränlera fanns ett större lager med vit kalk (58–44 m S). Kalken var på vissa ställen överlagrad med moränlera. Kalken var naturlig i undergrunden. Lagren ovanför moränen var till karaktären dyiga. I ett makroprov från Lager 3, ca 38 m S, fanns material som med ¹⁴C- analys (prov 22) daterades med 95,4% sannolikhet, efter kalibrering, till perioden 1646–1949, närmare bestämt 28,1 % sannolikhet till perioden 1646–1687 och 53% sannolikhet till perioden 1731–1807 och 14 % sannolikhet till perioden 1926–1949. Den senare perioden kan uteslutas. Mest sannolikt är alltså lagret tillkommit under 1700-talet. I lager 3 påträffades små snäckor. I ett annat lager, Lager 8, fanns material i makroprov (36 m S) som daterades med 37,5% sannolikhet till 1469–1529 e.Kr. eller med 56,6% sannolikhet till 1539–1635 e.Kr. ¹⁴C-dateringarna pekar alltså tydligt mot en eftermedeltida datering av lagren, men det stratigrafiskt yngre lagret (Lager 3) har med ¹⁴C-analys daterats till en äldre period än

det äldre lagret (Lager 8). Karaktären på lagren strax ovanför moränen indikerar att området i södra delen av S:t Laurentiigatan, åtminstone efter reformationen, var vattensjuka. Inga tydliga belägg påträffades som tyder på att sektionen i detta område grävts genom anlagda dammar.

En brunn eller vattenhål påträffades på en punkt ca 33 m S. Botten fanns under schaktnivån på 3 meters djup.

På en sträcka ca 32–14 m S fanns en rad, de flesta ganska grunda, nedgrävningar i moränen. Eftersom det inte var möjligt att dokumentera nedgrävningarna i plan är tolkningsunderlaget begränsat. En möjlighet är att det är diken för avgränsningar av olika ägor. En sektion dokumenterades i riktning mot Allhelgonakyrkan på punkten ca 26 m S (ritning 21). I den norra delen av denna sektion dokumenterades delar av en större nedgrävning. Möjligen kan nedgrävningen tolkas som ett vattenhål eller brunn. Från ett makroprov i bottenfyllningen (lager 10) till denna nedgrävning togs material för en ¹⁴C-analys. Dateringen gav med 95,4 % sannolikhet en datering till 1297–1496 e.Kr.

Ytterligare en nedgrävning som förmodligen ska tolkas som en brunn eller vattenhål framkom ca 18 m N i sektionen. På en sträcka 48–53 m N i sektionen fanns ytterligare tre nedgrävningar, ganska grunda, i moränen, med en oklar funktion. Nedgrävningarna dokumenterades inte i plan, vilket innebär att deras form och riktning inte är klarlagts. Men en möjlig tolkning är att de är diken.

På en punkt ca 75 m N i sektion framkom den västra kanten på en större nedgrävning. I plan konstaterades den östra kanten på nedgrävningen. I södra delen av schaktet framkom kanten på 100,5 m N sett i förhållande till sektionen och i norra delen av schaktet framkom kanten 114 m N sett i förhållande till sektionen. Det ska noteras nedgrävningskanten närmast den äldre staden framträdde tydligt i plan, men i den långa sektionen mot norr, i S:t Laurentiigatan riktning, framkom däremot ingen tydlig nedgrävningskant. Mot bakgrund av tidigare undersökningar och äldre kartor kan det konstateras att denna nedgrävning är stadens tidigare vallgrav. Vallgraven har i detta område en orientering som är sydvästlig till nordostlig. Schaktet grävdes med andra ord något diagonalt över vallgraven.

Dateringen av vallgraven har varit omdebatterad. Ungefär mitt på den berörda delen av vallgraven (ca 89 m N) dokumenterades en sektion i riktning mot Allhelgonakyrkan. I denna sektion insamlades material från flera lager i de nedre fyllningarna för makrofossilanalys. Lagren bedömdes i fält som sedimenterade lager i vallgravens botten. Makrofossilanalysen påvisade ett högt minerogent inslag. I det påträffade växtmaterialet fanns sådana som antagligen växt vildväxande i närheten av vallgraven och andra som kan ha odlats i omedelbar

närhet (se Bilaga 4). I efterbearbetningen bedömdes sektionen och materialet kopplat till den ha potential för att besvara frågor kring vallgravens datering.

Från sektionen i vallgraven insamlades sex makroprover från fyra olika lager på vilket sex ¹⁴C-analyser utfördes. I det stratigrafiskt äldsta lagret (lager 6) togs två prover för ¹⁴C-analys som, efter kalibrering, gav följande dateringar: 93,4 % sannolikhet till 1033–1177 e.Kr. eller 1,8 % sannolikhet till 1194–1200 e.Kr., respektive 95,4 % sannolikhet till 1031–1161 e.Kr. På material från ett yngre lager, lager 5, i samma sektion gjordes två ¹⁴C-analyser som gav följande dateringar efter kalibreringar: 71,8 % sannolikhet till 1301–1369 och 23,2 % sannolikhet till 1379–1405; respektive 71,2 % sannolikhet till 1302–1368 e.Kr. och 24,1 % sannolikhet till 1379–1407 e.Kr. Ett stratigrafiskt sett ännu yngre lager, lager 4, daterades med ett ¹⁴C-prov till 1410–1452 e.Kr med 95,4 % sannolikhet. Och slutligen daterades ett ännu yngre lager, lager 5, till 1405–1448 med 94,6 % sannolikhet.

Dateringarna med ¹⁴C-analyser överensstämmer med den stratigrafiska observerade relativa kronologin på lagren. Det ska observeras att ur de två äldsta lagren togs två ¹⁴C-prover från respektive lager. Det innebär att dateringsunderlaget är relativt gott. I det äldsta konstaterade lagret i vallgraven daterades organiskt material med två prover till perioden 1031–1161 respektive 1031–1177 e.Kr. Proverna omfattar i stort sett samma period. En datering av denna del av vallgraven till före år 1161 får nästan betraktas som säker. Det är däremot svårare att uttala sig om när vallgraven grävts. Men sannolikt representerar bottenfyllningen, från vilket makroprovet och ¹⁴C-proven tagits, sediment som ansamlats under flera decennier efter grävandet av graven.

Från det näst äldsta bevarade sedimentlagret (lager 5) finns, som ovan omnämnt, ¹⁴C-analyser på ytterligare två organiska prov. Dateringarna var även i detta fall från en ganska väl avgränsad period, mest sannolikt 1301–1369 och mindre sannolikt till 1379–1405. Med tanke på de stratigrafiska observationerna verkar sannolikt att vallgraven har rensats upp under 1300-talet, sannolikt någon gång under dess första hälft. Därefter har nya sedimentbildningar påbörjats. Senare upprepningar kan skett av vallgraven även efter 1300-talet.

Norr om vallgraven, från ca 114 m N i sektionen i S:t Laurentiigatan, framträdde ytterligare en lång sträcka av dyig karaktär, liknande den konstaterad i vallgraven. Den dyiga karaktären på jorden är förmodligen en förklaring till att vallgravens kant på denna sida inte framträdde i sektionen utan endast i plan. Det dyiga området har sträckt sig åtminstone till ca 142 m N i sektionen (men upphört före ca 190 m N). Dokumentationen från år 1990 tyder på att "svämgyttjan" fortsatte fram och förbi ca 173 m N i sektionen. Tolkningen av denna flera decimeter mäktiga dyiga eller gytjtiga jord var osäker i fält.

På en punkt 142 m N i sektion på S:t Laurentiigatan dokumenterades en sektion i riktning mot Allhelgonakyrkan (ritning 51). I sektionen togs två makroprover från två kulturlager nära schaktbotten och material från proverna ¹⁴C-analyserades. ¹⁴C-prov nr 37 togs i lager 6, strax över morännivån och gav med 94,0 % sannolikhet en datering till 768–471 f.Kr och med 1,3 % sannolikhet till 432–423 f.Kr. Provet indikerar alltså att detta stora område med dyig karaktär beläget närmast över moränen sannolikt har anor från förkristen tid. Det är oklart hur det bildats, men det kan inte uteslutas att den dyiga karaktär på jorden beror på naturliga geologiska och hydrologiska förhållanden, kanske i kombination med mänskliga aktiviteter.

Ytterligare ett ¹⁴C-prov (prov 36) togs på material från ett yngre lager (Lager 4) i samma sektion. Provet gav en kalibrerad datering med 95,4 % sannolikhet till fem olika perioder inom tidsspannet 901–1146 e.Kr., närmare bestämt följande: 901–915 e.Kr. 2,2% sannolikhet, 976–1046 e.Kr. 88,3 % sannolikhet, 1084–1094 e.Kr. 1,4 % sannolikhet, 1104–1123 e.Kr. 3,0 % sannolikhet och 1142–1146 e.Kr. 0,5% sannolikhet.

Ovannämnda ¹⁴C-prov indikerar alltså någon form av mänsklig aktivitet i området strax innanför den senare kända vallgraven, och sannolikt även innanför vallen, under sent 900-tal eller första hälften av 1000-talet. Med tanke på att den äldsta dateringen av vallgravens fyllning är från tidsspannet 1031–1161, kan inte uteslutas att denna aktivitet bestått av grävandet av den äldsta vallgraven.

I norra delen av S:t Laurentiigatan, 178,5 m–193,5 m N i förhållande till var den beräknas skära sektionen, dokumenterades i plan en större nedgrävning med Ö-V orientering. På grund av det stora schaktdjupet, och säkerhetsföreskrifterna, var det ej möjligt att dokumentera nedgrävningen i detalj. Inmätningen får betraktas som ungefärlig. Med all sannolikhet var nedgrävningen en del av vallgraven. Vallgraven i norra delen av gatan var var ej möjlig att dokumentera i sektion.

Strax norr om vallgraven kunde en del av norra sektionen närmast Bredgatan dokumenteras, 194 m N – 217 m N i sektionen. I sektionen framgår att moränen var ojämn, till följd av mindre nedgrävningar eller slitage, kanske på grund av trampande människor och djur. Cirka två meter närmast Bredgatan påträffades en stenpackning på ca 1,5 meters djup som förmodligen tjänat som gatubeläggning för Bredgatan.

I korsningen Bredgatan-S:t Laurentiigatan (närmast den senare) påträffades på mer än två meters djup tre stycken kraftiga bitar med timmer av bok. Bitarna togs upp med grävskopa. Deras närmare placering i marken eller deras funktion har inte gått att avgöra. Timret har godhetsfullt analyserats av Hans Linderson på Nationella laboratoriet för vedanatomi och

dendrokronologi vid Lunds universitet. Fällningsåren för virket, som var från två träd, beräknades till vinterhalvåret 1088/1089 och vinterhalvåret 1089/1090.

Bredgatan

I korsningen Bredgatan - S:t Laurentiigatan i väster och Bredgatan – Norra Vallgatan och Allhelgona Kyrkoväg fanns ett stort antal rörledningar vilket innebar att äldre kulturlager var förstörda eller mycket fragmenterade.

Mot Bredgatans västra sida och trottoar kunde en ca 27 meter lång sektion dokumenteras. För en översikt med referenspunkter se bilaga 6. För sektion med beskrivning, se bilaga 13. Moränen påträffades på ca 2,2 meters djup under gatan. Närmast över moränen påträffades upp till en meter med äldre kulturlager, flera ganska tunna, varav flera innehåll påtagligt stor andel organiskt material, såsom gödsel men även rester av kvistar och ris. Från denna sektion togs makroprover från 6 olika kulturlager (se Bilaga 4, prov 7–10, 12, 15, 17). Makrofossilanalysen påvisade att lager 11 ca (7 m N, prov 12) och lager 1 (3 m S, prov 15) innehöll litet minerogent material, utan istället var uppbyggt av kvistar, örtdelar och mossor. Makroanalyser av andra lager påvisade ett större inslag av minerogent material som att döma av innehållet av växtdelar kan ha tagits från trädgårdsmiljöer. Lager 14 (1 m N, prov 7) innehöll mycket pinnar och kvistar. I lager 12 (1 m N, prov 8) påträffades rester av slagg och träkol, som kan tyda på att materialet hämtats nära en smedja. Av allt att döma var kulturlagren rester efter påfört material för den äldre Bredgatan. Det stora inslaget av kvistar och pinnar i tre av de makrofossilanalyserade lagren bekräftar observationerna i fält. Inslaget av kvistar och pinnar kan tolkas som ett medvetet sätt att förstärka marken eller vägbanan.

Rött tegelkross påträffades till ett betydande djup, vilket indikerar att gatan på denna plats inte kan betraktas som äldre än ca år 1100. Trampande av djur och människor kan ha medfört att äldre gatunivåer och kulturlager försvunnit eller infiltrerats av yngre material.

På Bredgatans östra sida, norr om S:t Olofs kyrkogårds gravområde påträffades en brunn eller vattenhål i samband med grävandet av ett servisschakt. Fynd av svartgods av östersjötyp i botten av nedgrävningen indikerar en datering till tidig medeltid.

Kulturlagerstatus

Kulturlagrens mäktighet varierade betydligt mellan olika ytor som berördes i schaktningen. På Clemenstorget var kulturlagermäktigheten relativt liten. Från marknivå till morännivå var endast en knapp meter. Kulturlagren var generellt torra och nedbrutna. Längs med S:t Laurentiigatan och i Bredgatan var kulturlagret ofta närmare två meter mäktigt. Lagren närmast moränen var ofta fuktiga och innehöll spår av organiskt material, såsom kvistar och pinnar. De bästa exemplen på det är från Bredgatan. I S:t Laurentiigatan omfattade schaktningarna partier av den medeltida vallgraven. Botten på vallgraven låg på mer än tre meters djup under gatan. Fyllningarna i vallgraven var generellt fuktiga, men trots det påträffades nästan inga större bitar av organiskt material. Senare gjorda makrofossilanalyser av prover från vallgravens fyllningar påvisade dock ett rikligt organiskt material.

Förslag på fortsatta åtgärder

Vid eventuella framtida schaktningar i Bredgatan och S:t Laurentiigatan bör tillfälle tas att göra mer omfattande analyser av lagren med bevarat organiskt material, inte minst för att få ett bättre underlag för dateringsanalyser av gatan och av försvarsanläggningen.

Viktiga resultat

Det enskilt viktigaste resultatet av undersökningen är ¹⁴C-dateringarna av fyllningar i stadens vallgrav. Två ¹⁴C-dateringar av det äldsta påträffade fyllningslagret i vallgraven gav en datering till ca 1030–1160. Två andra dateringar av ett yngre fyllningslager gav en datering till 1300-talet. Resultaten kan tolkas som att vallgraven, åtminstone i den aktuella delen i S:t Laurentiigatan, har grävts senast omkring år 1130, då skriftliga källor första gången omtalar en befästning kring Lund. Dateringen av den näst yngsta fyllningen indikerar att vallgraven rensats upp under 1300-talet. Även skriftliga källor kan indikera att befästningarna renoverades under samma århundrade.

I korsningen Bredgatan-S:t Laurentiigatan påträffades tre bitar grovt virke av bok. En dendrokronologisk analys har visat att virket härrör från två träd fällda vinterhalvåret 1088/1089 och vinterhalvåret 1089/1090. Virkets funktion och sammanhang är ej möjlig att avgöra. Virket togs upp med grävskopa. Det är emellertid inte osannolikt att virket härrör från någon

konstruktion i vallen eller i en bro över vallgraven, vilket i sådana fall talar för en datering av nämnda anläggningar till senast slutet av 1000-talet.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-22241-2016
Fornlämningsnr	RAÅ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	61000-488
Trakt/kvarter/fastighet	Innerstaden 2:1 – Clemenstorget och S:t Laurentiigatan
Socken	Lunds stad
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne län
Typ av exploatering	Spårvägsbygge
Uppdragsgivare	Lunds kommun, Tekniska förvaltningen
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Mattias Karlsson, Krister Kàm Tayanin
Övrig personal	-
Fältarbetstid	170313 – 181109
Yta, m²	Ca 6 500 m ²
Kubik, m³	Ca 10 000 m ³
Schaktmeter, m	Ca 450 m
Fyndmaterial	KM 95371:1–59
Ritning, dokumentation	91 st A3 ritfilm: 74 sektionsritningar skala 1:20, 11 planritningar skala 1:100, 2 planritningar skala 1:20, 3 st plan- och sektionsritning skala 1:20 och 1:100, Detaljritning 1:10. Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	114 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen S:t Laurentiigatan

Källor och litteratur

Tryckta källor

DD = *Diplomatarium danicum*. København 1938ff.

DRB = *Danmarks riges breve*. København 1938ff.

Egil Skallagrimsons saga på "www.sagadb.org".

Formanna Sögur, Bd 11, Jómsvíkíngasaga ok Knýtlinga með tilheyrandi þáttum. Kongeliga Nordiske Oldskrift-Selskab. Kaupmannahafn 1828.

Heimskringla eda sögur Noregs konunga, 1-3, Utg. av N. Linder & H. A. Haggson 1869–1872.

Norges konungasagor. Av Snorre Sturlasson. Översatta av Emil Olson. Lund 1919–26.

Scriptores minores historiæ danicæ mediæ ævi, vol. I–II. Utg. av M. Cl. Geertz. København 1917–1918.

Sögur Danakonunga. 2 Knýtlinga saga. Utg. Carl af Petersens & Emil Olson. Utgivna för Samfundet til Udgivelse af gammel nordisk Litteratur. København 1919.

LÄU = *Lunds ärkestifts urkundsbok. Diplomatarium diocesis lundensis*, del III–VI. Monumenta Scaniae historica. Lund 1900–39.

Rep I = *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis*. Række 1. Utg. av Kristian Erslev. København 1894–95.

Litteratur

André, Annika & Högstedt, Christina 1990: *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950*. Gamla Lund, Årsskrift 72. Lund.

Andrén, Anders 1984: Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. RAÄ & SHM rapport. *Medeltidsstaden 56*. Stockholm.

Andrén, Anders 1998: En centralort utan textbelägg? Uppåkra som ett historiskt-arkeologiskt problem. *Centrala platser. Centrala frågor. Samhällsstrukturen under järnåldern*. Red. Lars Larsson & Birgitta Hårdh. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No 28.

Bevaringskommittén 1981. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Clemens och Drottens rotar*. Lund.

Blomqvist, Ragnar 1951: *Lunds historia*. Del 1, Medeltiden. Lund.

Blomqvist, Ragnar 1978: *Lunds historia*. Del 2, Nyare tiden. Lund.

Blomqvist, Ragnar 1985: *Stadsvallen i Lund. Ett unikt byggnadsminne*. Gamla Lund, Föreningen för bevarande av stadens minnen, Årsskrift 67:2 (1985).

Carelli, Peter 1991: Lunds stadsvall – nya undersökningar, nya perspektiv. *Ale* 1991, nr 3.

Carelli, Peter 2001: *En kapitalistisk anda. Kulturella förändringar i 1100-talets Danmark*. Lund Studies in Medieval Archaeology 26. Stockholm.

Erlandsson, Bengt 1997: Bit av stadsvallen funnen vid Tomegap. *Gamla Lund Nytt*, 1997:2.

Guldåker, Aja 2011: *Kv. Sankt Peter 35, Lund. Arkeologisk slutundersökning 2010*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 383 (stencil i Kulturens arkiv).

Guldåker, Aja 2017: *Clemenstorget, Sankt Laurentiigatan, Bredgatan och Norra Vallgatan, fornlämning nr 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015*. Kulturmiljörapport 2017:4 (Stencil i Kulturens arkiv).

Karlsson, Mattias 2018: *Östra Vallgatan, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016*. Kulturmiljörapporter 2018:46. (Stencil i Kulturens arkiv).

Nilsson, Torvald 1996: Absalons Lund. *Absalon fædrelandets fader*. Red. Frank Birkebæk, Tom Christensen & Inge-Skovgaard-Petersen. Roskilde.

Saxo Grammaticus: *Saxos Danmarkshistorie*. Översatt av Peter Zeeberg. Illustrerad av Maja Lisa Engelhardt. København 2000.

Bilagor, förteckning

1. Fyndförteckning.
2. Digitala inmätningpunkter.
3. ¹⁴C-dateringar.
4. Makroskopisk analys av jordprover från S:t Laurentiigatan-Bredgatan, Lund.
5. Dendrokronologiska analysresultat.
6. Översikt över undersökningsområdet och schaktade ytor.
7. Plan över S:t Laurentiigatan och Bredgatans södra del.
8. Clemenstorget. Fotografier.
9. S:t Laurentiigatan. Fotografier.
10. Studentskehemmet. Karta från 1936 över kv. Kråkelyckan 6.
11. Clemenstorget. Planer och sektioner.
12. S:t Laurentiigatan. Sektion i norra delen av gatan, i gatans längdriktning.
13. S:t Laurentiigatan. Sektioner, vinkelrätt i förhållande till gatans längdriktning.
14. Bredgatan. Gatans västra sida. Sektion mot väster.
15. Bredgatan. Gatans östra sida. Plan och sektion

Bilaga 1. Fyndförteckning.

KM 95371.

Fynd -nr	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
1	Järn	Spik				1	11	Avföres. Sektion D, Lager 4. KKT 170508. Gallrat.
1	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	botten	1	3	Sektion D, Lager 4. KKT 170508
1	Tegel	Taktegel	Odefinierad			1	146	Sektion D, Lager 4. KKT 170508
2	Tegel		Odefinierad			1	183	Sektion 4, lager 6. KKT 170508.
2	Tegel		Vingtegel			1	251	Sektion 4, lager 6. KKT 170508.
2	Tegel		Vingtegel			1	300	Sektion 4, lager 6. KKT 170508.
2	Tegel	Murtegel				1	1714	Fragment. Sektion 4, lager 6. KKT 170508.
3	Järn	Kniv				1	9	Sektion F, 14 meter, lager 8. KKT 170508. Dåligt skick. Gallrat.
3	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Trebens-gryta	lyft- upphängnings-anordning	1	88	Sektion F, 14 meter, lager 8. KKT 170508.
4	Bränd lera					3	70	Sektion 111 m, lager 3. KKT 170516.
5	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka?	buk	1	4	S:t Laurentiigatan. Sektion, lager 1. Ritning 1. MK 180205.
6	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka?	buk	1	6	S:t Laurentiigatan. Sektion, lager 3. Ritning 1, MK 180205.

Fynd -nr	Material	Sa-kord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
7	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat?	buk	1	5	S:t Laurentii-gatan. Sektion, lager 6. Ritning 1. MK 180205.
8	Keramik	Kakel	Rumpkakel			1	72	S:t Laurentii-gatan. Sektion, lager 7. Ritning 1. MK 180205.
9	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifie-rad	buk	1	1	S:t Laurentii-gatan. Sektion mot Clemens-torget, lager 6. Ritning 3. MK 180207.
10	Glas	fönster-glas				1	1	S:t Laurentii-gatan. Sektion mot Clemens-torget. Lager 11. Ritning 3. MK 180207.
10	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka?	buk	2	12	S:t Laurentii-gatan. Sektion mot Clemens-torget. Sektion, lager 11. Ritning 3. MK 180207.
11	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Gryta?	mynning	1	11	Sektion Kävlingevägen, lager 12. Ritning 2. MK 180205.
12	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka?	buk	1	2	Sektion mot Allhelgona-kyrkan, under fjärrvärmen, lager 4, nr 1. MK 180208.
13	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Ovanlig kärltyp, liten, med hål vid mynningen	buk-mynning	1	25	Sektion mot Allhelgona-kyrkan, under fjärrvärmen, lager 4, nr 2. MK 180208.
14	Tegel	Tegel, oidentifierat				3	275	Plockat i plan vis schaktning, moränhöjd, lager 15. MK 180208. Gallrat.
15	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	buk - botten	1	19	Bredgatan. Sektion, Lager 6, nr 1. MK 180209.
16	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka?	buk	2	3	Bredgatan. Sektion mot Clemens-torget, lager 10, nr 2. MK 180209.

Fynd -nr	Material	Sa-kord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
17	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, Sydsk.	Kanna?	buk	1	10	Bredgatan. Sektion mot Clemenstorget, lager 13, nr 3. MK 180209.
18	Läder					2	20	Bredgatan. Sektion mot Clemenstorget, lager 11, 7 m N. MK 180209.
19	Keramik	Kärl	Yngre? rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	2	Bredgatan. Sektion vid Bredgatan 25, lager 2. 180212.
20	Keramik	Kakel?				1	12	Bredgatan. Sektion vid Bredgatan 25, lager 6. 180212.
21	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	mynning	1	24	Laurentiigatan, Sektion mot Allhelgonakyrkan, Lager 1. Ritning 13. MK 180214.
22	Keramik	Kärl	Svartgods, Östersjö?		buk	1	4	Laurentiigatan, Sektion mot Allhelgonakyrkan, lager mellan 4 och 5. Ritning 13. MK 180214.
23	Kakel? Glaserad					1	79	Laurentiigatan. södra delen, se ritning 15/2, sektion mot norr, 7,5 mN, lager 2. Ritning 15. MK 180215.
24	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka?	buk	1	2	Laurentiigatan i norr, Sektion mot Ribbingska, 8 m S, lager 4. Ritning 15. MK 180215.
25	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Kruka	buk	1	16	Laurentiigatan, södra delen, sektion mot norr, ca 5 m N, lager 5. Ritning 14. MK 180215.
26	Keramik	Kärl	Svartgods, sen östersjö?	Kruka	mynning - buk	1	19	S:t Laurentiigatan, södra delen, se sektion 8,6 m N, lager 10. Ritning 15. MK 180215.

Fynd -nr	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
27	Keramik	Kärl	Svartgods, öst-ersjö	Kruka	buk - botten	1	46	S:t Laurentii-gatan, södra delen, sektion, se ritning 15/2, lager 10,9 m N. Ritning 15. MK 180215.
27	Keramik	Kärl	Svartgods, öst-ersjö	Kruka	buk	6	55	S:t Laurentii-gatan, södra delen, sektion, se ritning 15/2, lager 10,9 m N. Ritning 15. MK 180215.
28	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	1	21	S:t Laurentii-gatan, Sektion mot musikskolan, ca 17 m N, lager 1. MK 180216.
29	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Skål?	buk - botten	1	11	S:t Laurentii-gatan, sektion mot musikskolan, 17 m N, lager 3. MK 180216.
30	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	mynning - hals	2	113	S:t Laurentii-gatan, norra delen, Sektion, ca 14 S, lager 25, nr 1. MK 180216.
31	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	6	S:t Laurentii-gatan, södra delen, 18 m N, lager 2.
32	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	mynning - hals	1	23	S:t Laurentii-gatan, sektion mot musikskolan, 20,2 m N, lager 4. MK 180219.
33	Träpinne, ca 25 cm lång							S:t Laurentii-gatan. Sektion mot Allhelgonakyrkan, lager 6. Ritning 40. MK 180302. Gallrad
34	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	mynning - buk	1	24	S:t Laurentii-gatan, sektion, lager 12, nr 3. Ritning 40. MK 180302.
35	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka?	buk	1	2	S:t Laurentii-gatan, tvärsektion mot Allhelgonakyrkan, nr 4 i sektion. Ritning 40. MK 180302.

Fynd -nr	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
36	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	1	6	S:t Laurentiigatan, sektion 11 m N, lager, nr 1. MK 180306.
37	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	1	6	S:t Laurentiigatan, 14 m N, lager 11, nr 2. MK 180306.
38	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk	1	6	S:t Laurentiigatan, 14,6 m N, lager 15, nr 3. MK 180306.
39	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning	1	3	S:t Laurentiigatan, 15, 5 m N, lager 18, nr 4. MK 180306.
40	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	2	S:t Laurentiigatan, sektion 2 m N, se ritning samma datum, lager 5, nr 1. MK 180312.
41	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat/tallrik	buk-mynning	2	8	Södra ändan av schaktet, Kv. Innergården 2:1 Clemenstorget, 170313, KKT
42	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	buk-mynning	2	14	Clemenstorget, grop 4, lager 11, 170320, KKT
43	Glas	Kärl			Botten-sida	1	5	Orange glas. Clemenstorget, grop 4, lager 11, 170320, KKT
44	Porcelain	Kärl		Fat-tallrik	botten	1	3	Kinesiskt, mönster. Vallgravsfyllning, sektion, lager, 170620, KKT.
45	Keramik	Kärl	Äldre svartgods, Östersjö	Kruka	sida	1	15	Dekor. Vallgravsfyllning? 180 m, lager 3. 170915, KKT.
46	Keramik	Kärl	Äldre svartgods	Kruka	Sida	1	37	Mycket grov magring. Bronsålderskaraktär. Sektion 196-198 m, lager 3, botten av kokgrop. 170926, KKT
49	CU-leg.	Tråd				1	1	Mycket tunn tråd. Sektion 201,5-204 m, lager 7, 170927, KKT. Avförd

Fynd -nr	Material	Sa-kord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
50	Keramik	Kärl	Äldre svartgods, Östersjö	Kruka	Mynning-buk	1	84	FJV-schakt upp mot Allhelgona-kyrkan, Brunn, sektion 1, lager 5, 171004, KKT
51	Keramik	Kärl	Äldre svartgods, Östersjö	Kruka	Mynning-buk	1	6	FJV-schakt upp mot Allhelgona-kyrkan, Brunn, sektion 1, lager 5, 171004, KKT
52	Keramik	Kärl	Äldre svartgods, Östersjö	Kruka	Buk	3	46	FJV-schakt upp mot Allhelgona-kyrkan, Brunn, sektion 1, lager 5, 171004, KKT
53	Keramik	Kärl	Äldre svartgods, Östersjö	Kruka	Skuldra	2	16	FJV-schakt mot Allhelgonakyrkan, Sektion 1, lager 3. 171004, KKT.
54	Keramik	Kärl	Stengods	Krus	Botten-sida	1	13	Sektion 240 m, lager 1. 171010, KKT.
55	Keramik	Kärl	Yngre rödgods	Kruka	Mynning	1	25	Sektion, 240 m, lager 3. 171010, KKT
56	Järn	Spik?				4	36	Delar till spik? Bredgatan, schakt 1, sektion 2, lager 4. 171031, KKT. Avförda
57	Keramik	Kärl	Yngre rödgods	Gryta?	Fot	1	26	Sektion mot musikskolan, 22,5 mV, lager 3 (troligen), ligger i övergång mot lager 4. Se sektion fynd 1. 180219, MK.
58	Keramik	Kärl	Yngre rödgods	Fat?	botten	1	3	Laurentiigatan, tvärsektion, lager 5, fnr 5, 180302 MK
59	Keramik	Kärl	Yngre rödgods	Skål/fat	mynning-botten	1	7	Laurentiigatan, Sektion 3,4 mN, fnr 2, lager 5, 180308 MK.
60	Glas	Fönster-glas				1	2	S:t Laurentiigatan. Ritning 40. MK 180302.

Bilaga 2. Digitala inmätningpunkter.

S:t Laurentiigatan och Bredgatan

FID	Punkt nr	x	y	z	Ritnings- nummer	Punktens av- stånd från 0-punkt i Lau- rentiigatan
0	ARK1802191	130 487,138	6 176 076,023	43,048	20	32,1 S
1	ARK1802192	130 488,891	6 176 077,234	43,073	22	30 S
2	ARK1802193	130 491,255	6 176 079,080	43,143	22	26,85 S
3	ARK1802194	130 493,584	6 176 080,966	43,223	22	24 S
4	ARK1802195	130 489,873	6 176 081,141	44,969		
5	ARK1802196	130 683,502	6 176 232,545	49,5	16	
6	ARK1802201	130 499,906	6 176 086,021	43,447		
7	ARK1802202	130 411,579	6 176 013,321	41,707		
8	ARK1802203	130 495,888	6 176 082,847	43,328	23	21 S
9	ARK1802204	130 502,239	6 176 087,874	43,578		
10	ARK1802211	130 509,381	6 176 093,470	43,722	27	3,75 S
11	ARK1802212	130 514,956	6 176 097,828	43,864	28	3,22 N
12	ARK1802221	130 519,755	6 176 101,613	43,954	32	9,37 N
13	ARK1802222	130 522,921	6 176 104,054	44,043	29	13,5 N
14	ARK1802223	130 525,791	6 176 106,744	44,124	29	17,33 N
15	ARK1802231	130 528,194	6 176 108,670	44,516	31	20,5 N
16	ARK1802232	130 533,267	6 176 112,401	44,504	30	26,6 N
17	ARK1802071	130 583,78	6 176 149,65	44,415	4	
18	ARK1802072	130 586,44	6 176 146,56	44,385	4	
19	ARK1802091	130 683,45	6 176 251,10	50,249	9	
20	ARK1802092	130 683,53	6 176 241,03	49,938	5	
21	ARK1802121	130 683,49	6 176 257,07	50,275	9	
22	ARK1802122	130 683,46	6 176 251,09	50,252	9	
23	ARK1802131	130 470,09	6 176 074,83	44,528		
24	ARK1802132	130 465,74	6 176 069,03	44,338		
25	ARK1802141	130 683,63	6 176 239,07	49,668	11	
26	ARK1802142	130 683,57	6 176 234,96	49,561	11	
27	ARK1802151	130 474,52	6 176 070,84	44,57		
28	ARK1802152	130 470,19	6 176 062,69	42,851	12	53,5
29	ARK1802153	130 468,54	6 176 061,56	42,796	12	55,5
30	ARK1802154	130 467,17	6 176 060,05	42,754	12	57,5

FID	Punktnr	x	y	z	Ritningsnummer	Punktens avstånd från 0-punkt i Laurentiigatan
31	ARK1802155	130 480,03	6 176 070,41	42,938	15	41,25
32	ARK1802156	130 476,85	6 176 067,94	42,826	14	45,15
33	ARK1802157	130 473,79	6 176 065,34	42,82	14	49,2
34	ARK1802161	130 483,17	6 176 072,83	42,982		37,2
35	ARK1802162	130 487,16	6 176 076,01	43,04		
36	ARK1802163	130 671,81	6 176 221,07	49,19	19	203
37	ARK1802164	130 669,51	6 176 219,19	49,147	19	200
38	ARK1802165	130 667,56	6 176 217,60	49,114	18	197,15
39	ARK1802261	130 538,16	6 176 116,11	44,57	33	32,85
40	ARK1802262	130 533,32	6 176 112,34	44,509	30	
41	ARK1803013	130 551,63	6 176 126,60	44,935	38	50,02 S
42	ARK1803012	130 547,85	6 176 123,40	44,787	36	45 S
43	ARK1803011	130 542,82	6 176 119,94	44,781	33	38,85
44	ARK1803021	130 555,30	6 176 129,88	45,013	37	54,87 S
45	ARK1803022	130 559,72	6 176 132,35	45,137	37	59,85 S
46	ARK1803023	130 567,74	6 176 136,24	45,239	40	
47	ARK1803024	130 569,24	6 176 134,78	45,25	40	
48	ARK18030510	130 571,99	6 176 142,77	45,639	43	76,05
49	ARK18030511	130 569,63	6 176 141,01	45,585	42	72,97
50	ARK18030512	130 565,58	6 176 137,78	45,445	42	67,95
51	ARK1803061	130 574,41	6 176 144,56	45,711	43	79,00
52	ARK1803062	130 577,71	6 176 147,53	45,735	44	83,34
53	ARK1803081	130 588,00	6 176 158,74	47,767		
54	ARK1803082	130 591,06	6 176 157,60	45,751	45	100,27
55	ARK1803083	130 585,16	6 176 153,08	45,851		92,62
56	ARK1803084	130 594,85	6 176 163,98	47,981		
57	ARK1803091	130 601,05	6 176 165,65	46,339	47	112,9
58	ARK1803092	130 595,58	6 176 161,39	46,179	46	105,9
59	ARK1803121	130 612,62	6 176 174,05	46,733	48	127,05
60	ARK1803122	130 606,03	6 176 169,50	46,524	49	119,25
61	ARK1803123	130 609,29	6 176 171,93	46,56	49	123,3
62	ark1803131	130 619,46	6 176 180,09	46,944	50	136,13
63	ark1803132	130 615,35	6 176 177,07	46,821	50	131
64	ARK1803141	130 625,85	6 176 181,07	46,945	51	
65	ARK1803142	130 624,31	6 176 182,49	46,87	51	
66	ARK1803151	130 625,51	6 176 185,24	47,543		
67	ARK1803152	130 629,44	6 176 188,17	47,594		
68	ARK1803191	130 632,84	6 176 191,06	47,864		
69	ARK1803192	130 634,81	6 176 192,57	47,824		

FID	Punktnr	x	y	z	Ritnings- nummer	Punktens av- stånd från 0-punkt i Lau- rentiigatan
70	ARK1803193	130 638,79	6 176 195,57	47,994		
71	ARK1803201	130 646,91	6 176 201,86	47,819		
72	ARK1803202	130 650,92	6 176 204,85	47,893		
73	ARK1803203	130 648,01	6 176 203,80	49,326		
74	ARK1803211	130 656,21	6 176 209,05	48,1		
75	ARK1803212	130 651,87	6 176 205,87	48,047		

Bilaga 3. ^{14}C -dateringar.

UPPSALA
UNIVERSITET

Angströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Angström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 20 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2020-11-27

Erik Ogenhall
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Hållnäsgratan 11
752 28 UPPSALA

Resultat av ^{14}C datering av makrofossiler från Lund, Skåne. (p 3215)

Förbehandling av makrofossiler:

- 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratoren förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 4, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

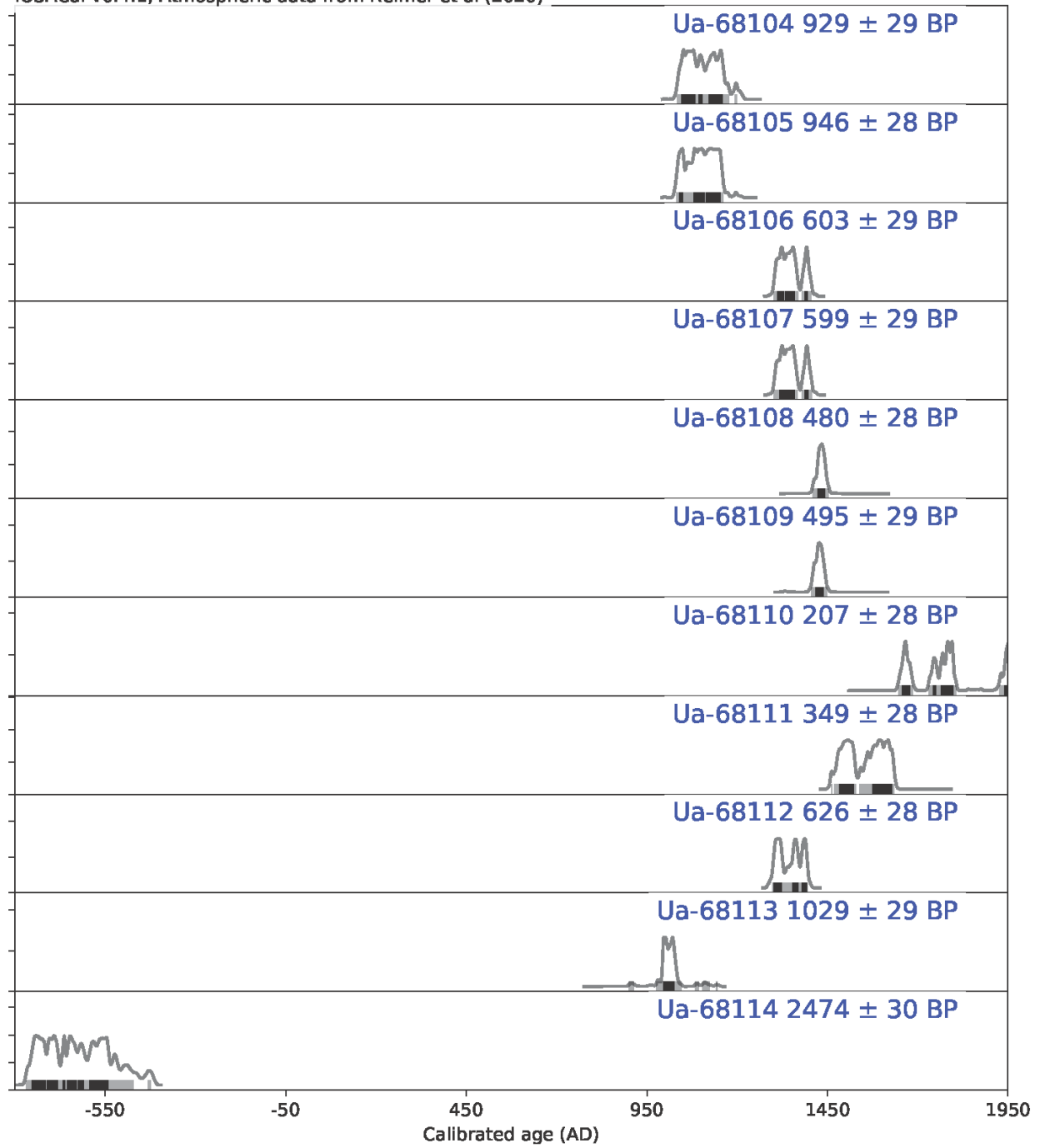
Labbnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-68104	3a	-27,7	929 ± 29
Ua-68105	3b	-27,8	946 ± 28
Ua-68106	4a	-27,5	603 ± 29
Ua-68107	4b	-29,7	599 ± 29
Ua-68108	5	-27,0	480 ± 28
Ua-68109	6	-25,2	495 ± 29
Ua-68110	22	-26,8	207 ± 28
Ua-68111	24	-27,4	349 ± 28
Ua-68112	28	-27,1	626 ± 28
Ua-68113	36	-22,9	1 029 ± 29
Ua-68114	37	-23,4	2 474 ± 30

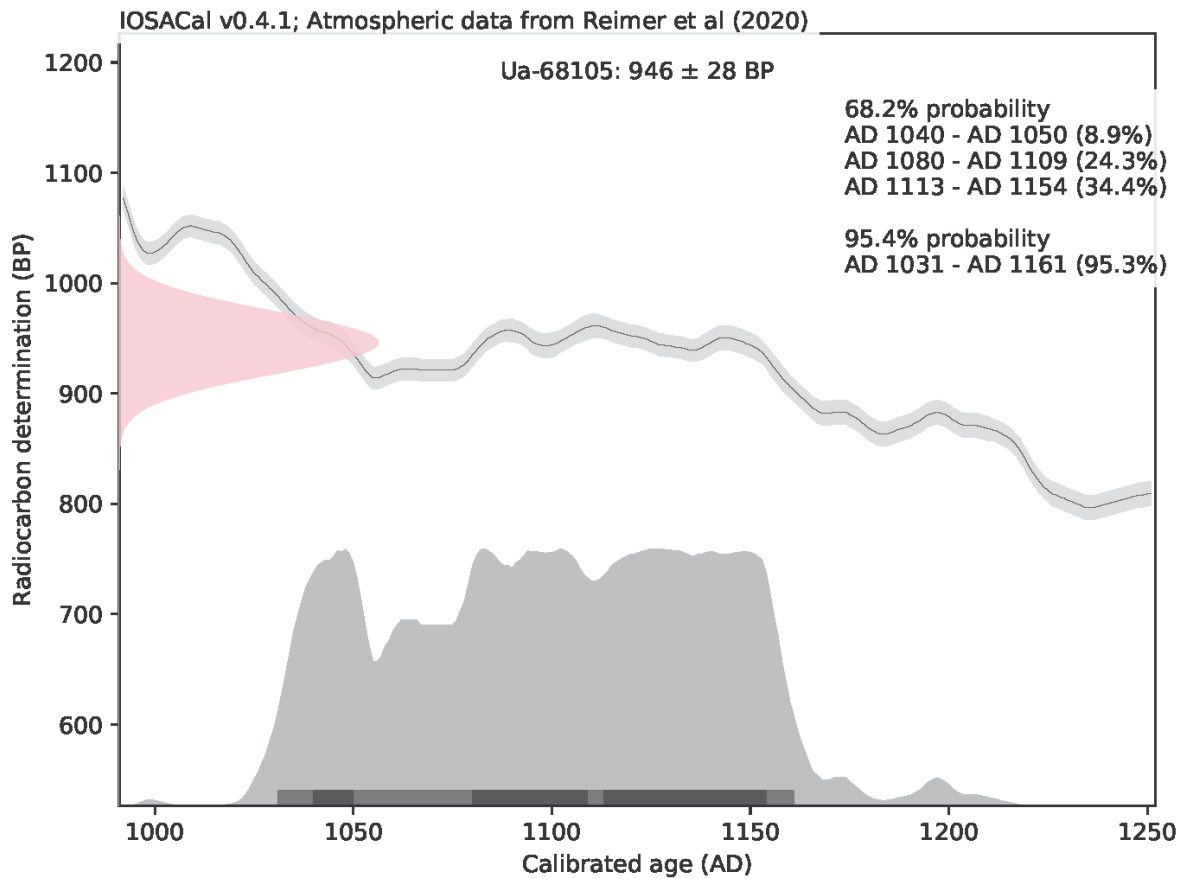
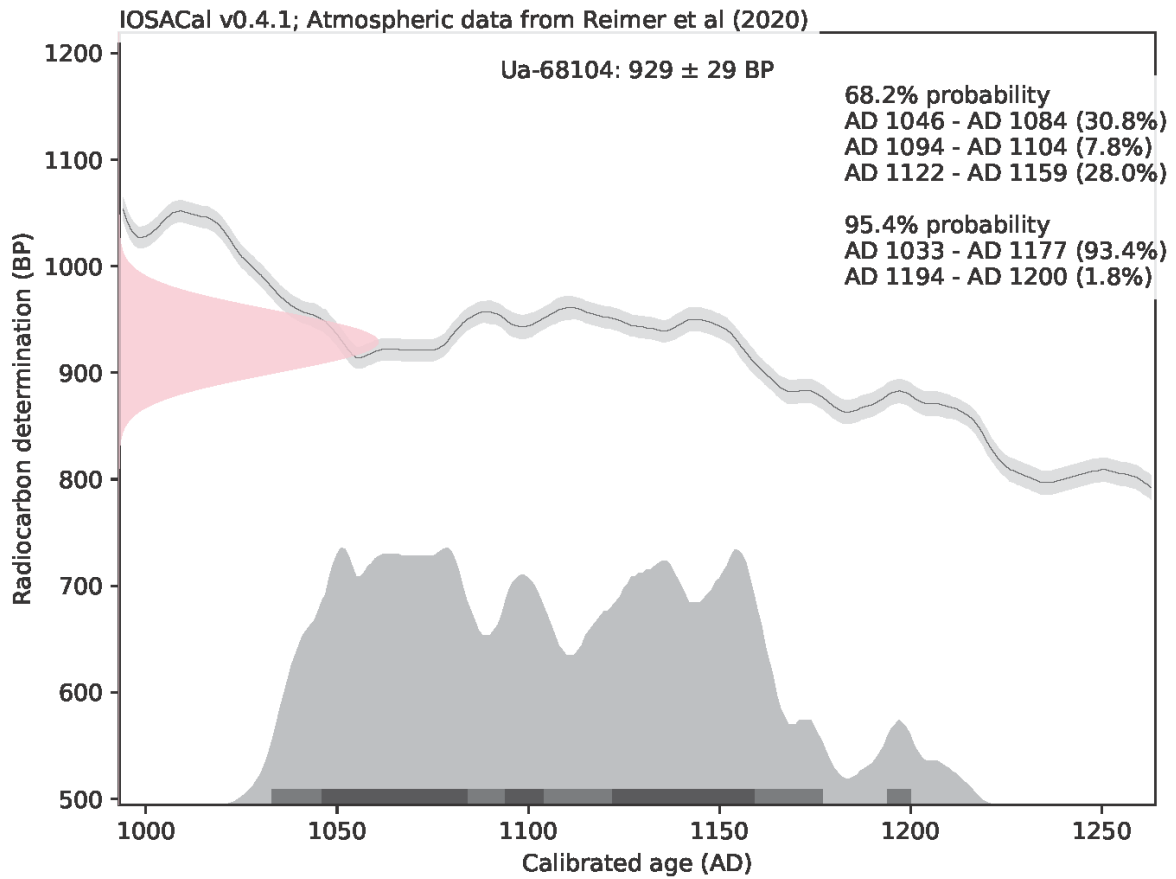
Med vänliga hälsningar

Karl Håkansson / Lars Beckel

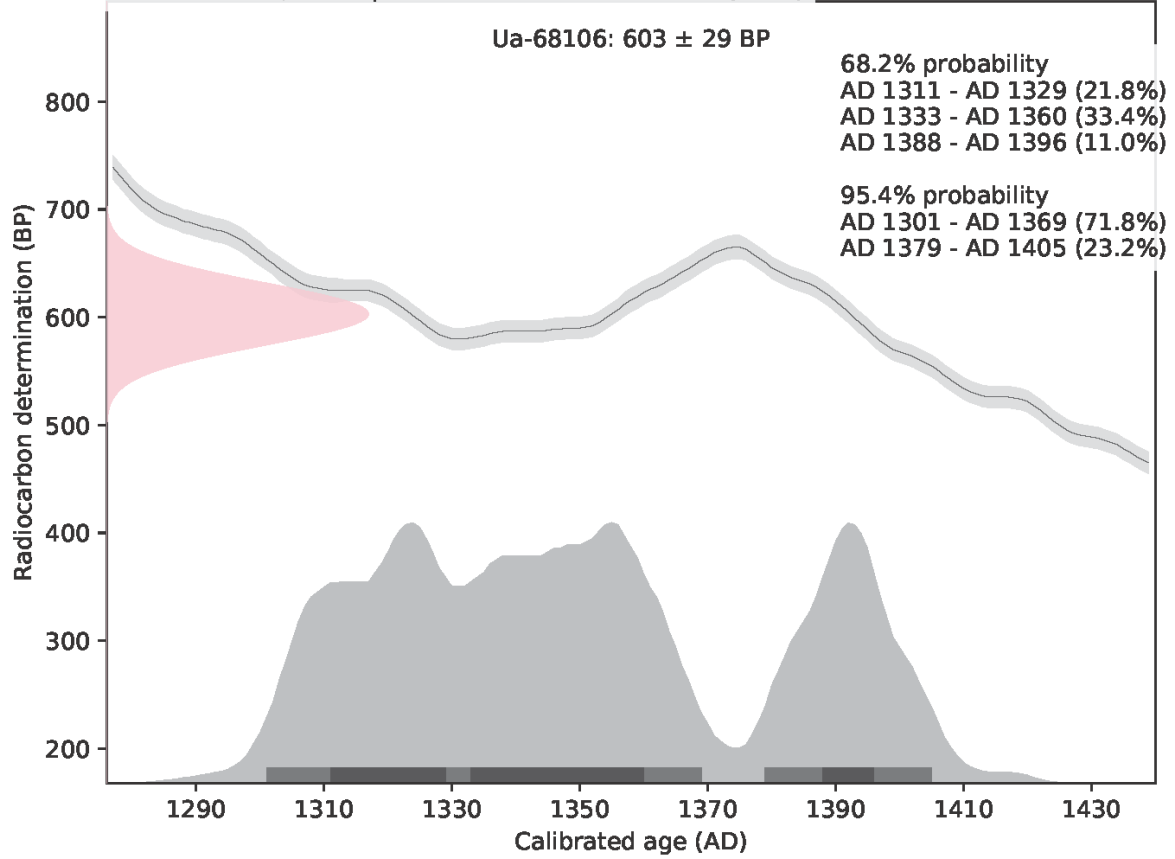
Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

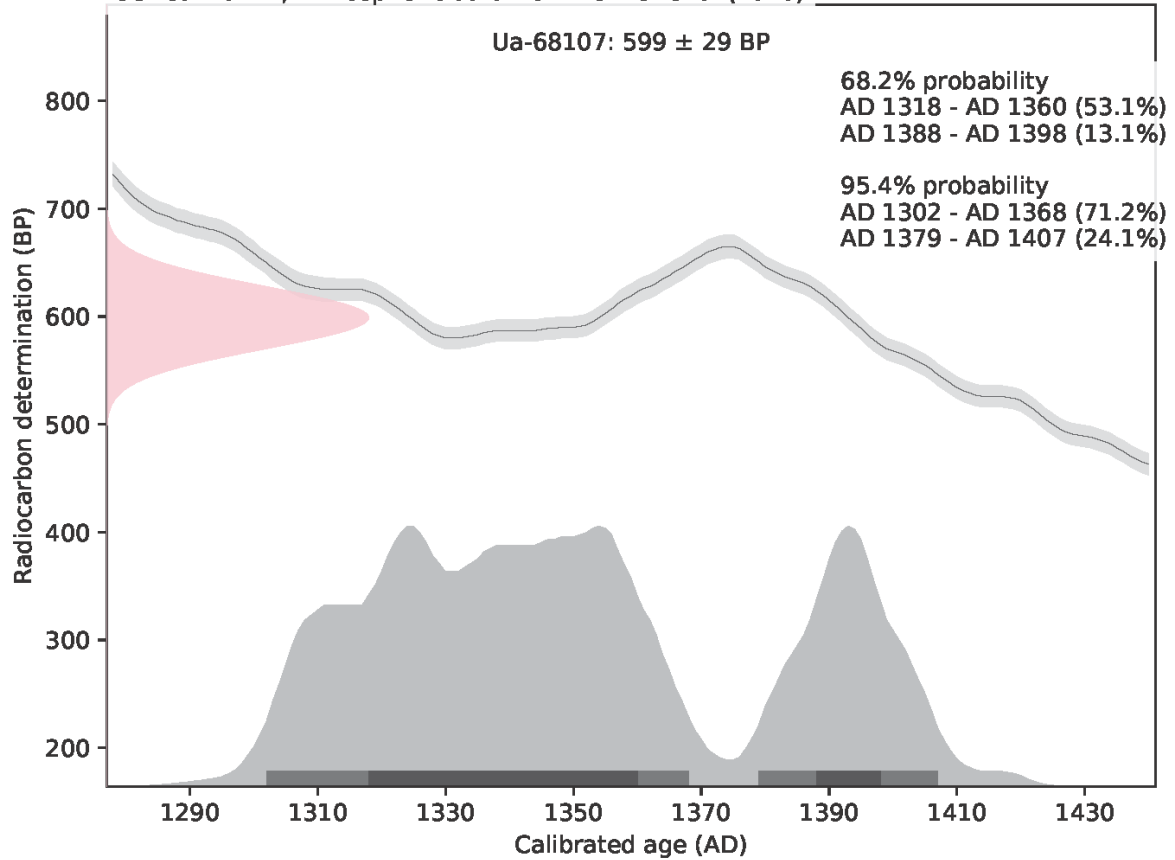

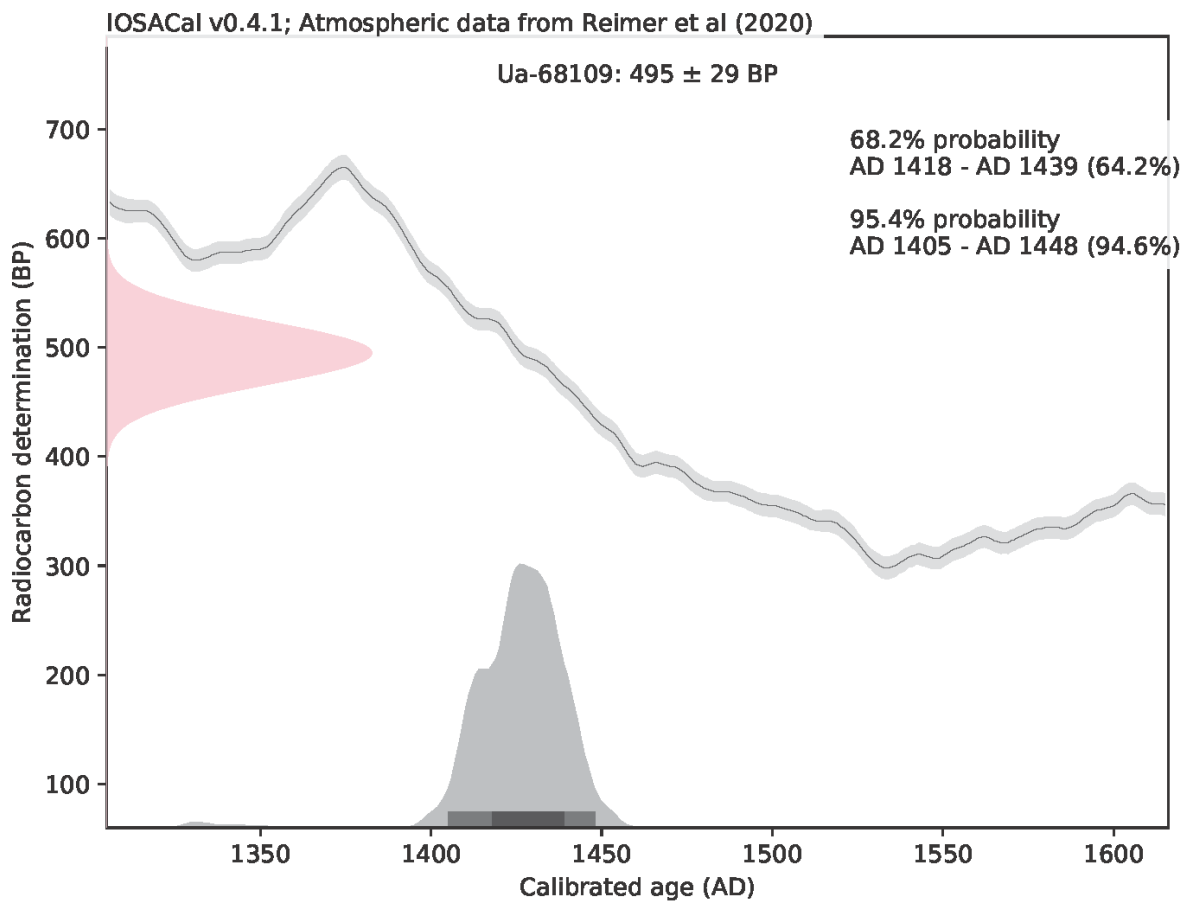
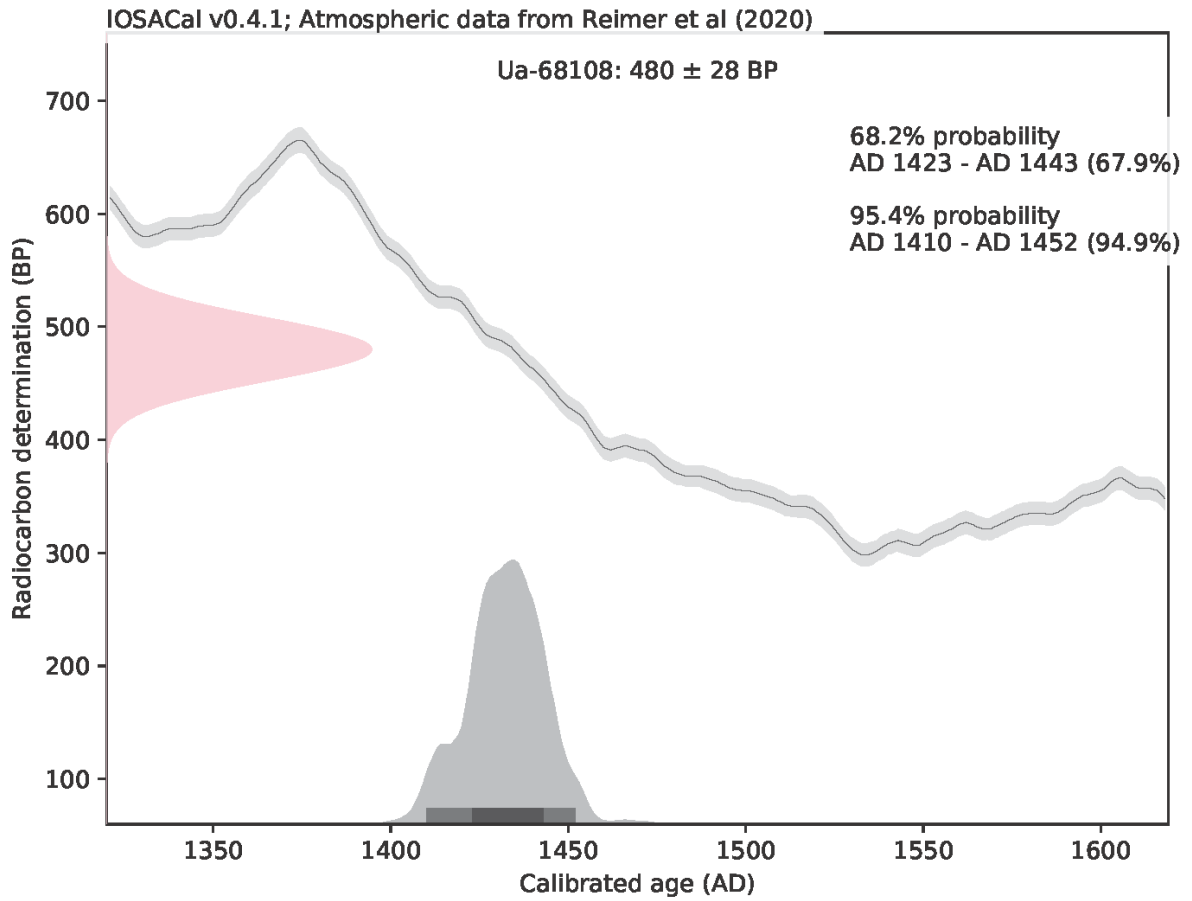

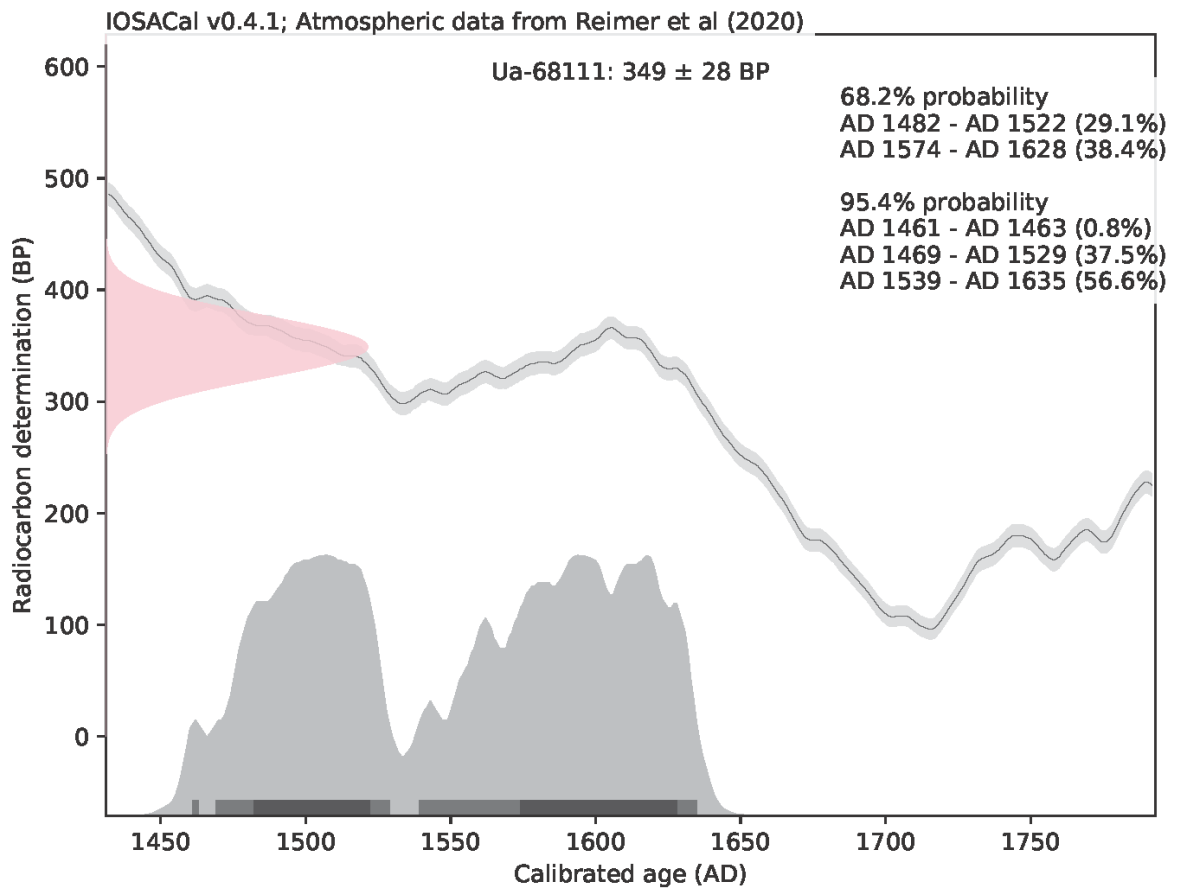
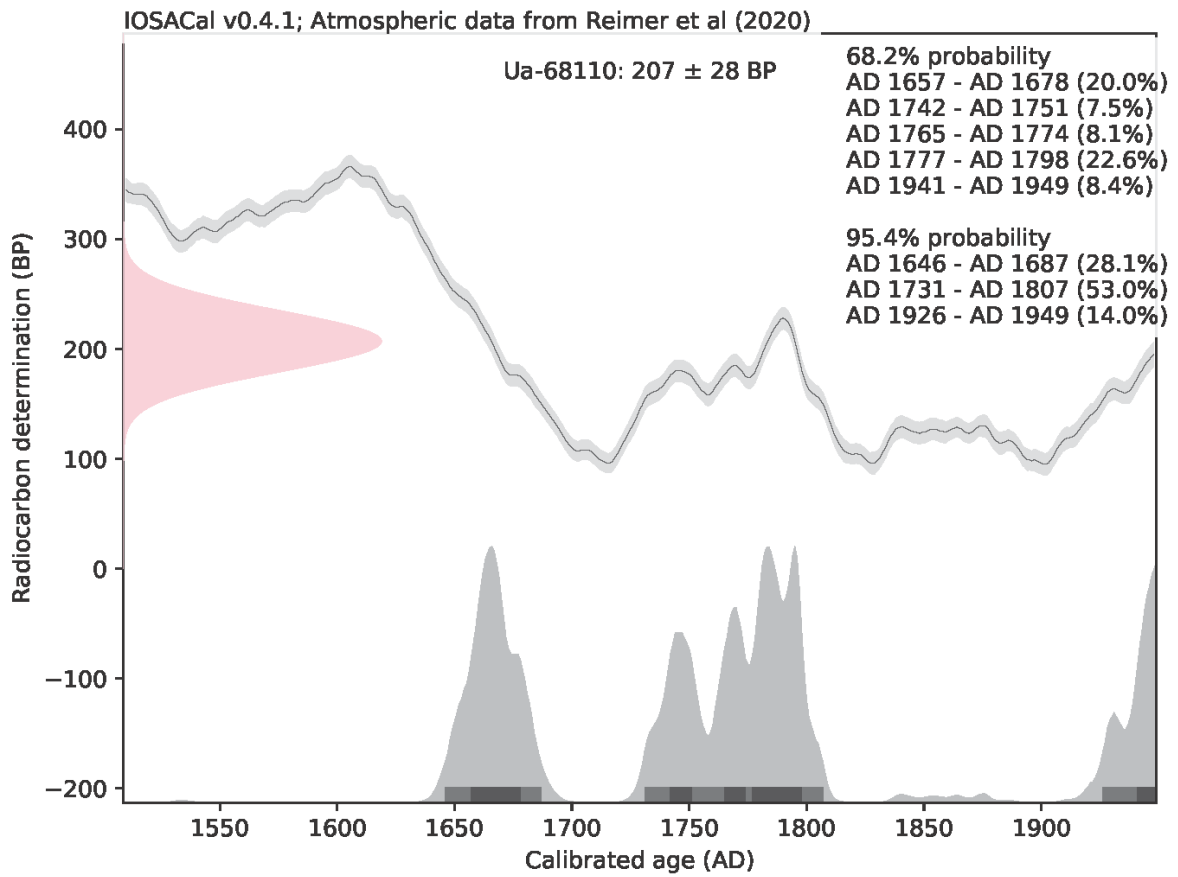
IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

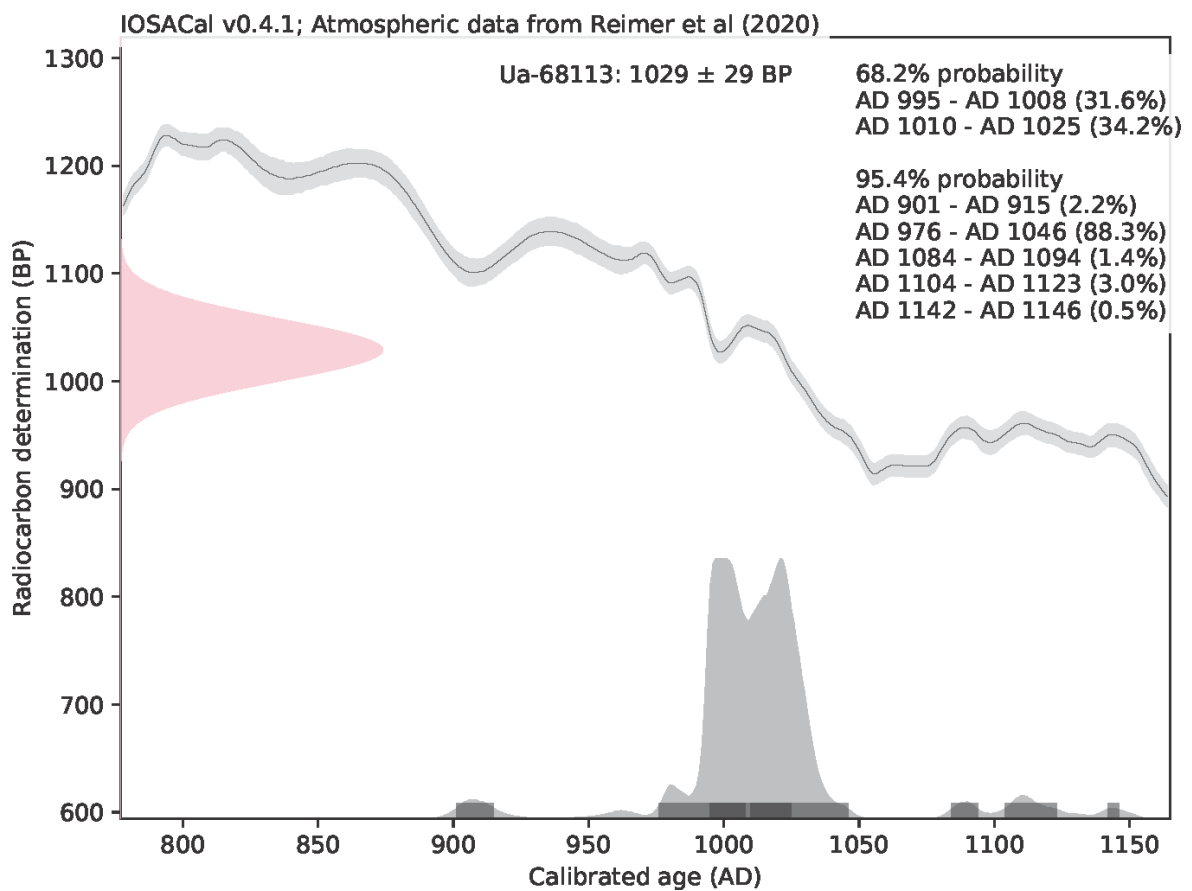
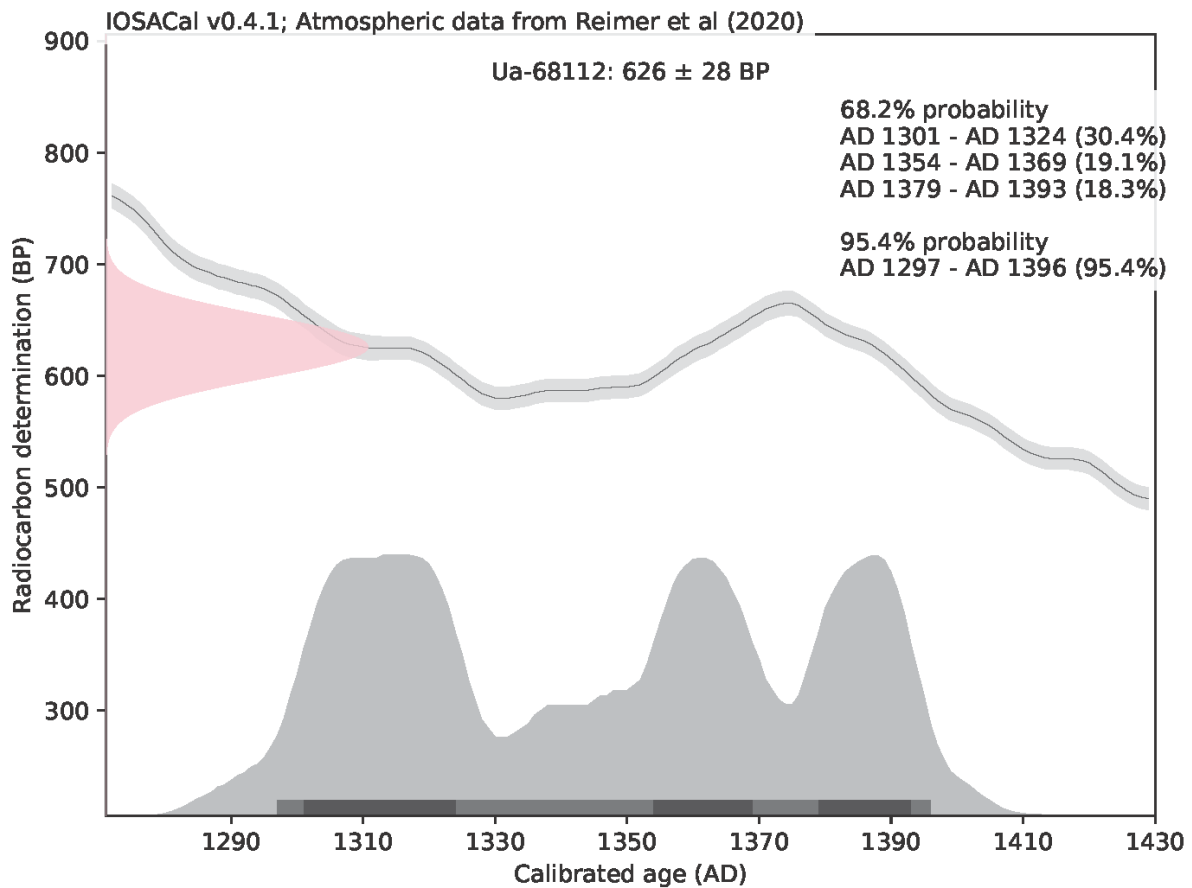

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

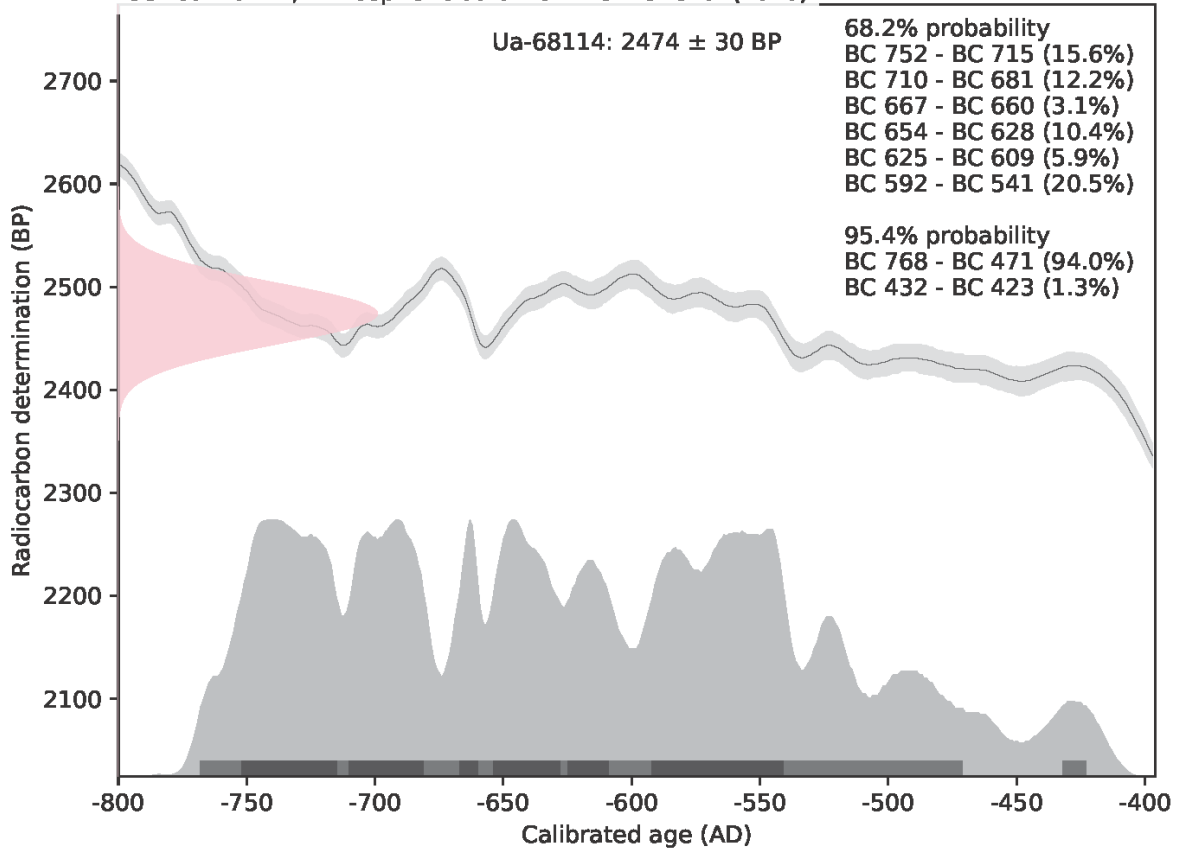

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

Bilaga 4. Makroskopisk analys av jordprover från S:t Laurentiigatan-Bredgatan, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2020–11–11

Bakgrund

Under de arkeologiska schaktövervakningarna längst S:t Laurentiigatan och Bredgatan i Lund insamlades 17 jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Ur dessa har material med kort egenålder valts ut för ^{14}C -analys, och 11 har prioriterats för makroskopisk analys. Provtagningen skedde i kulturlager i olika sektioner i gatorna. Många av proverna längs S:t Laurentiigatan kom att beröra fyllningar i vallgraven. Längs Bredgatan tolkades mycket av materialet som utjämningsrika på hushållsavfall. Den uppskattade åldern på materialet är tidigmedeltida eller medeltida. Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att försöka spåra aktiviteter och miljöer inom den undersökta lämningen i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Proverna innehöll torrvolymen om ca 1–3 liter jord per prov. Inkomna till laboratoriet preparerades proverna genom flotation enligt metod beskriven av Wasylikowa (1986) och våtsiktades i siktare med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Efter floteringen samlades provet upp och förvarades fuktigt i en tillsluten plastpåse till dess det analyserades.

Samtliga 17 prover genomsöktes hastigt i stereomikroskop, och utifrån en bedömning om innehållets rikedom och potential prioriterades 11 prover för vidare analys. Dock sparades materialet i de övriga 6 proverna för uttag av ^{14}C -material. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts.

De provtagna lagren definierats med skarpa kontakter som visar att den postdepositionella bioturbationen varit begränsad och i de flesta fall försumbar. Materialet bedöms huvudsakligen ligga *in situ* sedan övergivandet och eventuell omlagring av material har således skett innan depositionstillfället. I vissa lager kan postdepositionell bioturbation ha skett genom nedträngning av växtrötter men detta verkar inte nämnvärt ha påverkat det makrofossila innehållet i dessa lager. Innehållet i proverna kan med hög sannolikhet sägas spegla förhållandena under den tid de deponerats

Analysresultat

I resultattabellerna har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvan-

tifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st.) fragment i hela provet. Två prickar innebär att den hittas i alla genomletningar av sub-samplningar. Tre prickar innebär att materialet dominerar i provet – att man hittar det var man än tittar. Förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellerna. Resultatet har delats upp i två tabeller. I tabell 1 presenteras det grovt kvantifierade innehållet samt kulturväxter (odlat och insamlat). I tabell 2 presenteras inslaget av de vilda växterna från ängs- och ruderatmiljöer.

Diskussion

På grund av undersökningens natur är rumsliga och kronologiska sammanhang mellan de olika provtagna kontexterna svårbedömd, och på grund av detta analyseras de enskilda kontexterna huvudsakligen var för sig i denna analys. Undantaget är vallgravsbotten från S:t Laurentiigatan som här diskuteras i ett sammanhang. Även prov 7–10 från Bredgatan (ritning 5) diskuteras sammantaget då de innehållsmässigt förefaller ha liknande tafonomiskt ursprung.

S:t Laurentiigatan, vallgravsbotten (ritning 4, prov 4, 5 och 6)

Tre prover insamlades från tre olika fyllnadslager i vallgravsbotten, exponerade i samma sektion (ritning 4). Grundinnehållet i de tre proverna bestod mest av minerogent material, lerig sand, men de organiska inslagen var rätt olika. Prov 4 innehöll t.ex. stora mängder mossa, medan prov 5 och 6 mest innehöll träflis och träkol. Prov 5 innehöll till skillnad från de andra proverna mycket ris.

Ser vi till innehållet av fröer är dock likheterna betydligt större, ungefär samma uppsättning arter av ängsväxter och ogräs visar att materialet i fyllnaden insamlats i likartade miljöer, och massförekomster av åkerpilört och tiggarranunkel speglar möjligen spår av en lokal flora som vuxit längst vallgravens sidor. En stark indikator för innehållets ursprung är inslaget av odlingsväxter, alla prover innehåller svartsenap, två av dem myskmalva och därtill finns inslag av som-margyllen och salvia. Inslaget av dessa växter, samt sammansättningen av ogräs och dynga, gör det rimligt att tolka fyllnaden i vallgravens lager som att den hämtats från närliggande kålgårdar. Kanske från odlingslotter som omgett marken utanför graven.

S:t Laurentiigatan. Jord från äldre vallgrav? (ritning 51, prov 37)

Denna fyllnad var mycket fattig till innehållet, och utgjordes av grå jord med inslag av sand. Inget organiskt material påträffades, förutom förkolnat sådant. Bland det förkolnade materialet påträffades 9 sädeskorn och en ärt, varav de flesta i mycket slitet skick. Den identifierades säden bestod av skalkorn. Innehållet ger ingen annan ledtråd än att fyllnaden bl.a. utgörs av hushållsavfall. Sammansättningen på jorden, med en hög grad av minerogen jord av varierande kornstorlek ger snarast intrycket att jorden är en fyllnad snarare än ett succesivt avsatt bottensediment.

Bredgatan (ritning 5). Lerig jord (prov 7), utjämningar (prov 8–9) och fyllnad (prov 10)

Dessa fyra prover, tagna från olika lager, men i samma sektion, förefaller alla i hög utsträckning bestå av odlingsjord från kål- och kryddgårdar. I fält tolkades de som olika typer av utjämningsslager och fyllnader, om detta stämmer så är det bl.a. odlingsjord som brukats för detta ändamål.

Innehållet i de fyra proverna skiljer sig åt i någon utsträckning. Prov 7 innehåller stora mängder ris, pinnar och kvistar. Möjligen är detta en del av trädgårdsavfallet. Prov 8 är rikt på träkol och slagg, vilket möjligen är avfall från en smedja. Prov 9 innehåller rika mängder av enbarr och frökapselragment från lin. Prov 10 innehåller köksavfall i form av förkolnade rågkärnor. Hus-hållet som gett upphov till detta avfall har uppenbarligen odlat och berett lin.

Botaniskt fanns också olikheter som visar att jorden troligen hämtats från olika trädgårdsmiljöer. I samtliga prover fanns gott om fröer från ängsmiljöer som i detta sammanhang avspeglar stall-dynga som jorden gödslats med, en rik flora av ogräs som avspeglar den lokala floran, samt fröer av de växter som odlats. I prov 7 påträffades kransborre (en medicinalväxt) samt rova. I prov 8 och 9 fanns kålfröer, i prov 9 även medicinalväxten/örtkryddan isop. I prov 10 påträffades ett frö av hampa.

Bredgatan. Utjämning (ritning 8, prov 12)

I likhet med prov 7–10 innehåller även detta prov material med ursprung i en trädgårdsmiljö, med den skillnaden att detta prov inte innehåller något minerogent material (sand, lera etc.) utan främst byggs upp av kvistar, örtfragment och mossor. Hushållsavfall i form av linkapsel-fragment och förkolnad säd finns också representerat. Sammansättningen kan tolkas som ett material som hämtats ur en trädgårdskompost.

Botaniskt är innehållet mycket rikt. Vid sidan om stora förekomster av växter med ursprung i stall-dynga, och ogräs, finns stora mängder kulturväxter representerade. Dels grönsaker i form av kål och rova, dels kryddor och medicinalväxter som svartsenap, kummin och myskmalva. Särskilt intressant är också fyndet av färgväxten krapp, i synnerhet i kombination med de övriga textilrelaterade fynden i hushållsavfallet. Möjligen ser vi här en specialisering kopplad till textilproduktion och färgning i detta hushåll.

Bredgatan. Ris på gata (ritning 11, prov 15)

Detta material liknade på mångasätt det som fanns i prov 12. I likhet med detta fanns inget mi-nerogent material i provet, och massan dominerades av kvistar, örtdelar och mossor. Möjligen ett material hämtat ur en kompost. Liksom i prov 12 fanns mycket stora mängder fröer med ursprung i stall-dynga, samt ogräs, inte minst svinmålla och brännässlor (möjligen till följd av att dessa växter dominerade rensat ogräs i komposten). Bland de odlade växterna identifierades kål, svartsenap och myskmalva.

Bredgatan. Fyll i nedgrävning (prov 17)

Samansättningen i detta prov påminde mycket om den som påträffades i prov 7–10, och tolkas som omlagrad odlingsjord till följd av de spår av gödsel (dynga) och ogräs som fanns. Jorden verkar ha hämtats från en kålgård i vilken man odlat kål och morot.

Referenser

- Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: Digital Seed Atlas of the Netherlands, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen
- Von Jacomet, S., 2006: Identification of cereal remains from archaeological sites. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology. John Wiley & Sons Ltd. 571-590

Tabell 2			Gata															
			Laurentigatan				Bredgatan											
Prov			4	5	6	37	7	8	9	10	12	15	17					
Ritning			4				51	5				8	11					
Lager/kontext			5	4	3	6	14	12	13	20	11	10	16					
Kontext			Vallgravsbotten	Vallgravsbotten	Vallgravsbotten	Äldre vallgrav?	Lerigt lager	Uttjämning	Uttjämning	Fyll i neogrävning	Uttjämning	Ris på gata	Fyll i neogrävning					
Oförkolnade fröer																		
Ängsväxter	Brunskära	<i>Bidens tripartita</i>		1														
	Gråstarr-typ	<i>Carex canescens</i> -typ					4			12		1	12					
	Slankstarr-typ	<i>Carex flacca</i> -typ	12	3	31		20	2	9	26	12	15	27					
	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -typ	11	6	38		23	1		23	10	14	17					
	Hundstarr-typ	<i>Carex nigra</i> -typ		1			5	2		12	1	2	12					
	Blankstarr	<i>Carex otrubae</i> -typ			3		6	1	1		2	2	1					
	Småsäv (ospec.)	<i>Eleocharis/Scirpus</i> sp.					10	4		4								
	Änggräs	<i>Filipendula ullmaria</i>						1	7				1					
	Ängsfryle	<i>Luzula cf. multiflora</i>									40	32						
	Gökört	<i>Lycnis flos-cuculi</i>										30						
	Brunört	<i>Prunella vulgaris</i>							2		3	1	4					
	Smörblomma	<i>Ranunculus acris</i>		2	1		3				1							
	Knölsyska	<i>Stachys palustris</i>			2		3											
Grässjärneblomma	<i>Stellaria graminea</i>					21												
Ogräs	Vildpersilja	<i>Aethusa cynapium</i>		1	1						1							
	Klätt	<i>Agrostemma githago</i>						3	1		7	3						
	Hundkåx	<i>Anthriscus sylvestris</i>	13	2	9								1					
	Ullig kardborre	<i>Arctium tomentosum</i>		1	2								1					
	Gatmålla-typ	<i>Atriplex patula</i> -type			4			1					1					
	Blåklint	<i>Centaurea cyanus</i>						1										
	Hönsarv	<i>Cerastium fontanum</i>								2								
	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type	8	21	7		62	4	51	12	40	200	49					
	Blå-/Rödmålla	<i>Chenopodium glaucum/rubrum</i>																
	Åkertistel	<i>Cirsium arvense</i>	1	3	6		1			2	1	1						
	Backnejlika	<i>Dianthus deltoides</i>					1											
	Revormstörel	<i>Euphorbia helioscopia</i>			1		1			1	1							
	Rävtörel	<i>Euphorbia peplus</i>																
	Åkerbinda	<i>Falopia convulvulus</i>			1				1		3	5						
	Hamp-/Pipdån	<i>Galeopsis tetrahit/bifida</i>											1					
	Bolmört	<i>Hyoscyamus niger</i>	5	9	5					1	1		2					
	Vitplister	<i>Lamium album</i>		2	4		9	1										
	Rödplister	<i>Lamium purpureum</i>	1	4	2													
	Harkål	<i>Lapsana communis</i>			1						1	1						
	Höstfibbla	<i>Lentodon autumnalis</i>						1			1							
	Korndådra	<i>Neslia paniculata</i>								2	1	1	3					
	Pilört	<i>Persicaria laphatfolium</i>		26	5			2	4		2	2	2					
	Åkerpilört	<i>Persicaria maculosa</i>	66	15	2		1		1		1		1					
	Groblad	<i>Plantago major</i>			2													
	Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>	11		23		18	1			6	5	19					
	Gåsört	<i>Potentilla anserina</i> ssp. <i>anserina</i>	2	1	4		17		1		2	1	3					
	Blodrot	<i>Potentilla erecta</i>											23					
	Revsmörblomma	<i>Ranunculus repens</i>	1	1	1		3	3	2	3	2							
	Tiggarranunkel	<i>Ranunculus sceleratus</i>	400	200	300		2					2						
	Åkerrätika	<i>Raphanus raphanistrum</i>																
	Bergssyra	<i>Rumex acetocella</i>					7		1				3					
	Krusskräppa	<i>Rumex cf. crispus</i>		1	4		20											
	Smällglim	<i>Silene vulgaris</i>					1		1									
	Besksöta	<i>Solanum dulcamara</i>		5														
	Nattskatta	<i>Solanum nigrum</i>	2	2	8		1			1			4					
	Våtarv	<i>Stellaria media</i>		2	1			2			5	3						
	Maskros (ospec.)	<i>Taraxacum</i> sp.							2									
	Penningört	<i>Thlaspi arvense</i>					3				2		2					
	Brännässla	<i>Urtica dioica</i>			2		200		46	19		500	51					
	Eternässla	<i>Urtica urens</i>					3						1					
Träd																		
Björk (ospec.)	<i>Betula</i> sp.						2											
	<i>Viola</i> spp						1			1								

Bilaga 5. Dendrokronologiska analysresultat.

13 Maj 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:53

Anton Hansson & Hans Linderson

DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV PROV FRÅN SANKT LAURENTIIGATAN, LUND

Uppdragsgivare: Kulturen i Lund, Box 1095, 221 04 Lund (kontaktperson: Mattias Karlsson, 076-8274654)

Område: Lund **Prov nr:** 69635-69638 **Antal Sågprov:** 4

Dendrokronologiskt objekt: Virke från vallgraven

Resultat:

Dendro nr:	Provnr;	Trädslag	Antal år (1 radie om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalvåret)	Kommentarer
69635	1	Bok	100	W	1088	V 1088/89	
69636	2	Bok	197	W	1089	V 1089/90	Prov 2-4 samma träd
69637	3	Bok	100	W	1089	V 1089/90	Prov 2-4 samma träd
69638	4	Bok	221	W	1089	V 1089/90	Prov 2-4 samma träd

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Prov 69635 dateras till **vinterhalvåret 1088/89** medan prov 69636-69638, från ett och samma träd, dateras till **vinterhalvåret 1089/90**. Virket av bok korrelerar mot tidigare undersökt bokvirke från arkeologiska grävningar i Lund.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: [Hans.Linderson@geol.](mailto:Hans.Linderson@geol.lu.se)

lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Analyskostnad:

Enligt överenskommelse

0:-

Belopp att betala (exklusive moms):

0:-

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

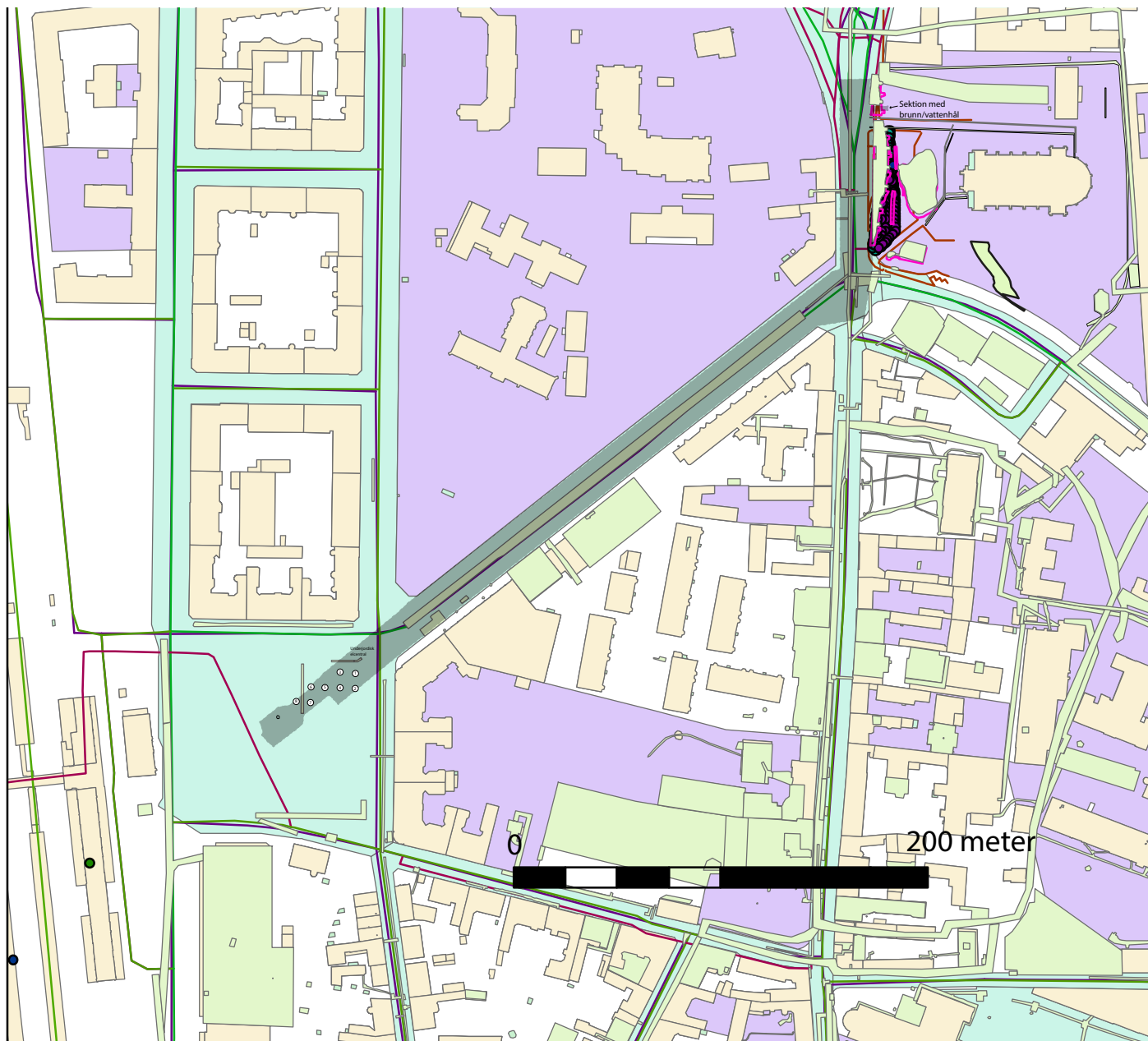
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

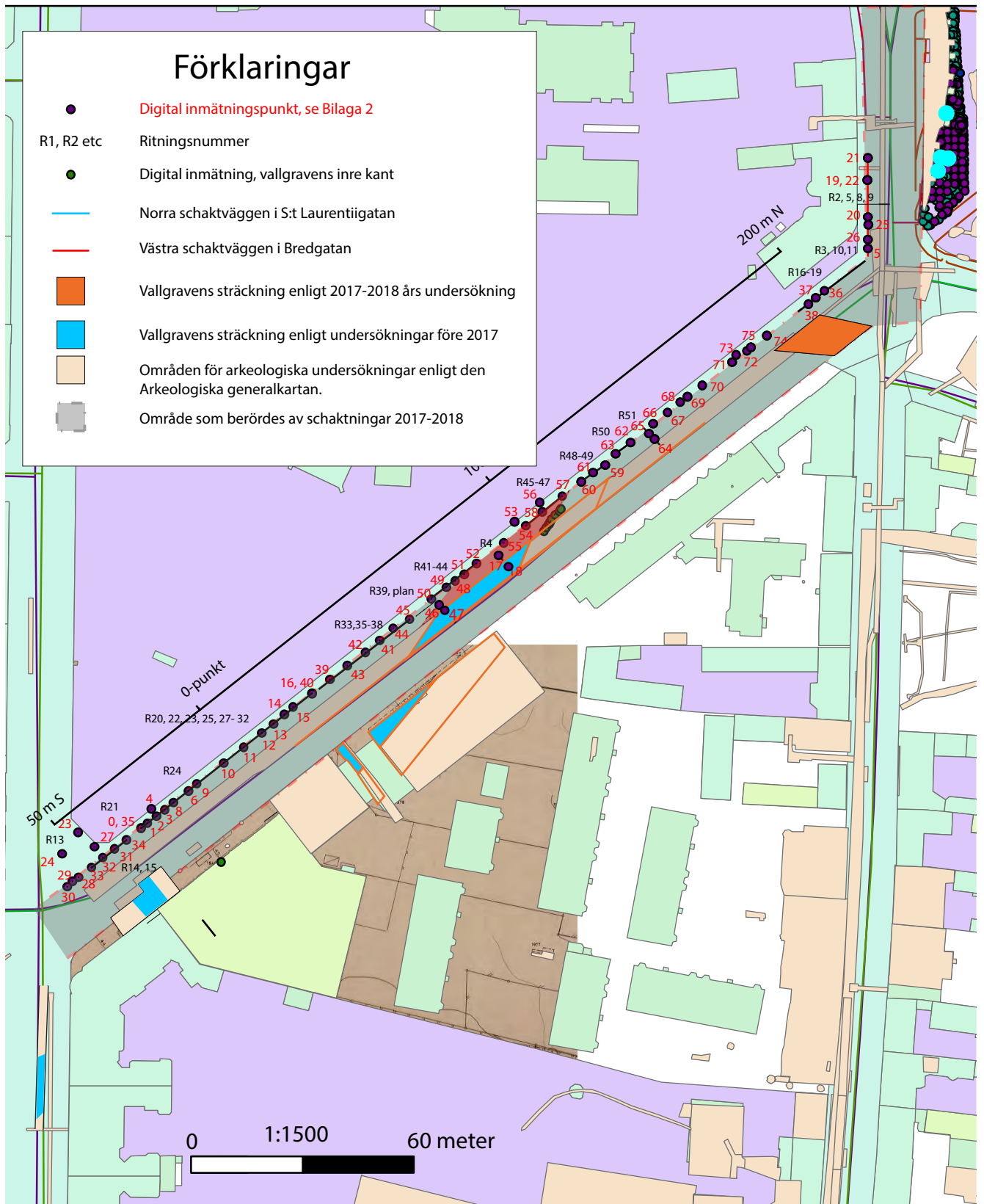
Tel: 046-2227891

Bilaga 6. Översikt över undersökningsområdet och schaktade ytor.

Utschaktade ytor markerat med grått i Clemenstorget, S:t Laurentiigatan och Bredgatan.

Bilaga 7. Plan över S:t Laurentiigatan och Bredgatans södra del.

Bilaga 8. Clemenstorget. Fotografier.

Clemenstorgets östra sida mot norr. Ledningsschakt i N-S riktning.

Clemenstorgets nordöstra del mot söder. Liten grävmaskin förbereder flyttning av träd.

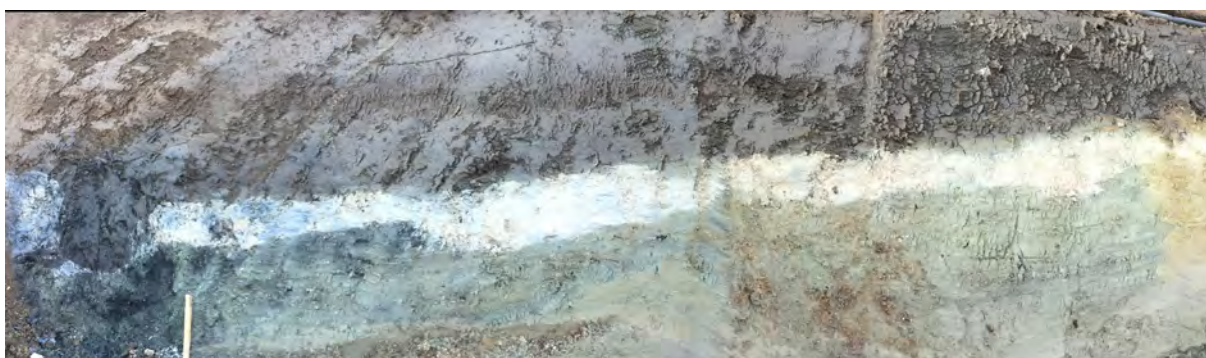

Clemenstorgets nordöstra del mot öster. Den speciella trädflyttningsskopen har lyft upp ett träd.

Bilaga 9. S:t Laurentiigatan. Fotografier.

Sankt Laurentiigatans södra del, i korsningen Karl IX:s gata. I bakgrunden syns Allhelgonakyrkans torn.

I södra delen av S:t Laurentiigatans påräffades ett tjockt lager med kalk strax över moränleran. Kalklagret var en geologisk bildning.

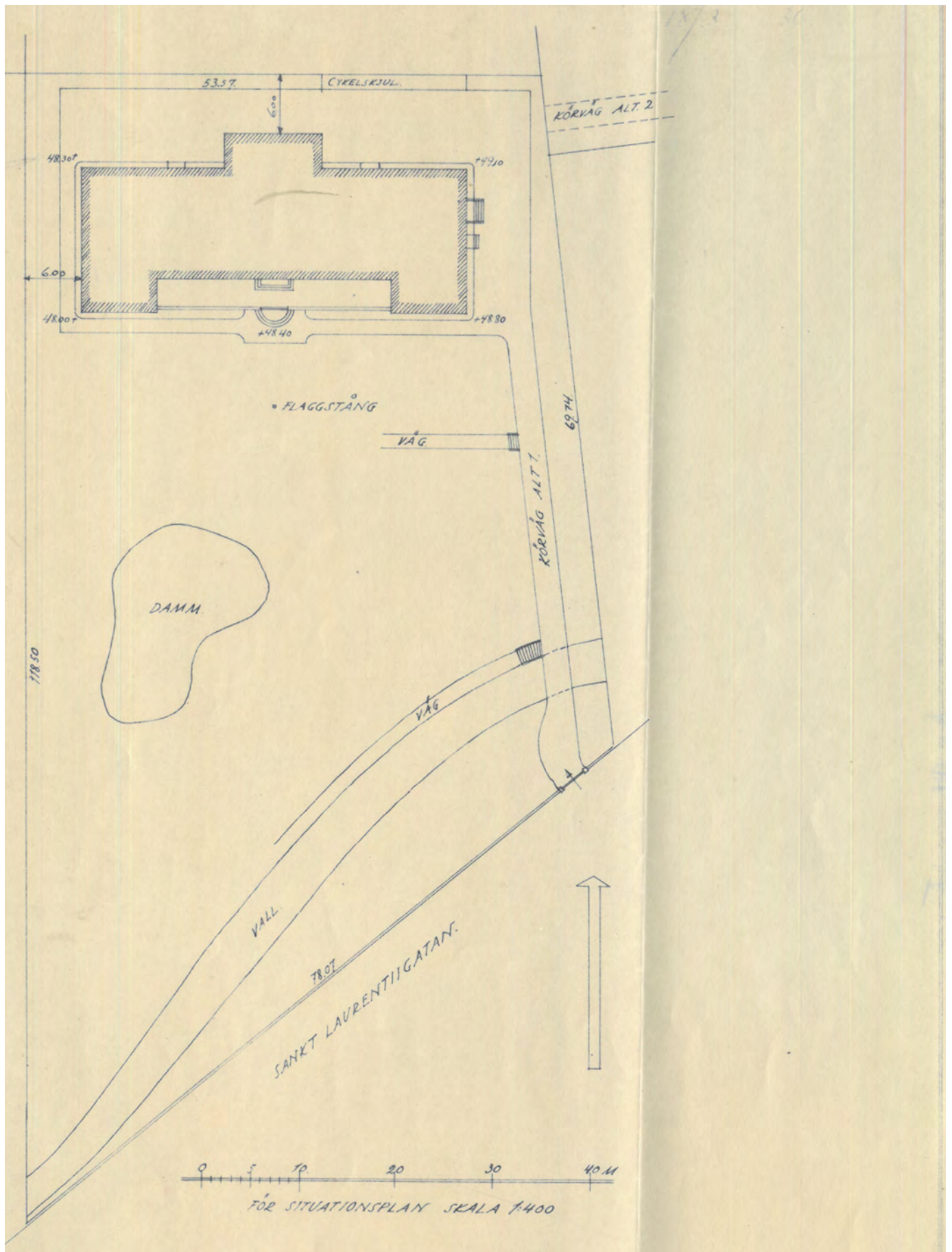
Schakt i södra delen av S:t Laurentiigatan. Schaktningarna genomfördes till ett betydande djup. Av säkerhetsskäl användes en tillfällig spontlåda i det nygrävda schaktet. Bra för säkerheten men samtidigt ett hinder i den arkeologiska dokumentationen.

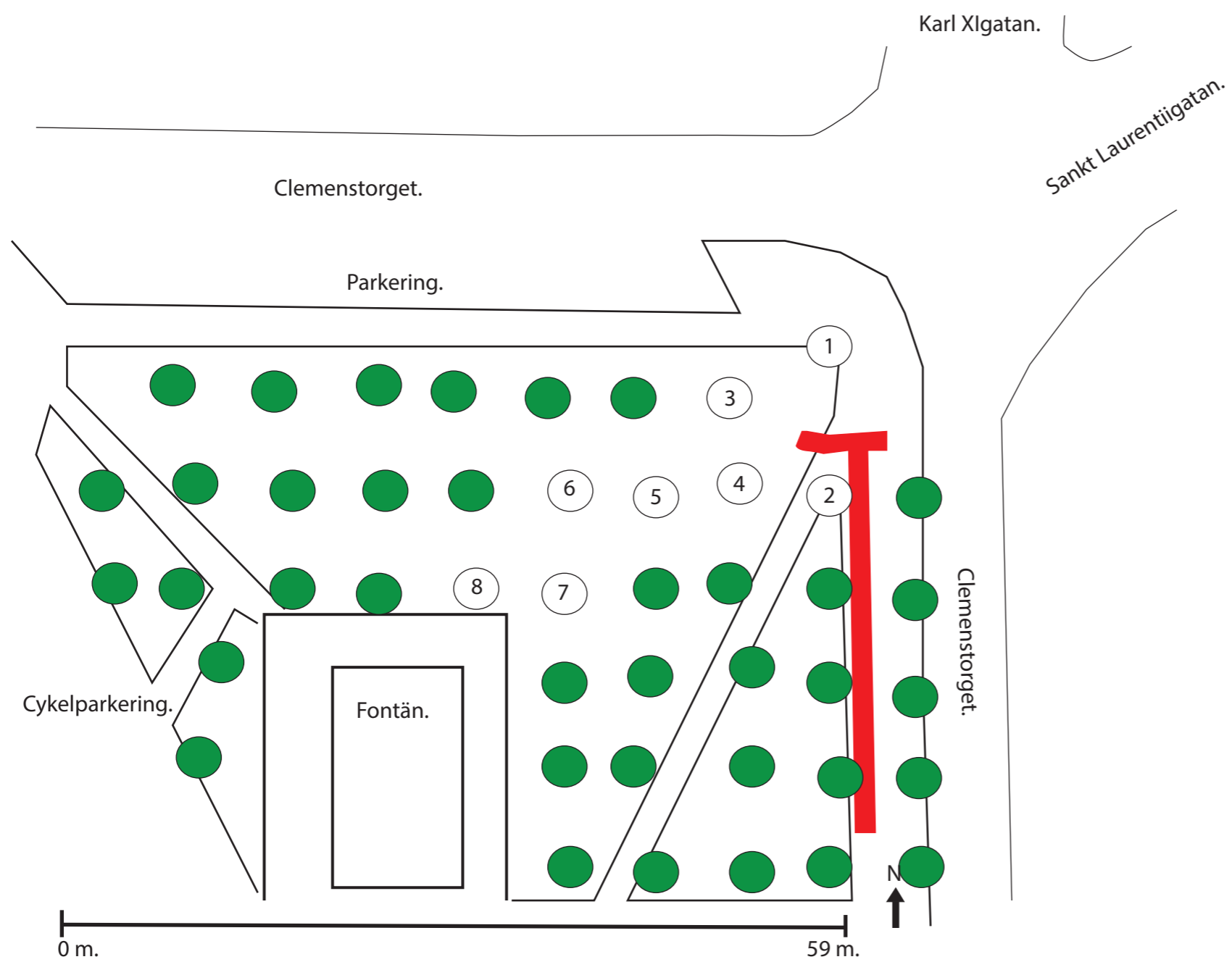
Schakt i mellersta delen av S:t Laurentiigatan. I botten av schaktet avtecknar sig den inre och södra nedgrävningskanten för stadens vallgrav.

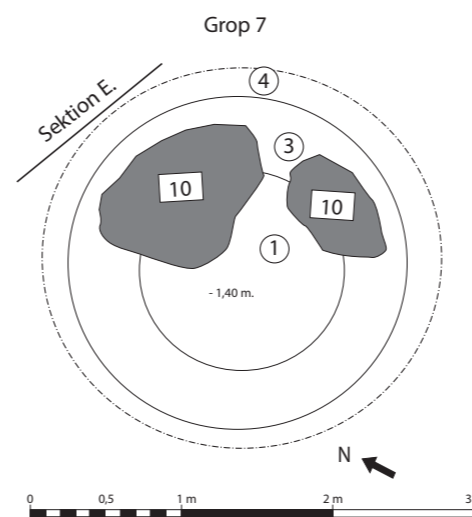
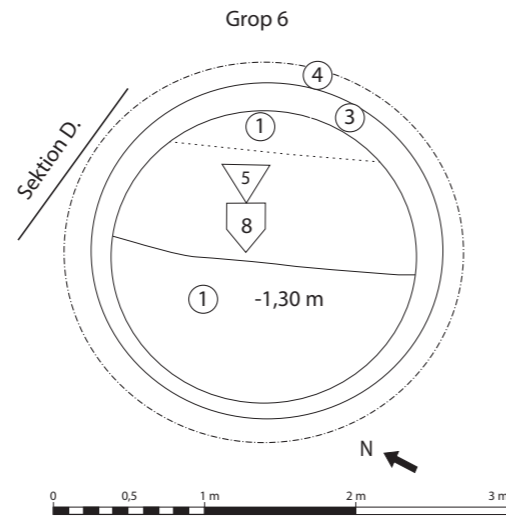
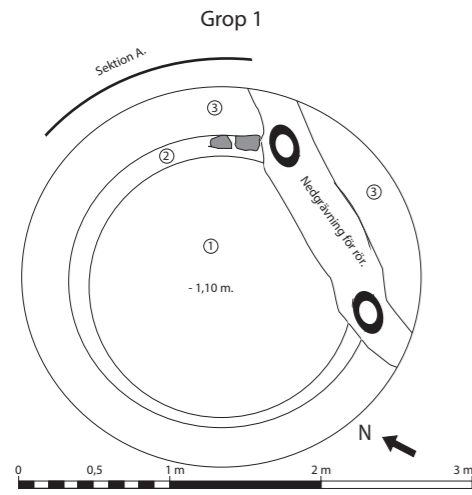
Bilaga 10. Studentskehemmet. Karta från 1936 över kv. Kråkelyckan 6.

Sankt Laurentiigatans norra sida (kv. Kråkelyckan 6). Karta i Kulturens arkiv.

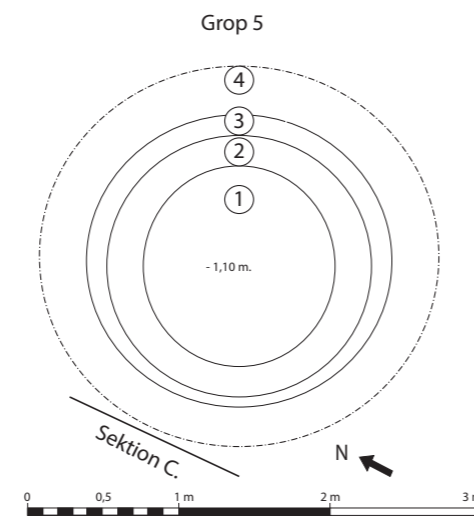
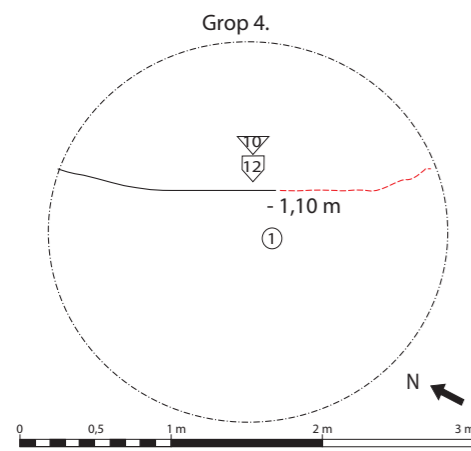
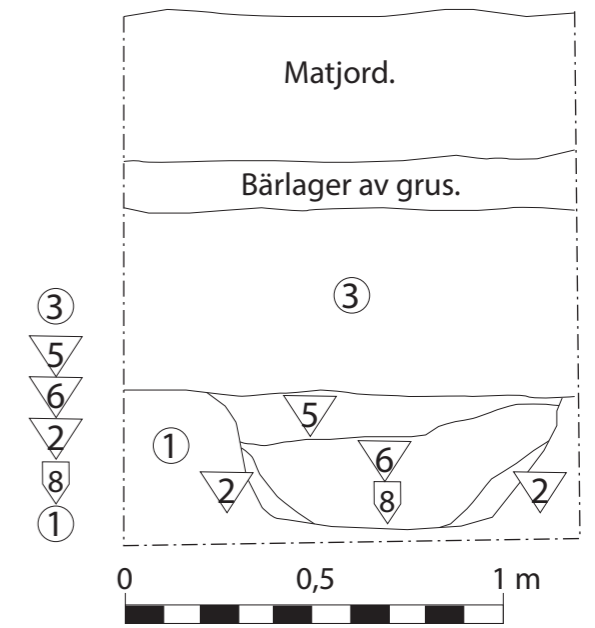

Bilaga 11. Clemenstorget. Planer och sektioner

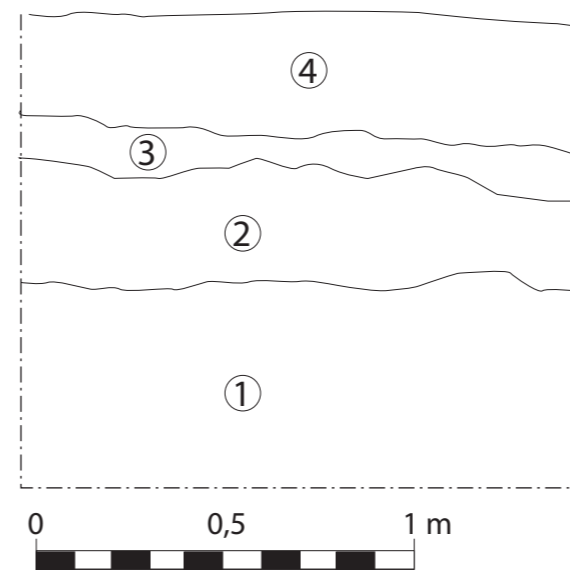

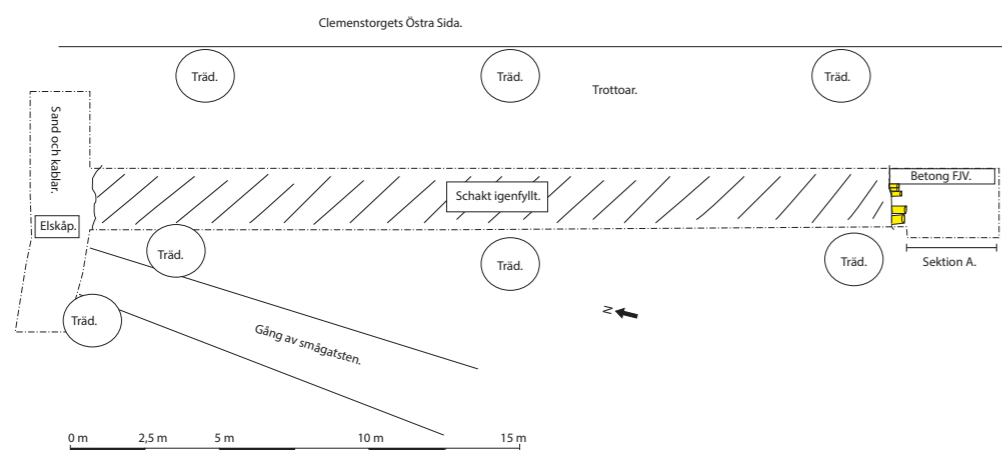
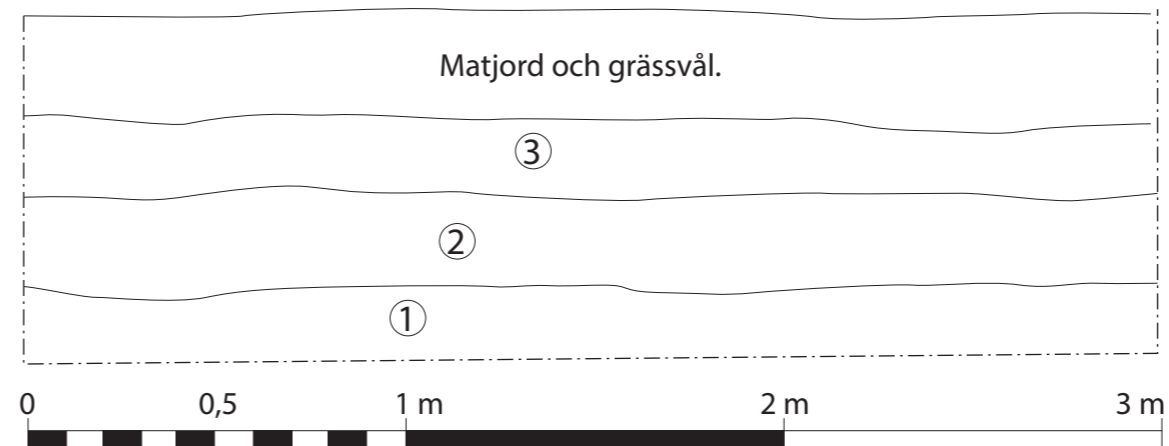
Sektion D, norra sektionen i grop 6.

Sektion C, Grop 5, Sydvästra sektionen.

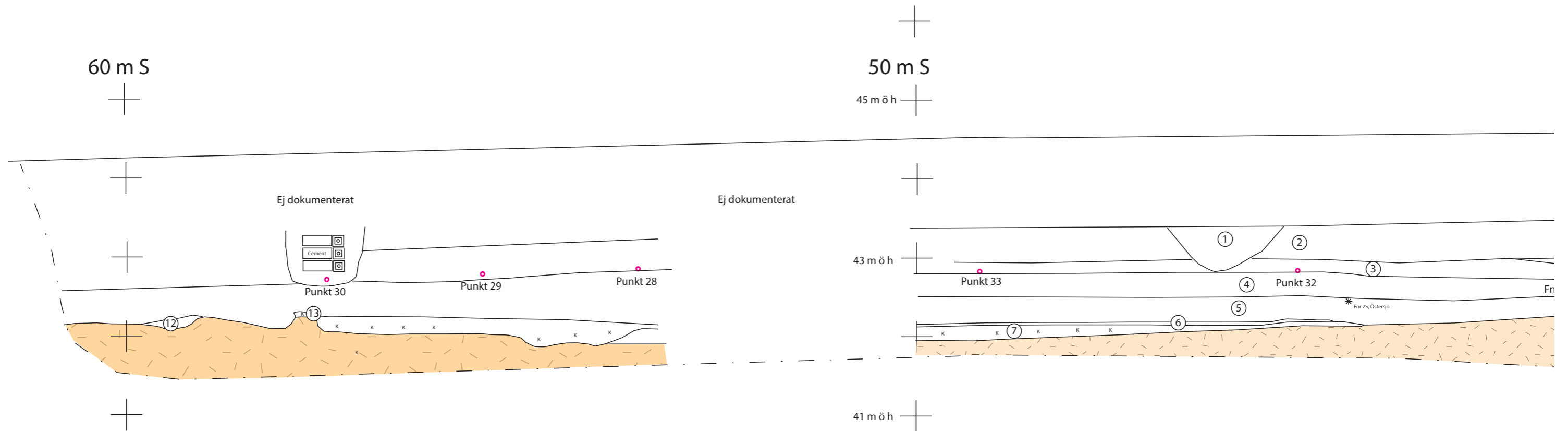

Sektion A, elschaktet, västra sektionen.

Bilaga 12. S:t Laurentiigatan. Sektion i norra delen av gatan, i gatans längdriktning.

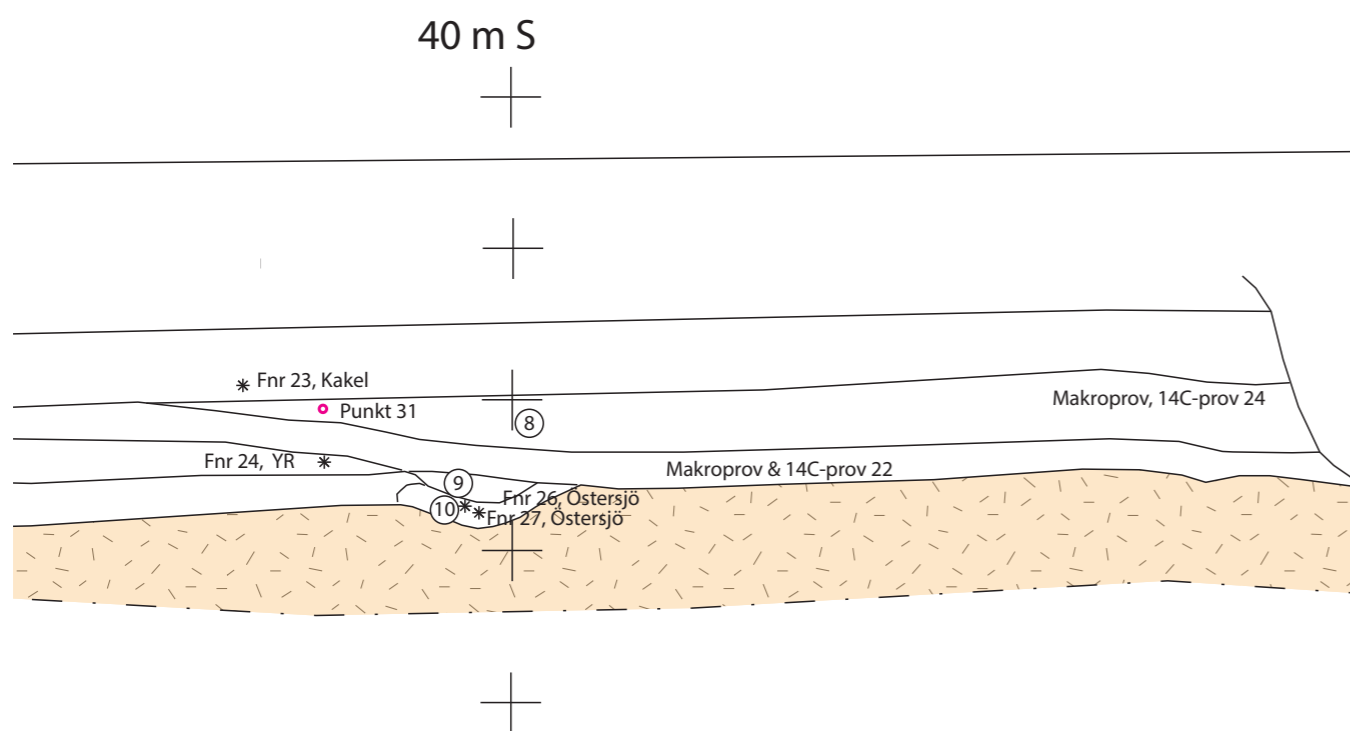
För närmare placering av sektionen och 0-punkt, se plan i Bilaga 6.

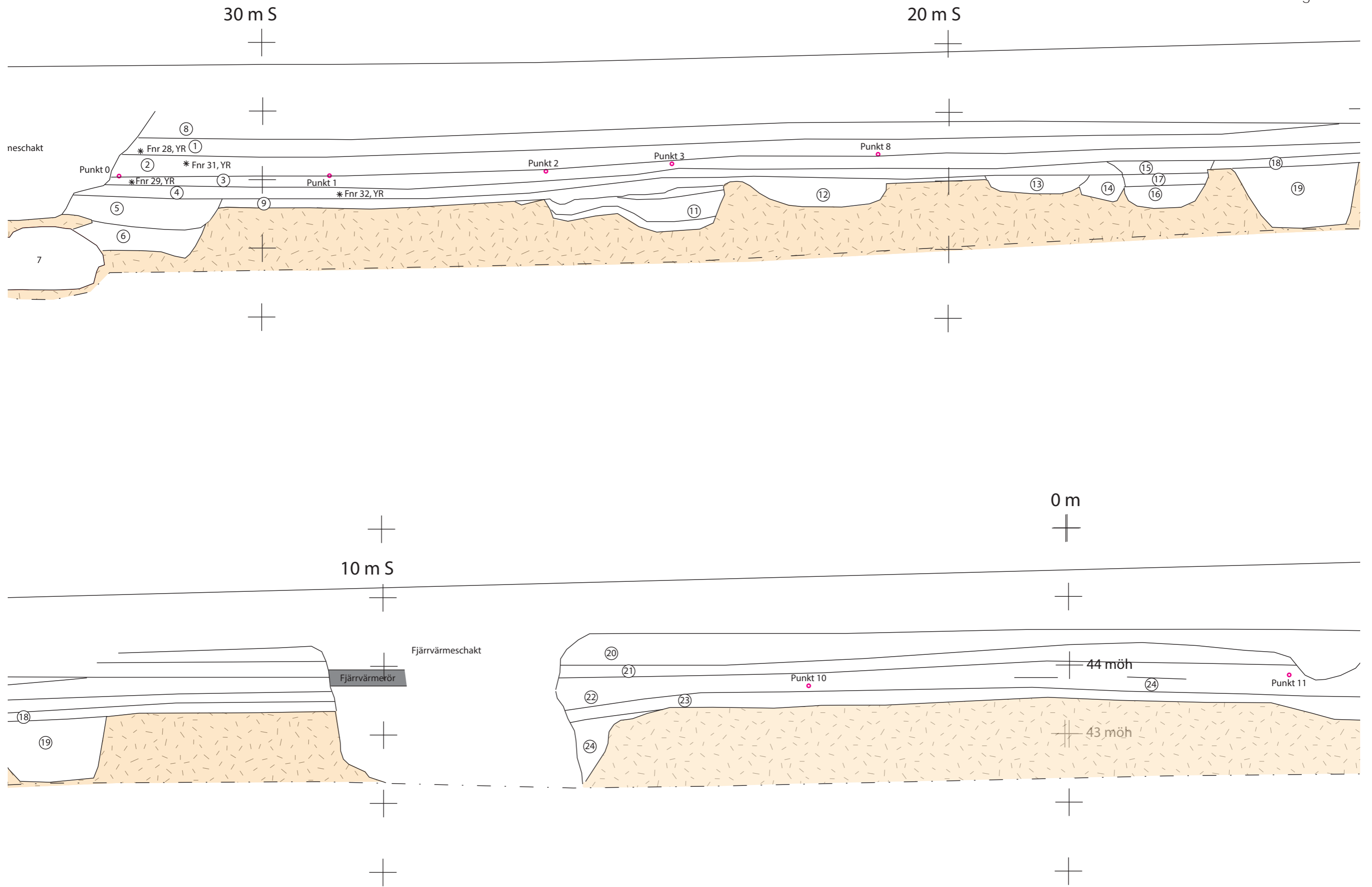

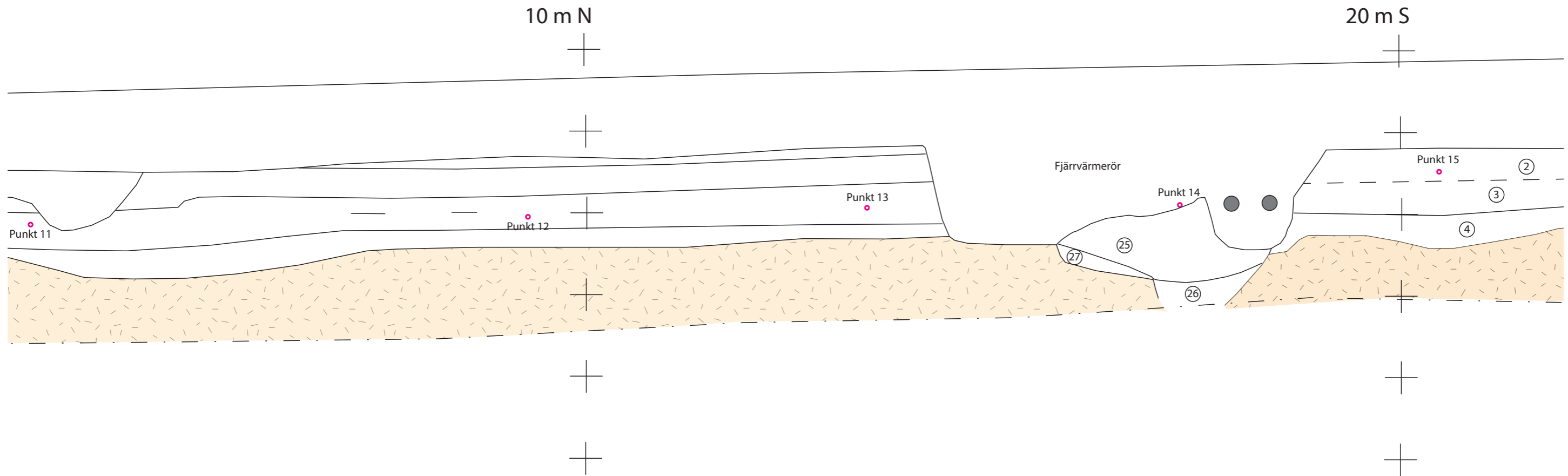
S:t Laurentiigatan, Sektion mot norr

Lagerbeskrivningar, 60 m S — 34 m S.

1. Grå kulturjord med lerfläckar, fett, torrt, inslag av lite tegelkross, träkol. Fyllning. Sentida?
2. Grå kulturjord, fett, finkorningt, torrt, kompakt, med lite rött tegelkross. Utjämnning.
3. Grå kulturjord, torrt, fett, finkornigt, betydligt mer träkol än lager 2, inslag av rött tegelkross och enstaka kalkbruksbitar. Antalet tegelkross minskar i riktning mot Allhelgonakyrkan.
4. Beige-grå finkornig kompakt, ”dyig” kulturjord, kompakt, homogent med få komponenter. Kan vara ansamlad lagerbildning i vattenbildning/fuktsänka.
5. Påminner om lager 4, är dock mörkare i färgen, ”dyig”, gränsen mellan lagren är diffus. Kan vara hydrologisk-biologiska förhållanden som varit avgörande för skillnaden mellan lagren.
6. Tunt lager med gul lera, lite uppblandat med kulturjord. Oklar tolkning.
7. Lager med nästan helt ren kalk.
8. Kompakt gråbrun kulturjord, finkornigt, ”dyigt”, homogent, få komponenter.
9. Lager som påminner om lager 4 (kan vara samma), dyigt, kompakt, finkornigt.
10. Något mörkare än lager 9, mörkt brunt, fett, dyigt, inslag av enstaka kolbitar. Fyllning.
12. Lerblandad, grå fet dyig kulturjord.
13. Kalk blandad med kulturjord.

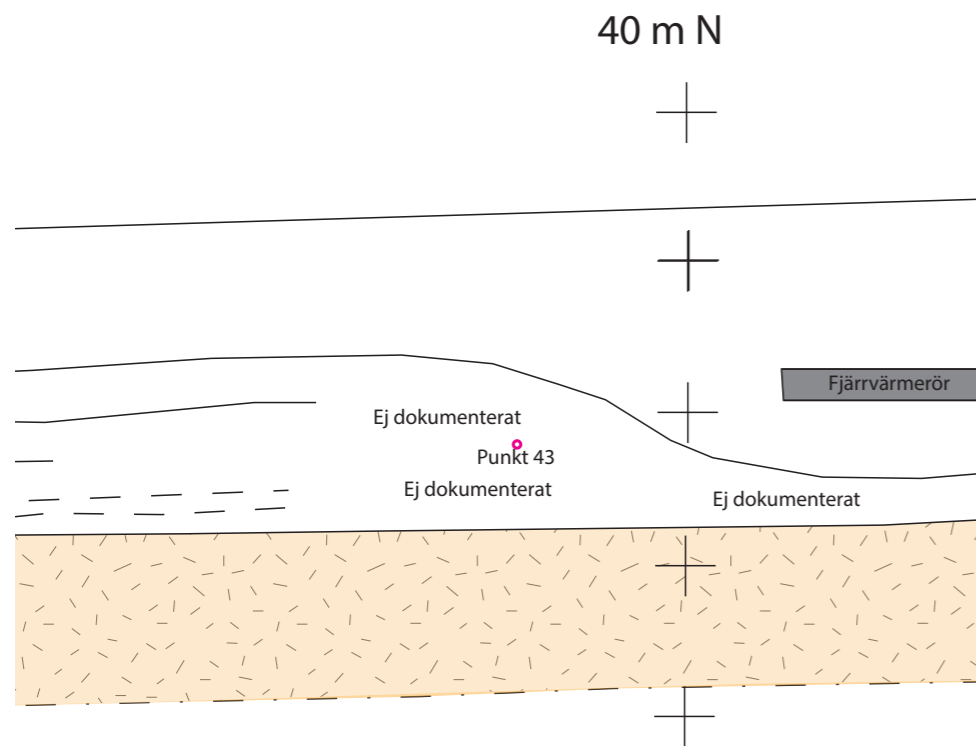
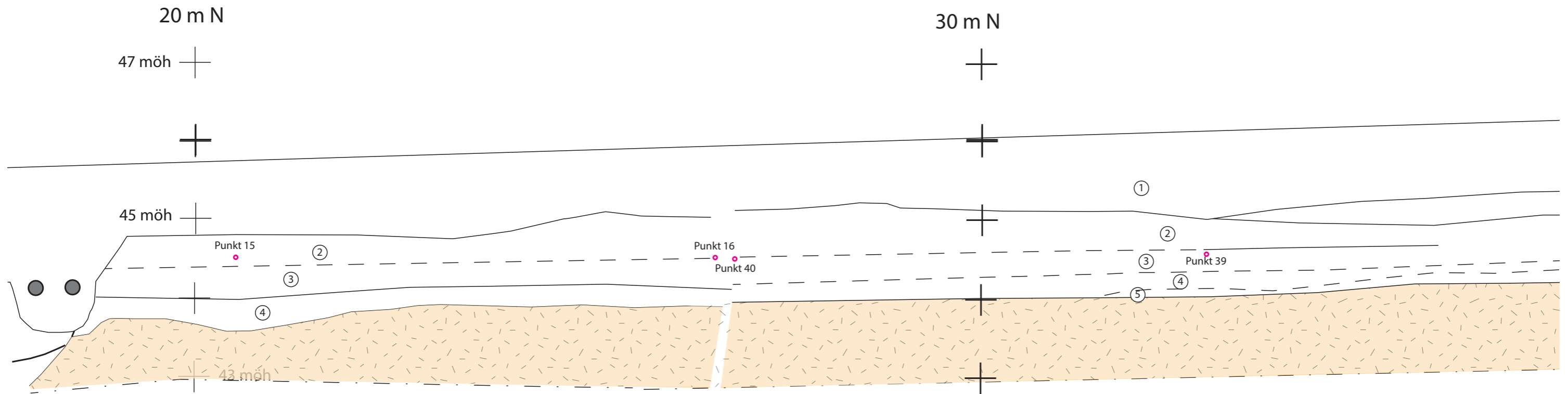

S:t Laurentiigatan, Sektion mot norr

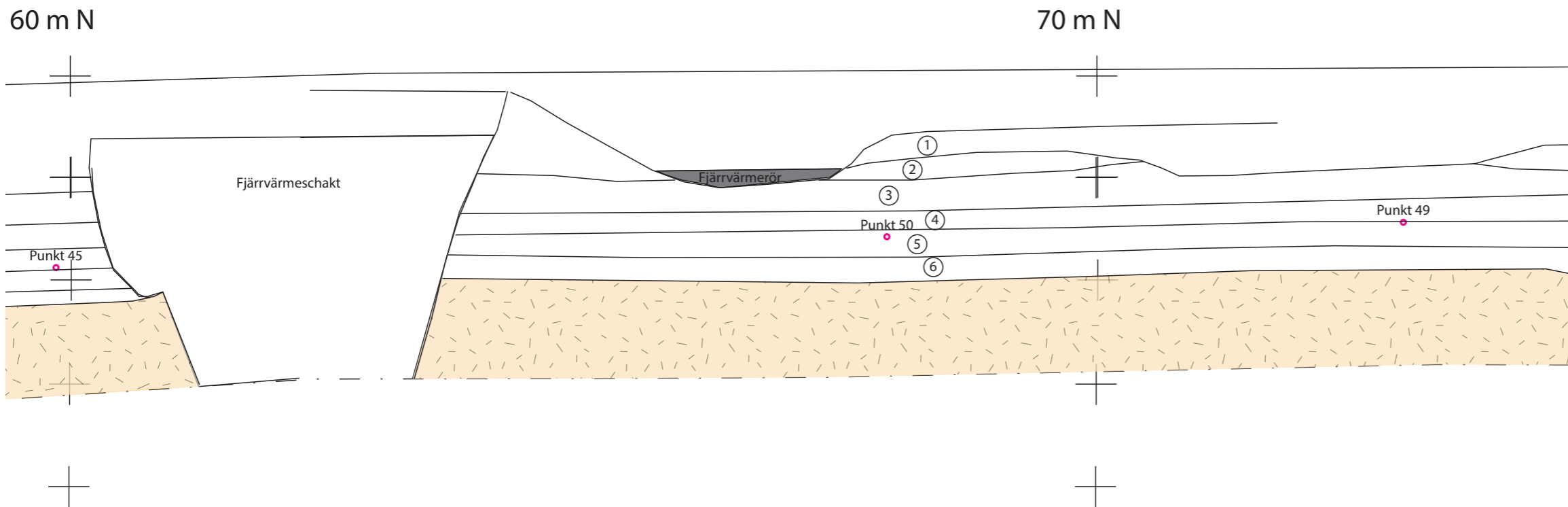
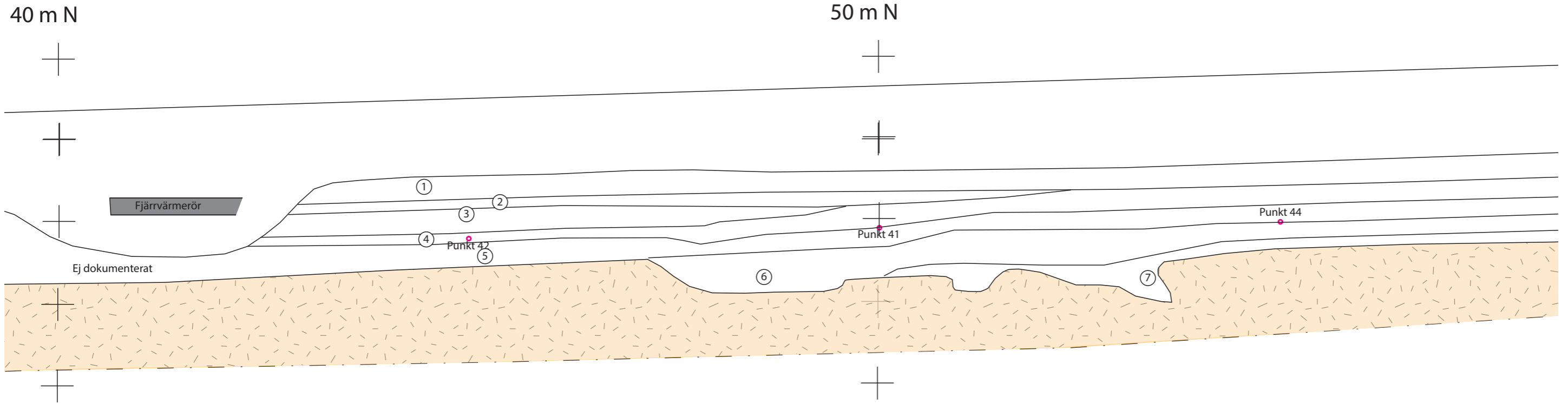
Lagerbeskrivningar, 34 m S — 18 m N.

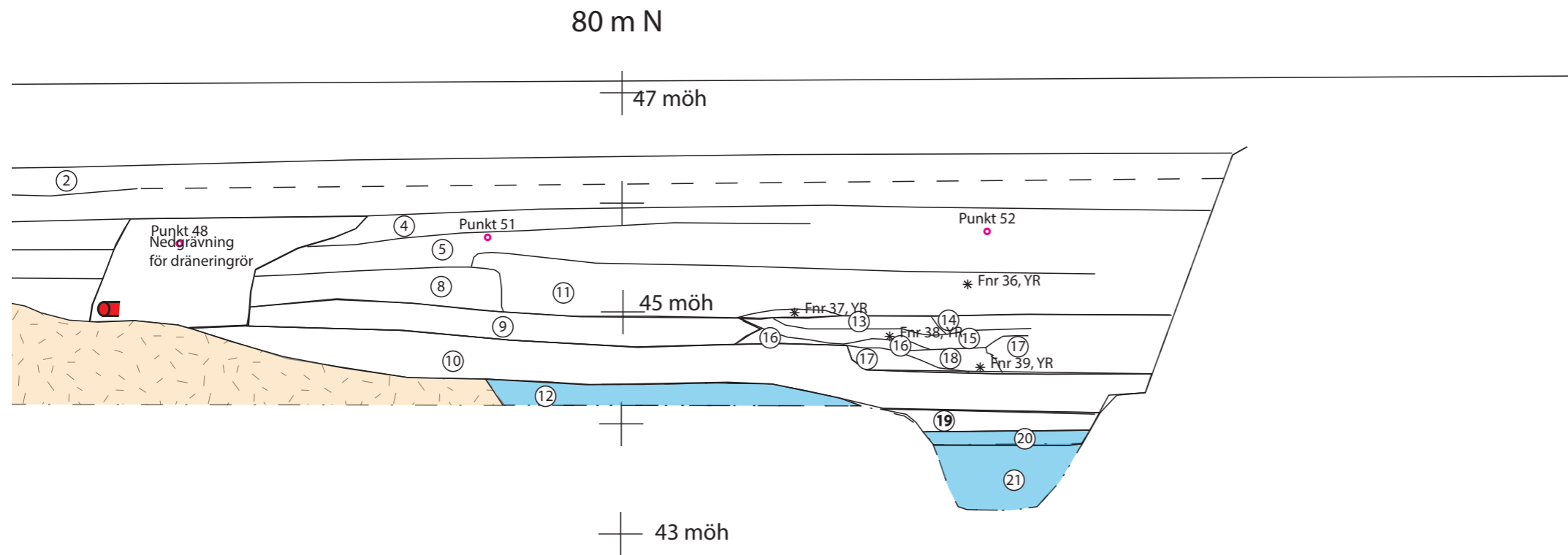
1. Grå kulturjord, fett, finkornigt, torrt, med fläckar med lera mot botten, inslag av rött tegelkross.
2. Gråbrun finkornig kulturjord, fett, lite torrt, troligen samma lager som lager 2 (längre söderut), inslag av rött tegelkross. Utjämning.
3. Brungrå finkornig kulturjord, kompakt, smetigt, lite dyigt, inslag av lite rött tegelkross, yngre rödgods.
4. Brun finkornig kulturjord, lite torrt, ej så kompakt som lager 3 och 5, inslag av mycket rött tegelkross och träkol.
5. Grå, ganska ljus, kulturjord, kompakt, homogent, dyigt. Avsatt i håla/sänka.
6. Melerad mörkt grå kulturjord, fett, finkornigt, fuktigt, med inslag av fläckar med blå och gul lera. Utjämning?
7. Fyllning i brunn. Mörkt grå kulturjord, fett, mycket finkornigt, blandat med lite blålera, lite småsten, djurben, visst gödsligt inslag.
8. Lera blandad med kulturjord. Sentida utjämning.
9. Grå finkornig lera, fett, lite fuktigt, lite träkolsprickar. Kan vara ursprungligt marklager. Strukturen påminner om underliggande moränlager. Tunna sandiga linser finns i lagret.
10. Beige sand, ser ut att vara vattenavsatt, inslag av svagt humös kulturjord.
11. Melerad kulturjord, fett, lite sandigt, med fläckar med gul sand och gul lera, enstaka kolfläckar. Fyllning.
12. Ljust beige-grå finkornig kulturjord, lite sandig lera, svagt humös med enstaka knytnävstora stenar, enstaka träkolsbitar. Fyllning i nedgrävning.
13. Snarlikt lager 12, med lite gula lerfläckar.
14. Påminner om lager 12 och 13 men något mer beige i färgen.
15. Kulturjord som ser ut att skilja sig något från lager 4. Inget tegelkross, något ljusare i färgen, färre komponenter, enstaka djurben. Fyllning.
16. Grå svagt humös kulturjord, fett, finkornigt, fuktigt med gula lerfläckar. Fyllning.
17. Lager som påminner om lager 16, men utan lerfläckar. Fyllning.
18. Grå finkornig kulturjord, fett, torrt, få komponenter, osäker begränsning mot lager 15 och 19, endast något gråare än lager 19. Utjämning. Möjligen odlat eller omrört. påminner om nästan-morän, norr om grop (lager 19), med enstaka träkolsbitar, i övrigt homogent.
19. Grå finkornig kulturjord, svagt humös lera, med gula lerfläckar, enstaka småsten. Fyllning.
20. Omrörd kulturjord med lera och mycket tegelkross. Förmodligen sentida utjämning.
21. Grå finkornig kulturjord, fett, torrt, lite kompakt med lite tegelkross, lite träkol. Utjämning. Odlat?
22. Lager som påminner om lager 21, kanske något mindre fet och lerig, homogent, kanske mindre antal tegelkross. Oklar gräns mellan lager 21, 22 och 23. Odlat?
23. Lager som är något ljusare än 22. gradvis övergång mot moränen, få komponenter, enstaka träkolsprickar. Gammalt marklager över moränen?
24. Ljus brun finkornig kulturjord, fett, enstaka kalkprickar, fuktigt. Fyllning.
25. Brungrå kulturjord, fett, lite torrt, med lite småsten. Fyllning. Eller snarare utjämning som satt ned i nedgrävningen, alltså snarast en del av lager 22 (som gör ett likartat intryck).
26. Beige sand, huvudsakligen, lite varvigt, med inslag av renare lera och kulturjord. Vattenavsatt. Fyllning i vattenhål.
27. Ljusbrun kulturjord, lerig sand. Avsatt? i vattenhål.

Lagerbeskrivningar, 18 m N — 38 m N.

1. Grus.
 2. Brun kulturjord, ljusare än lager 3, ganska homogent, fett, torrt, ej särskilt kompakt.
- Utjämning.
3. Grå kulturjord, fett, lite torrt, något ”porigt”/luckert, jfr med lager 2, homogent, få komponenter. Längre söderut mot Clemenstorget ser de ut som att skiljet mellan lager 2 och 3 utgörs av småsten, enstaka tegelkross (kan vara markyta). Således är lager 3 en påförd utjämning.
 4. Grå fet kulturjord, något mer kompakt än lager 3, inslag av lite småsten i lagret, homogent, finkornigt, lite torrt.
 5. Nästan-morän med mycket småsten, gradvis renare mot moränen.

Lagerbeskrivningar, 42 m N — 62 m N.

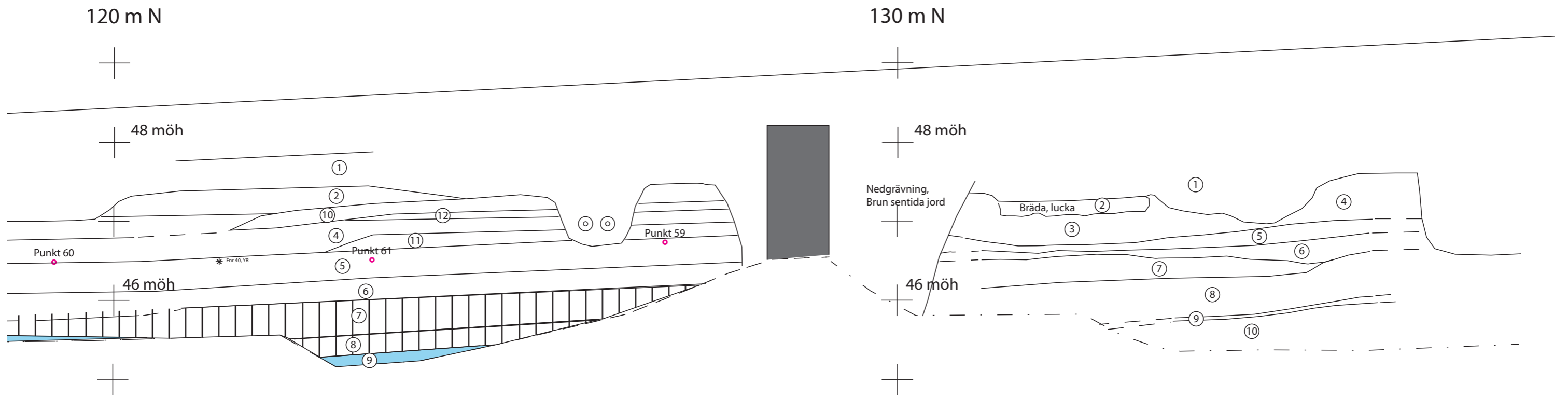
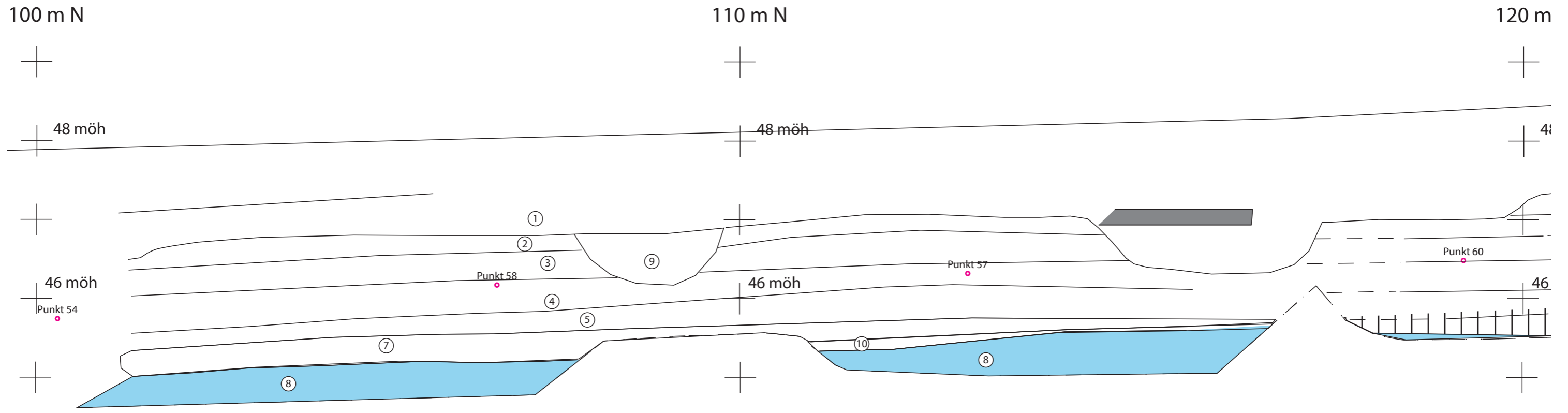
1. Mörkt grå kulturjord, fett, torrt, lite luckert, med ganska mycket tegelkross, lite småsten. Sentida utjämning.
2. Brun finkornig kulturjord, torrt, ganska kompakt, jfr med lager 1, påminner om lager 3, men det finns en horisont med något avvikande material mellan lagren. Utjämning.
3. Brun finkornig kulturjord, torrt, homogent, få komponenter, lite träkol. Orsaken till homogeniteten kanske beror på att det odlats.
4. Brun finkornig kulturjord, påminner om lager 3, men återigen finns en något avvikande struktur i jorden som tyder på ett lagerskilje. Inga tydliga uppenbara komponenter.
5. Lager som är något brunare än lager 3, förmodligen lite lerigare inslag i övrigt fattigt på komponenter, fint, torrt, aningen kompakt, homogent. Kan också ha odlats.
6. Grå lite sandig jord med enstaka knytnävstora stenar. Fyllning i grophus eller dike.
7. Ljust grå kulturjord, sandigt, svagt humöst, enstaka småsten, inga kulturkomponenter, inslag med fläckar med sand. Trolig fyllning i dike eller dylikt.

Lagerbeskrivningar, 62 m N — 86 m N.

1. Grus.
2. Mörk, torr, finkornig kulturjord. Sentida utjämning.
3. Melerad fläckig kulturjord med gula lerfläckar, lite lucker. Sentida utjämning.
4. Gråbrun kulturjord, finkornigt, fett, lite torrt, aningen mer kompakt än lager 3. Inslag av små tegelkrossbitar, samt enstaka träkolsbitar, och koks.
5. Brun kulturlager, något ljusare än lager 4, fett, finkornigt, torrt, med enstaka träkolsbitar, enstaka små röda tegelkross. Utjämning, möjligen odlat. Homogent. Ganska tydligt skilje mot lager 4.
6. Kulturlager som påminner om lager, färre komponenter, enstaka brända lerbitar eller tegelkross (smått) förekommer ned till moränen. Övergången till moränen är gradvis. Ursprungligt marklager, möjligen odlat/omrört.
7. Omrörd kulturjord, dock svårt att se tydliga kontaktytor mot omgivande lager.
8. Brun finkornig kulturjord, påminner om lager 5, kompakt, torrt, med lite tegelkross (smått, rött). Utjämning.
9. Kulturjord som påminner om lager 8, men lite gråare, fetare, kompaktare, med träkolsinslag och prickar med tegelkross eller bränd lera. Fyllning.
10. Kulturjord påminnande om lager 9, men ännu gråare, färre komponenter, blågrått mot botten, fett, torrt. Fyllning, inga tydliga bitar med bränd lera/tegelkross, bara enstaka träkolsprickar.
11. Mestadels gul lera, inblandad kulturjord med inslag av träkol, tegelkross, småsten, kolprickar, yngre rödgods. Fyllning.
13. Grå sandig och fet kulturjord, med lite träkol, enstaka bränd lera. Fyll-

ning, delvis vattenavsatt.

14. Ljust grå sandig kulturjord, delvis vattenavsatt fyllning, homogent, få komponenter.
15. Grå kulturjord, inslag av lite sand, bränd lera/tegel, fett, lite fuktigt. Fyllning.
16. Sand och grus. Troligen vattenavsatt. Fyllning.
17. Beige-grå sand (huvudsakligen), inslag av bränd lera/tegelkross.
18. Grå kulturjord, fett och finkornigt.
19. Beige-grå sand, fuktigt, luckert, inga eller få komponenter. Vattenavsatt.
20. Blågrå lera med något litet kulturjord.
21. Blågrå lite sandig lera, fett, ganska kompakt, homogent. Oklart om lagret är eroderat ner i nedgrävning/sänka, dvs. om det är fyllning, eller en variation i moränen.

Lagerbeskrivningar, 101 m N — 116 m N.

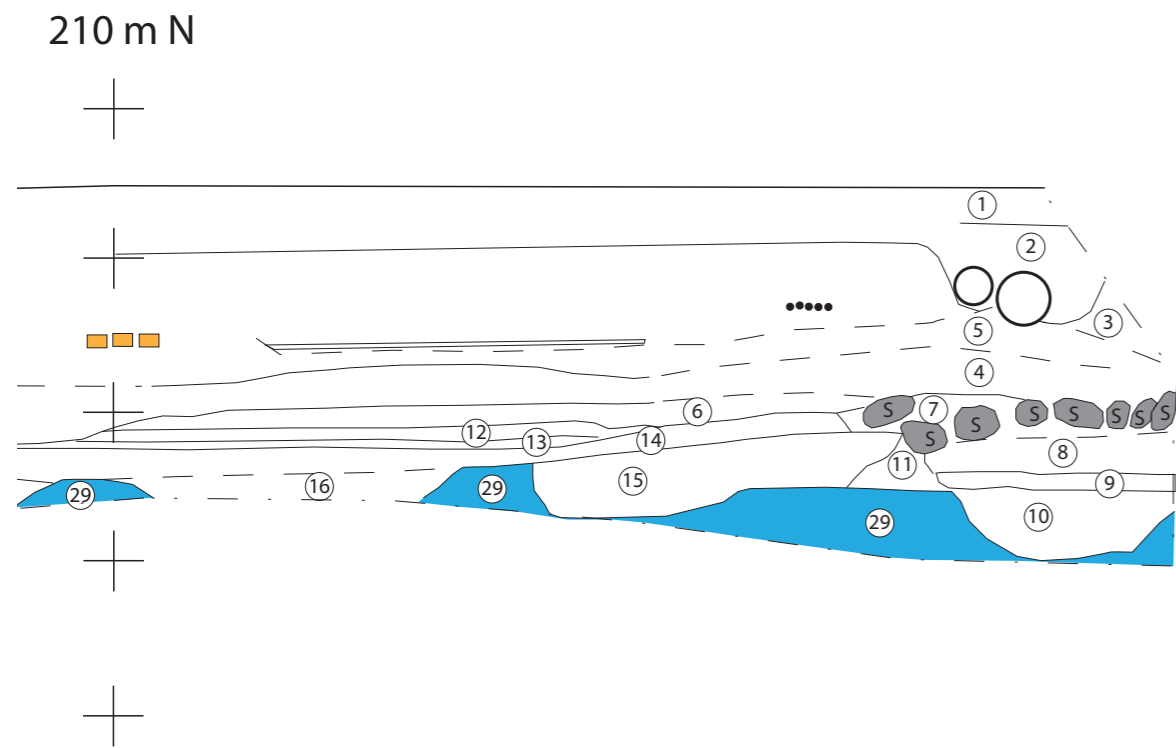
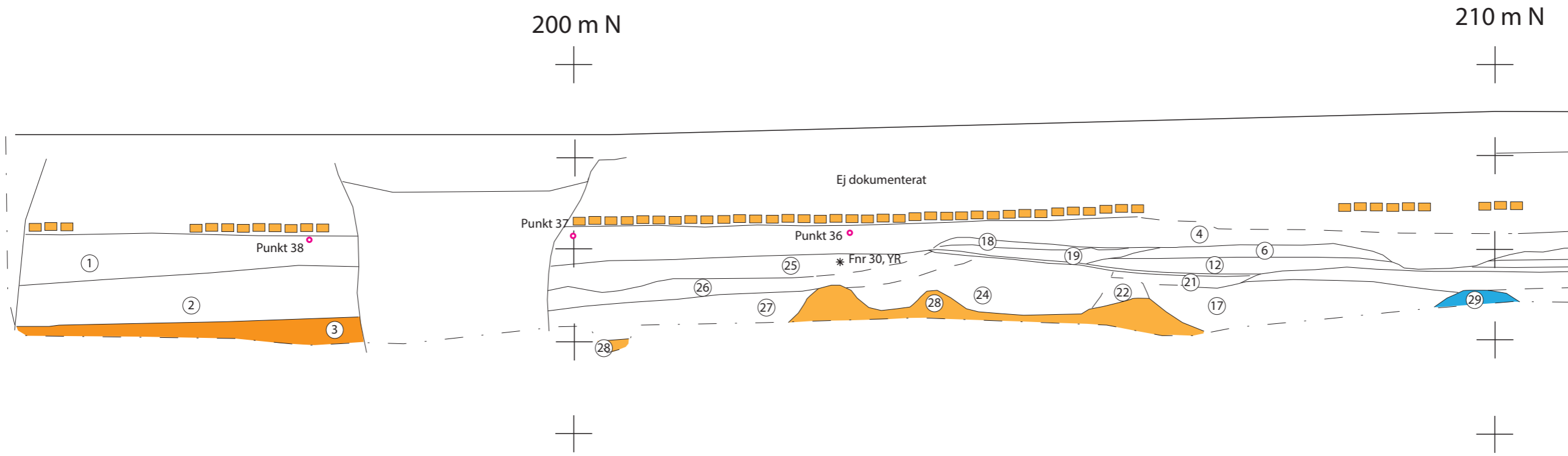
1. Sand.
2. Mörkt grå kulturjord, finkornigt, torrt, luckert, med rött tegelkross, småsten. Utjämning.
3. Omrörd kulturjord, med lite gula lerfläckar, ganska mycket koks, kalkbruk, torrt, luckert. Utjämning.
4. Brungrå finkornig kulturjord, torrt, fett, homogent, enstaka småsten, rött tegelkross. Utjämning. Odlad?
5. Brun finkornig kulturjord, påminner om lager 4, oklar gräns, men i söder finns ett tydligt tunt lager, lager 6, med sand, ett tydligt skilje, möjligen något gråare och lerigare, fuktigare.
6. Ljusbrun sand, med inblandad brun kulturjord. Vattenavsatt?
7. Brungrå kulturjord, fett, kompakt, lerigt, inslag av bränd lera, förmodligen tegel. Fyllning, avsatt/sedimenterad.
8. Blågrå kulturjord, fett, finkornigt, kompakt. Fyllning. Sedimenterad i vallgrav.
9. Omrört raseringsmaterial, rött tegel, kalkbruk. Fyllning i sentida nedgrävning.
10. Sand, ljusbrun, blandad med lite kulturjord. Vattenavsatt.

Lagerbeskrivningar, 117 m N — 128 m N.

1. Sand.
2. Brun kulturjord, finkornig, sandig, med små bitar tegelkross, gult tegelkross, lite småsten. Sen utjämning.
3. Grå fet kulturjord, lite lucker, lite tegelkross, lite småsten (2 cm), lerprickar. Utjämning.
4. Ljus brun finkornig kulturjord, med mycket lerkladdar, lite rött tegelkross. Utjämning.
5. Gråbrun kulturjord, finkornig, lite torr, lite kompakt, med inslag av enstaka rött tegelkross, lite kolprickar, homogent, kanske odlat. Utjämning.
6. Ljusare brun kulturjord, finkornig, lite torr, lite kompakt, homogent, få lerprickar. Utjämning eller fyllning.
7. Gråbrun kulturjord, kompakt, få komponenter. Avsatt i vallgrav?
8. Grå lera, fett, kompakt, fuktigt, med enstaka träkol, enstaka småsten. Avsatt fyllning?
9. Ljus blåbeige lera, med inslag av sand, delvis vattenavsatt fyllning.
10. Sten, ca 20 cm stora, med kalkbruk, sand, kulturjord. Hårdgöring?
11. Något ljusare brun kulturjord, enstaka inslag av koks, gult tegelkross, rött tegelkross, fett, finkornigt. Utjämning.
12. Grå kulturjord, fett finkornigt, lite luckert med gula lerfläckar. Utjämning.

Lagerbeskrivningar, 131 m N — 136 m N.

1. Grus.
2. Lucka. Plywood.
3. Omrörd kulturjord, tegelkross. Sentida.
4. Brun finkornig kulturjord, torrt med lite rött tegelkross, kalkbruk. Utjämning.
5. Beige-grå finkornig kulturjord, fett, lite fuktigt, homogent, enstaka röda tegelkross. Utjämning.
6. Grå till grått med gula fläckar, fett, finkornigt, enstaka kalkfläckar. Utjämning.
7. Brungrå kulturjord, fett, fuktigt, lite kompakt, homogent, inslag av lite träkolsfläckar. Utjämning eller fyllning.
8. Grå kulturjord, fett, fuktigt, lite kompakt, med lite brunfläckigt inslag (gödsel). Utjämning eller fyllning.
9. Lins med fet grå kulturjord blandad med fläckar med lera.
10. Mörkt grå kulturjord, fett, fuktigt, kompakt, inslag med lite träkol. Fyllning i vallgrav eller annan stor nedgrävning.
11. Omrörd kulturjord och lera.

S:t Laurentiigatan, Lund. Lagerbeskrivningar, 194 m N — 198 m N

1. Grå finkornig kulturjord, fett, inslag med rött tegelkross, lite djurben, träkol, lite kompakt, torrt. Utjämning.
2. Ljusare grå finkornig kulturjord, fett, torrt, lite kompakt, med lite kalkprickar, lite småsten, lite träkolsfläckar, enstaka ben. Utjämning. Kan vara omrört. Odlat? Ganska skarp gräns mot moränen.
3. Gul, lite grovare lera.

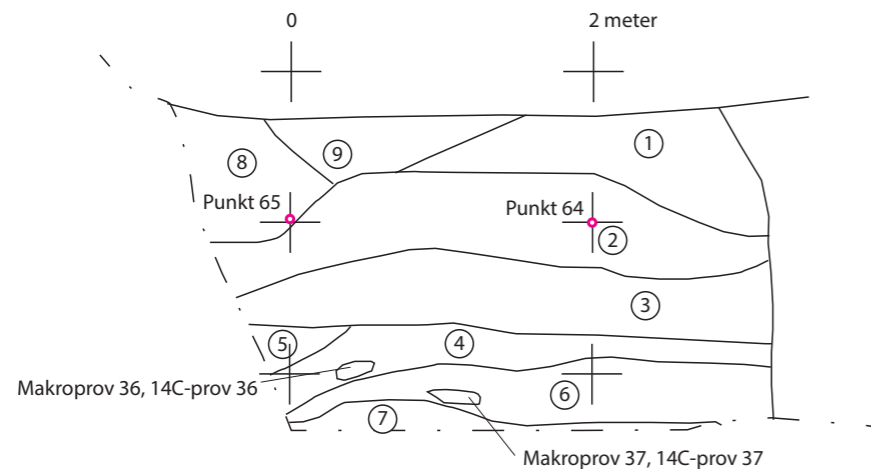
S:t Laurentiigatan, Lund. Lagerbeskrivningar, 200 m N — 217 m N

1. Hårdgöring. Sentida.
2. Grus. Sentida utjämning/fyllning-
3. Omrörd kulturjord, svårrensad, grå finkornig kulturjord, inslag av rött tegelkross, träkolsbitar. Antagligen sentida omrörda massor.
4. Grå finkornig, fet, kulturjord, lite fuktigt, med inslag av träkol, lite rött tegelkross. Utjämningslager.
5. Grå kulturjord, med inslag av fläckar med renare lera ca 2 till 4 meter söderut, inslag av rött tegelkross, enstaka träkolsfläckar, fett, finkornigt. Utjämning. Troligen inte av särskilt hög ålder.
6. Något ljusare kulturlager än lager 5, beige-grå, fett, finkornigt, med lite rött tegelkross och träkolsfläckar. Utjämning.
7. Brungrå kulturjord, fett, finkornigt, lite lite träkolsfläckar, enstaka tegelkross. Fyllning kring stenar. Mest troligt, stenpackning för gata.
8. Gråbrun kulturjord, fett, homogent, lite fuktigt, få komponenter, antagligen inslag av mycket organiskt material, gödsel eller dylikt. Antagligen omtrampad gatumark.
9. Gråblå lera och lite kulturjord med mycket småsten. Tidig gatubeläggning?
10. Grå kulturjord, lera med blågråbeige lerfläckar, enstaka träkolsbitar, Fyllning i nedgrävning. Dike vid kanten av gatan?
11. Beigegul lera, omärkbar kulturpåverkan. Möjligen rest av gammalt marklager.
13. Huvudsakligen brun kulturjord, finkornigt, betydande organiskt inslag, på vissa ställen sandfläckar, kan vara vattenavsatt. Omtrampat marklager med gödsel, djurben och kvistar.
14. Huvudsakligen brun kulturjord, påminner om lager 13, men ej så koncentrerat med organiskt material, inslag av enstaka tegelkross, lite träkol. Omrört/omtrampat lager.
12. Gråbrun kulturjord, finkornigt, fett, med inslag av rött tegelkross. Ett slags övergångslager mellan lager 6 och 13.
15. Påminner om lager 10. Inslag av tegelkross. Fyllning.
16. Brun kulturjord, finkornigt, högt organiskt inslag, gödsel?, med enstaka tegelkross i övergången mot lager 14. Inslag av sandlinser.
17. Grå kulturjord, lera, fett, fuktigt, kompakt. Fyllning.
18. Beige kulturjord, finkornigt, kompakt lera, lite dyig karaktär. Utjämning.

19. Grå finkornig kulturjord, torrt med mycket träkol, lite rött tegelkross. Utjämning.
20. Tunt lager med mycket småsten, ca 3 cm stora, förmodligen utlagt. Hårdgöring.
21. Ljus beige kulturjord, finkornigt, svagt humös, få komponenter, lite träkol, oklara gränser i söder mot lager 22. Utjämning.
23. Melerad kulturjord, grå, lite humös, lera och gula fläckar, enstaka träkolsprickar. Utjämning eller fyllning i äldre nedgrävning.
24. Huvudsakligen grå lite humös lera, inslag av lite gula lerfläckar, träkolsprickar, finkornigt, ganska kompakt, torrt.
25. Gråbrun kulturjord, finkornigt, torrt, ganska kompakt, med lite träkolsprickar, lite rött tegelkross, mindre djurben. Utjämning.
26. Grå kulturjord, finkornigt, med lite småsten, räkolsprickar, enstaka rött tegelkross, torrt. Utjämning.
27. Grå kulturjord, finkornigt, torrt, lite kompakt, med lerfläckar. Påminner om lager 24.
28. Gul lera. Morän.
29. Blå lera. Morän.

Bilaga 13. S:t Laurentiigatan. Sektioner, vinkelrätt i förhållande till gatans längdriktning.

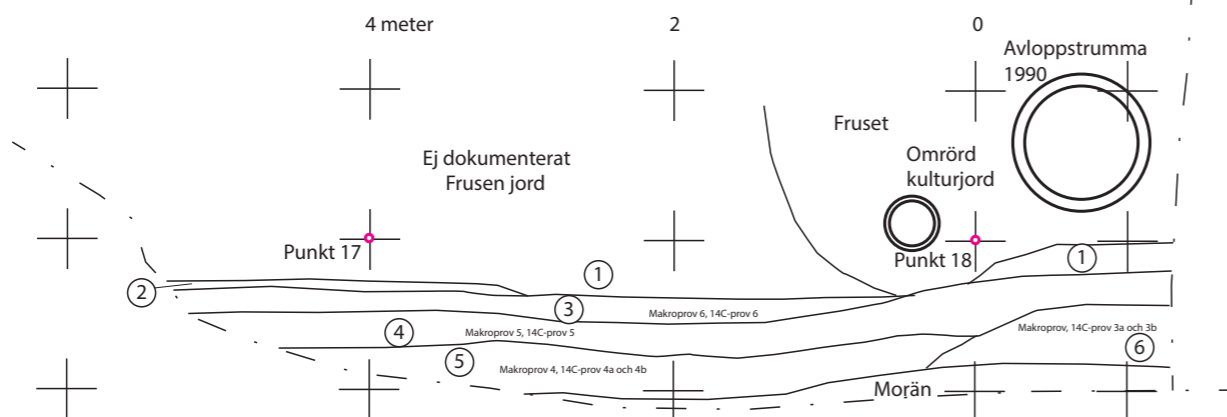
Sektion mot Allhelgonakyrkan (ritning 51)

Lagerbeskrivning

1. Mestadels gul lera med lite kulturjord, homogent. Fyllning eller utjämning.
2. Gråbrun kulturjord, fet, finkornig, lite kompakt, med rödbruna ”porer”, liksom i lager 1. Utjämning eller fyllning.
3. Mörkt grå kulturjord, finkornig, smetig, kulturjord, lite kompakt, ganska homogen, med blågra lerfläckar. Fyllning, antagligen ej sedimenterat med tanke på lerkladdarna. Enstaka djurben.
4. Brungrå kulturjord, fet, finkornig, lite smetig kulturjord, med lite kolfläckar, ej lerkladdar, enstaka djurben. Fyllning.
5. Blågrå till grå kulturjord, fet, smetig, visst inslag av diffus lera, som skiljer den från lager 3 och lager 4. Fyllning.
6. Grå kulturjord, finkornig, fuktig, men ej smetig som lager 3 och 4, inslag av sand och enstaka småsten. Sedimenterat, avsatt.
7. Grönbeige lera, förmodligen ursprungligen morän.

Sektion mot Allhelgonakyrkan, ritning 4, ca 89 m N

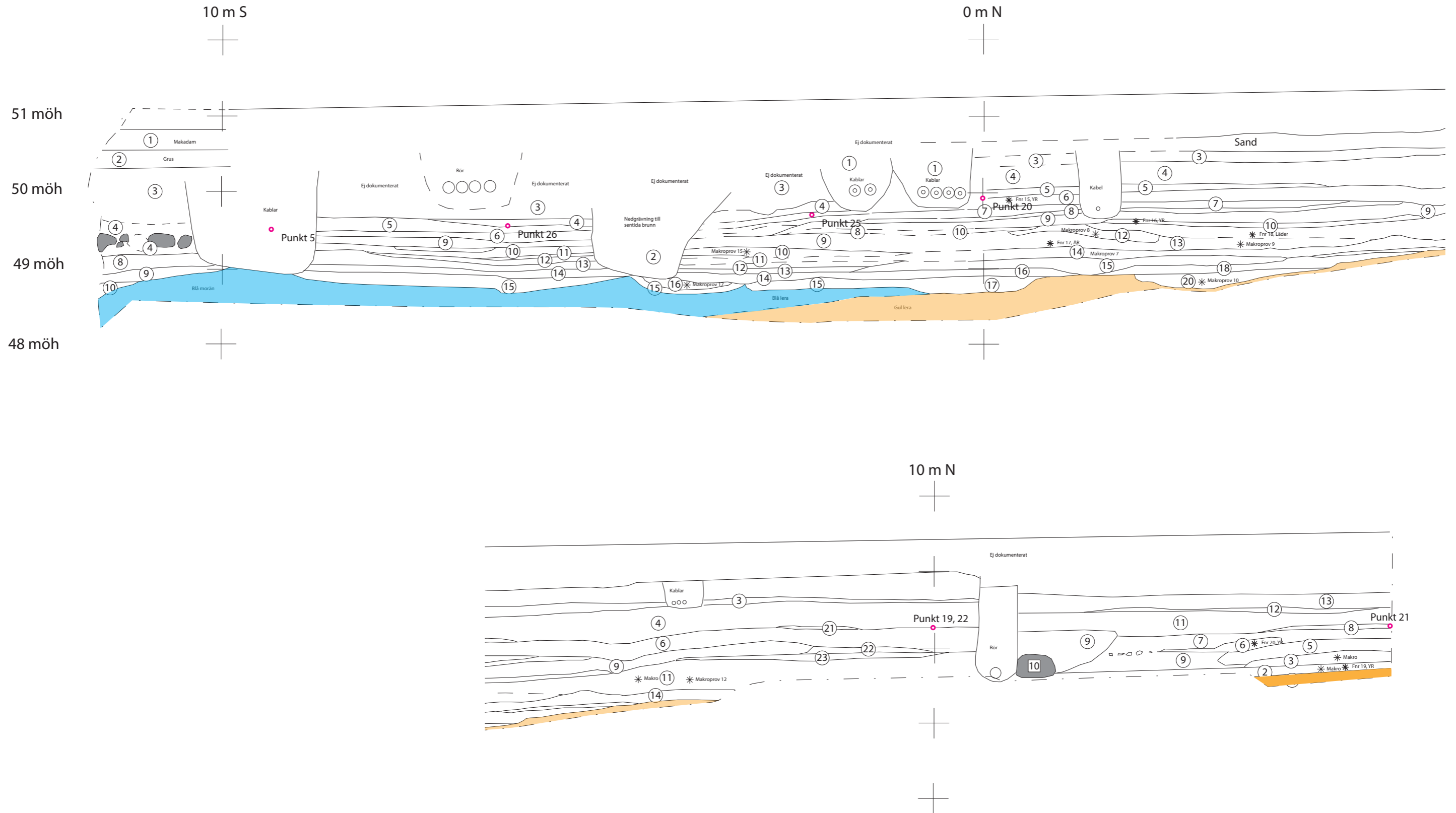

Lagerbeskrivning

1. Grå fet kulturjord, finkornigt, lite fuktigt, homogent med enstaka kolbitar. Fyllning.
2. Grå finkornig kulturjord, fett, fuktigt med inslag av vattenavsatt sand, Ganska mycket sand: tunna lager/linser. Fyllning.
3. Grå finkornig kulturjord, fett, ej så mycket vattenavsatt sand som i lager ovan och under, homogent, mycket få komponenter. Fyllning.
4. Grå finkornig kulturjord, fett, fuktigt, med lite träkolsprickar, lite sandlinser. Många sadndlinser i norr, ej så många i söder. Fyllning.
5. Kulturlager, fett, finkornigt, lite fuktigt, lera, brun till färgen i norr och gråare mot söder, annars homogent, liksom övriga lager få komponenter, alltså mer organiskt mot norr och ej så organiskt mot söder. Fyllning.
6. Brun kulturjord, finkornigt, fett, lite fuktigt, antagligen hög organisk halt, enstaka kolprickar, annars få komponenter. Fyllning.

Bilaga 14. Bredgatan. Gatans västra sida. Sektion mot väster.

För placering av sektionen, se plan, Bilaga 6.

Lagerbeskrivningar, 12 m S — 0 m N.

1. Omrörd kulturjord. Ledningsschakt.
2. Brun grus, makadam, sentida.
3. Grå kulturjord, finkornigt, fett, ej humös, lite fuktig, inslag av enstaka rött tegelkross. Fyllning eller utjämning.
4. Brun finkornig kulturjord, fett ganska humös, med inslag av djurben, lite rött tegelkross, träfiber. Omrört gatulager med gödsel.
5. Mörkt brun kulturjord, finkornigt, hög organisk halt. Utjämning. Gatulager?
6. Beigebrått kulturjord, lerigt, fett. Utjämning för gata?
7. Gråbrun finkornig kulturjord, fett, hög organisk halt, inslag av gödsel? enstaka rött tegelkross. Utjämning för gata.
8. Grå finkornig kulturjord, fett, en smula sandigt inslag, enstaka röda tegelkross. Utjämning för gatan.
9. Tjockt brunt lager, möjligen finns flera skikt i lagret, finkornigt, hög organisk halt, gödsel, lite djurben. Omrört gatulager?
10. Ljus brun kulturjord, finkornigt, fett, hög organisk halt, inslag av träfibrer. Ris utlagd på gata?
11. Grå finkornig kulturjord, torrt, kompakt, homogent. Utjämning för gata.
12. Brun finkornig sand eller grov lera, homogent. Utjämning. Gatumark?
13. Något ljusare brun finkornig sand/grov lera. Utjämning gata?
14. Småsten 4–10 cm i grov lera, med enstaka tegelkross. Gatulager.
15. Grå svagt humösa lera. Omtrampad morän. Små nedgrävningar i moränen.
16. Brun organisk jord. Inslag av gödsel? Fyllning i nedgrävning.
17. Mörkt brun finkornig kulturjord, fett, något orgniskt innehåll. Utjämning.

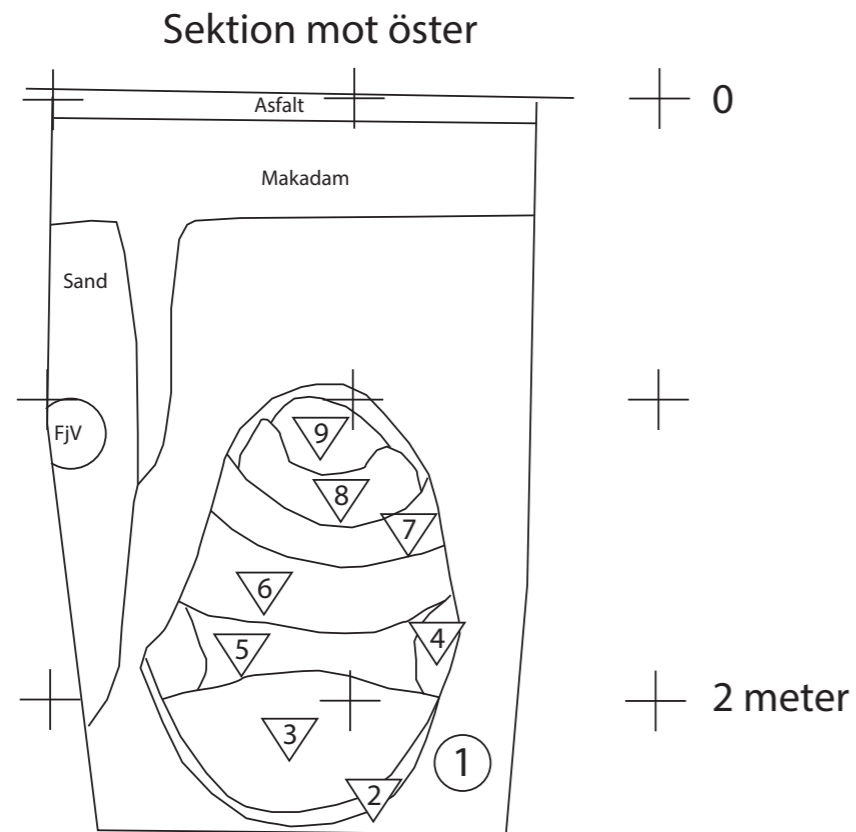
Lagerbeskrivningar, 0 m N — 11 m N.

3. Blågrå lera, med lite inblandad kulturjord, . Utjämning.
4. Gråbrun kulturjord, finkornig, lite torrt, homogent, enstaka rött tegelkross. Utjämning eller odlad jord intill gatan?
5. Grå finkornig kulturjord, inslag av röda tegelkross, lite kolprickar, tunt, påfört lager.
6. Gråbrun finkornig jord, med lite rött tegelkross, enstaka yngre rödgods. Påfört utjämningslager.
7. Blågrått kulturjord, finkornigt, lerigt, stort inslag av lera, mest så i öster. Påförd utjämning.
8. Mörkt brun kulturjord, lite luckert, påminner lite om barkmull, homogent. Nedbrutet organiskt material. Oklar funktion.
9. Grå kulturjord, fuktigt, med lite djurben, ett tegelkross, enstaka sandlinser, lite träkol. Utjämning.
10. Ljust grå kulturjord, finkornigt till sandigt, med enstaka yngre rödgods, enstaka sandlinser, enstaka träpinnar. Utjämningslager.
11. Gråbrun kulturjord, finkornigt, lite fuktigt, med inslag av djurben, enstaka tegelkross, läder, hög organisk halt. Kan vara ett utjämningslager som rörts om av trampande djur och människor.
12. Mörkt grå kulturjord, nästan svart, luckert, smetigt, ger intryck av hög organisk halt. Utjämning.
13. Gråbrun kulturjord, finkornigt, hög organisk halt, enstaka rött tegelkross, inslag av djurben, träfibrer. Många träpinnar i söder. Utjämning. Gatumark?
14. Blekt blågråaktig lera. Påfört. Uppkastat från vallgraven?
15. Grå kulturjord, finkornigt, sandigt till lerigt. Uppkastat från vallgrav.
16. Lera med mycket småsten, även enstaka rött tegelkross. Utjämning.
17. Mörkt gråblågrå lera, ser omrört ut, förefaller vara inslag av små träkolsprickar. Fyllning i nedgrävning?
18. Melerat kulturlager, sand i söder, med enstaka rött tegelkross, som övergår i lera med småsten, enstaka tegelkross. Utjämning för gata. Anlagd gata.
19. Tunnare lager med ljus finkornig kulturjord.
20. Brun kulturjord, hög organisk halt, gödsel? Fyllning i nedgrävning.
21. Grå kulturjord med enstaka röda tegelkross.
22. Grå lera, tunt lager. Utjämning.
23. Mörkt brun kulturjord, hög organisk halt, lite fuktigt och luckert, inslag av gödsel och träfibrer.
24. Blågrå morän, lerig.

Lagerbeskrivningar, 11 m N — 16 m N.

1. Grå kulturjord, kompakt, finkornig, fett, fuktigt, sandig lera, inslag av ca 80% småsten: Hårdgjord yta.
2. Brungrå kulturjord, fett, smetigt, kompakt, homogent, fuktigt, sandig lera. Inslag av nedbruten gödsel, röda tegelfragment, yngre rödgods.
3. Grå kulturjord, smetig, fet, kompakt, fuktig, finkornig, homogen lera. Inslag enstaka träkol.
4. Påminner om lager 2, fastän inte lika hårt nedbrutet.
5. Mörkbrun kulturjord, homogen, fet, fuktig, kompakt, fuktig, lera. Stort inslag av gödsle, kvistar, björknäver, träkol, enstaka ben, tegelprickar.
6. Melerad kulturjord, kompakt, brungrå, heterogen, med inslag av småsten, tegelfragment, träkol, yngre rödgods. Omrörd moränlera, påförd. Anläggning för väg?
7. Lager som påminner lager 4.
8. Tunn horisont av mager, något lucker, homogen, lerig sand, med inslag av smågrus, fragment av rött tegel, träkol. Plundrat sättlager till stenläggning?
9. Påminner om lager 5 fast fyllning i nedgrävning.
10. Sten i nedgrävning. Kan vara syllstensten, men störd av VA-servis.
11. Påminner om lager 4. Utjämning.
12. Tunn horisont, nästan omärkbar, gråbrun kompakt lera, inslag av småsten och knytnävstor sten. Rest av vägkonstruktion?
13. Se lager 11.

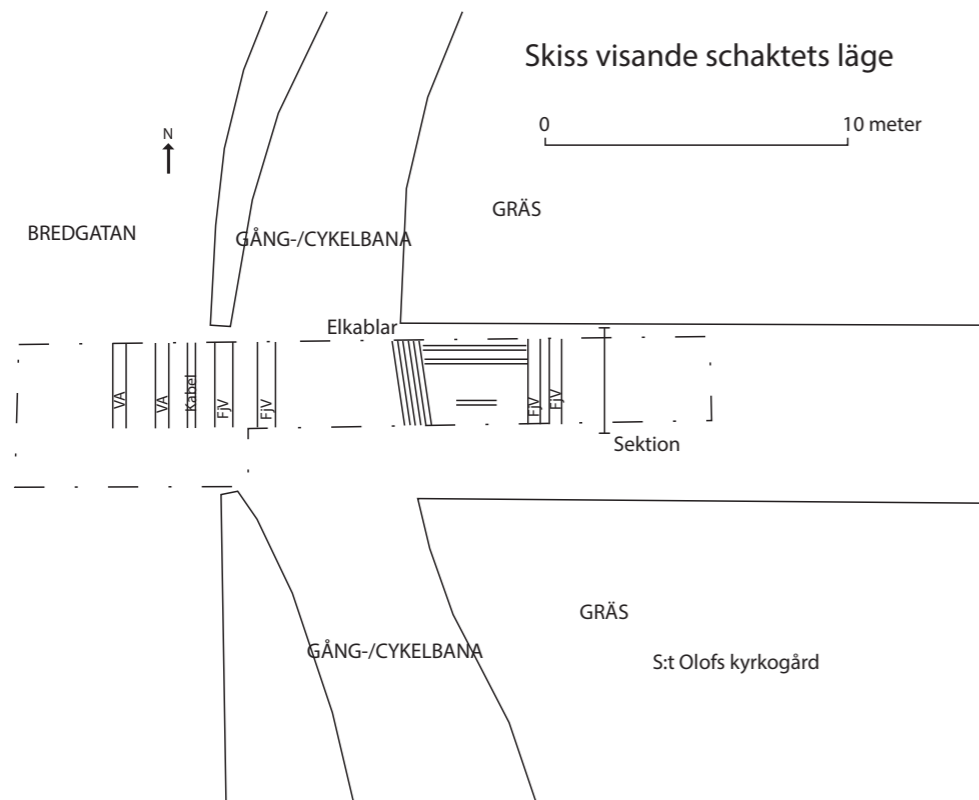
Bilaga 15. Bredgatan. Gatans östra sida. Plan och sektion.

Lagerbeskrivning

1. Kompakt beige moränlera.
2. Ljusrå smetig, finkornig, fuktig lera.
3. Rödbrun kulturjord, organiskt, kaffesumpskonsistens, mjukt gödsellager. Homogent. Inslag av träkol, enstaka kvistar, enstaka småben. Fynd av östersjökeramik. Bottenfyllning på brunn.
4. Skiktat "blandlager", påminnande om lager 1 och 5, ljusbruna horisonter och beige kalvningsslager. Inslag av träkol.
5. Skiktat "blandlager", kompakt, lerigt, blandade kornstorlekar, fuktigt, ljusbeige lerhorisonter med bruna lerhorisonter, samt tunna svart kolhorisonter. Horisonterna är otydliga, stort inslag av ben, organiskt material, träkol, fläckar av bränd lera, småsten. Igenfyllning av brunn
6. Påminner om lager 5, fast mörkare och inte lika mycket ljusa lerlinser, samma inslag som lager 5, fast mer träkol.
7. Påminner om lager 5, fast ljusare.
8. Svart kulturjord, luckert, fuktigt, fet, finkornigt, kollager, inslag av enstaka benflisa. Fyllning i brunn.
9. Gråbrun kulturjord, något luckert, fuktigt, blandade kornstorlekar, siltig lera med sand/grus.

Nedgrävningen tolkades som en brunn.

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen
Telefon: 046-350406
E-post: arkeologi@kulturen.com

2022

- 2021:31 Östarp 1:3, Bakugnen Gamlegård, Sjöbo kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan . Carita Melchert och Lena Hector
- 2021:32 Lund 73:1. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2019. Imelda Bakunic Fridén
- 2021:33 Kv Paradis 37. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg & Imelda Bakunic Fridén.
- 2021:34 Mårtensstorget & Östra Mårtensgatan. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2020. Adam Hultberg & Imelda Bakunic Fridén
- 2021:35 Allhelgona Kyrkogata. RAÄ 73:1/L1988:5459. Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning, 2018-19. Truls Månsson & Sebastian Boström.
- 2021:36 Kv Winstrup 4. RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Imelda Bakunic Fridén.
- 2021:37 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2018–2019. Imelda Bakunic Fridén
- 2021:38 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2018–2019. Imelda Bakunic Fridén
- 2021:39 Kv Klockaren 21. Fornlämning Dalby 40:1/ L1988:815. Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Imelda Bakunic Fridén
- 2021:40 Kv Sankt Clemens 1. Fornlämning RAÄ Lund 73:1 /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Imelda Bakunic Fridén
- 2021:41 Innerstaden 2:1, Hjortgatan m.fl.. Fornlämning RAÄ Lund 73:1 /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017. Kristoffer Brink
- 2021:42 Garveriet 2 m.fl., Veberöd, Veberöd socken, Lunds Kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Adam Hultberg & Sebastian Boström.
- 2021:43 Svaneluckykan 1. Fornlämning RAÄ Lund 73:1 /L1988:5459_5317. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2021. Linnea Lidh.
- 2021:44 Kv Billegården 6. Lund 73:1 /L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Imelda Bakunic Fridén.
- 2021:45 Flyinge Kungsgård, Flyinge 22:40, Lunds kommun, Skåne. AM 2021 Carita Melchert
- 2021:46 Katedralskolan 8. Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018–2019. Sebastian Boström.
- 2021:47 Katedralskolan 8. Lund 73:1/L1988:5459. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Sebastian Boström.
- 2021:48 Innerstaden 2:1 – S:t Laurentiigatan och Clemenstorget, Lund. RAÄ 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2017–2018. Mattias Karlsson.